

't Hemeltje

Geschiedenis van het landgoed bij Bathmen

Albers Adviezen Historische Parken
Guinée Landschapsarchitectuur
Groen Verleden

't Hemeltje

Geschiedenis van het landgoed bij Bathmen

Albers Adviezen Historische Parken
Guinée Landschapsarchitectuur
Groen Verleden

Lucia Albers
Anja Guinée
Jan Holwerda

april 2012

afb. 1 grenzen van het historische Hemeltje, nu een combinatie van eigenaren.

Inhoudsopgave

Inleiding	7
1. Algemene gegevens	9
2. Geomorfologie en bodem	11
3. Geschiedenis van 't Hemeltje in fasen	17
3.1 Fase 1a Boerderij langs de Oude Postweg	17
3.2 Fase 1b Landgoed in eigendom van stedelingen, boerderij en herberg? de Olde Hof	19
3.3 Fase 2 Na 1775 uitbreiding landgoed, nieuw huis door C.W. baron Sloet	21
3.4 Fase 3 1823 aanleg Holterweg; brand van de Olde Hof	34
3.5 Fase 4 1849 tot 2012	42
4. Conclusie, reconstructie van de geschiedenis	47
Fase 2 Huidige huis het Hemeltje en geometrische aanleg van lanen	47
5. Huidige situatie 2012	51
5.1 Huis	51
5.2 Terrein	51
5.3 Wat bestaat nog uit de verschillende periodes	53
5.4. Cultuurhistorische waardering 't Hemeltje en conclusie	55
6. Renovatie Sterrebos van 't Hemeltje	57
7. Documentatie	61
Kaarten	61
Literatuur	61
Bijlage1 Veldnamen in 1832-1849	62
Bijlage 2 Chronologie van eigenaren en gebeurtenissen	66
Bijlage 3 digitaal: Foto's van Archiefstukken	73

afb. 2 1783 detail van kaart door H. van Hooff (in de kaartserie door J.H. Hottinger) met erf en goed 't Hemeltje.

Inleiding

Landgoed 't Hemeltje ligt ten noorden van Bathmen en ten zuiden van de Holterweg. Voordat deze weg werd aangelegd liep de weg van Deventer naar Duitsland, de Oude Postweg, door het landgoed 't Hemeltje. Langs de Postweg bevond zich een herberg, ter hoogte van 't Hemeltje. Het Hemeltje was pleisterplaats, maar ook, in de achttiende eeuw het landgoed van de burgemeester van Deventer.

Ook nu is er nog de nodige geschiedenis in het terrein te ontdekken: een zandweg, de Oude Postweg, enkele lanen en bospaden, houtwallen, de afwisseling van open veldjes en bos, een vijvertje, bijzondere beukengroepen en andere oude bomen. Er is ook een archeologische plek waar een (boeren)huis heeft gestaan.

De Gemeente Deventer en Jhr Mr Th. Sandberg, één der eigenaren van 't Hemeltje, hebben het initiatief genomen historisch onderzoek te laten verrichten en een waardering van de gegevens en aanwezige elementen te laten opstellen. Deze dienen om een beheervisie voor de lange termijn te kunnen ontwikkelen.

Het is de bedoeling het hele gebied van 50 hectaren te beheren als ware het één landgoed. Dan is het nodig met de beide andere eigenaren te overleggen en eensgezind een beleid uit te zetten voor de verre toekomst.

Jhr Mr Th. Sandberg heeft 10 ha in eigendom, de beide andere eigenaren zijn Stichting IJssellandschap (32,6 ha) en ASR Levensverzekeringen NV (8,2 ha). (zie algemene gegevens in hoofdstuk 1).

De basis voor de beheervisie zijn de uitkomsten van het historisch onderzoek, dat wij hebben verricht in het terrein en in de archieven.

Hoofdstuk 2 handelt over de geomorfologie, bodem en huidige situatie van het terrein om te weten waar de geschiedenis zich afspeelde en een beeld te geven van het terrein in voorbereiding op de beheervisie. Dan volgt in hoofdstuk 3 de geschiedenis van het landgoed 't Hemeltje aan de hand van archiefstukken en kaartgegevens. De lange geschiedenis is onderverdeeld in vier fasen. In hoofdstuk 4 worden conclusies getrokken uit de archiefstukken, met behulp waarvan de geschiedenis is gereconstrueerd. Dan volgt de samenvatting van hetgeen uit de verschillende fasen van aanleg en verandering nog zichtbaar is, waarna de waardering in hoofdstuk 5. Vooruitlopend op de ontwikkelingsvisie voor het gehele gebied is een reconstructieplan gemaakt voor het Sterrebos van 't Hemeltje in eigendom van Jhr Mr Th. Sandberg.

Een artikel over de geschiedenis van het Hemeltje door R. Boonstra voor de Heemkunde Kring Bathmen, hielp ons op weg naar de archiefstukken van het Schoutambt Bathmen en de Gooiermarke en die van diverse notarissen. Deze zijn te vinden in het Stadsarchief van Deventer. Daar zijn veel documenten over 't Hemeltje gevonden dankzij de aanwijzingen van archivaris H. de Beer. We hebben niet alle archiefstukken over het Hemeltje in het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle opgezocht, maar dankzij de microfiches daarvan in bezit van de Historische Kring Bathmen hebben we voldoende kennis verkregen, ook over de marke Bathmen en Loo, om de geschiedenis te kunnen reconstrueren. Onze dank gaat dan ook uit naar de behulpzame leden van de Historische Kring Bathmen die ons tevens van oude foto's en ander materiaal voorzagen.

Noordelijke laan

De vijver uit 1782

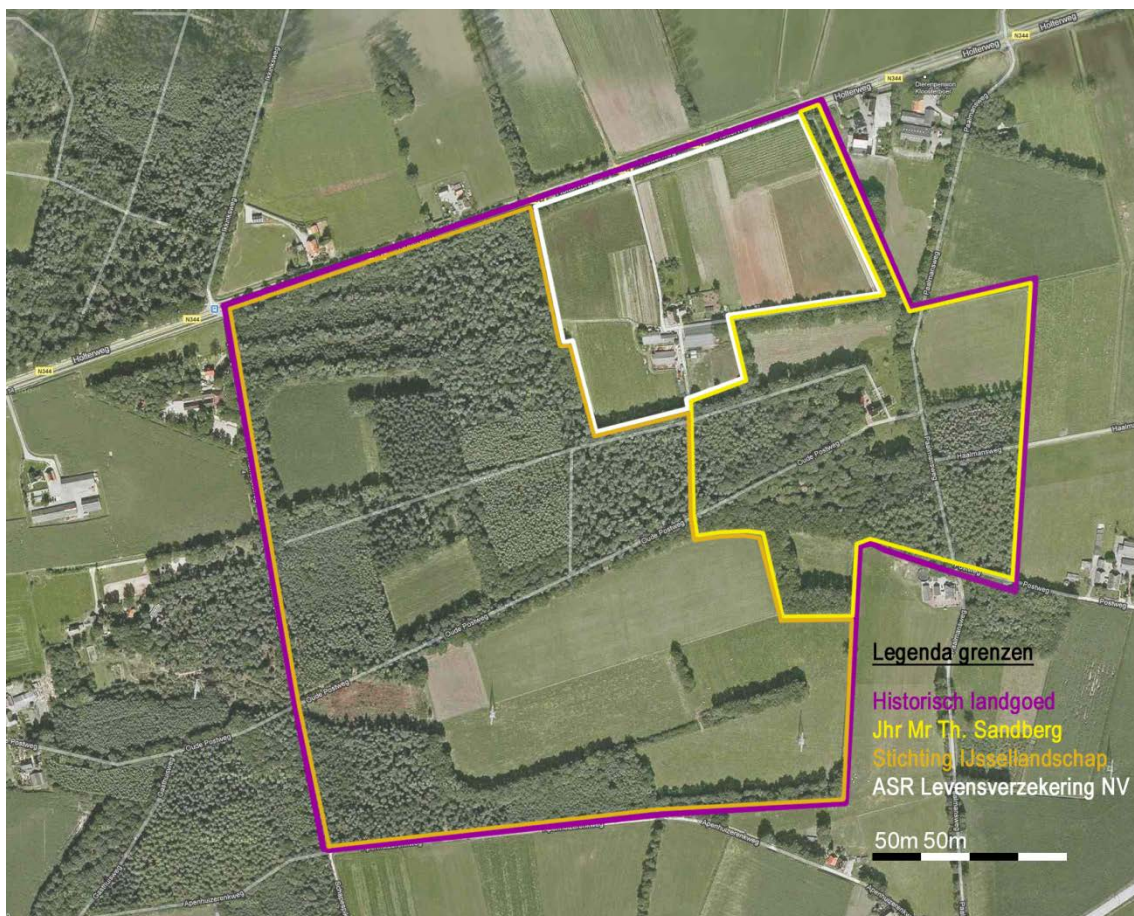

Postweg met oude eiken en beuken op de plek van de verdwenen boerderij en (mogelijke) herberg de Olde Hof.

1. Algemene gegevens

Algemene gegevens (naam adres object, naam adres eigenaar/beheerder, grootte, terreinbeschrijving, kadastrale gegevens, bestemmingsplan)

1. Ligging: Paalmansweg 9, ten zuiden van de Holterweg N344
2. Eerste vermelding: 1625 (zie afb 1)
3. Oppervlakte: 50,8 ha
4. Eigendom: Stichting IJssellandschap (32,6 ha), ASR Levensverzekeringen NV (8,2 ha), Jhr Mr Th. Sandberg (10 ha)
5. Openstelling: ja (NSW landgoed)
6. Bestemmingsplan: Bestemmingsplan Buitengebied Deventer

Grens cultuurhistorisch waardevol gebied en eigendomsgrenzen.

afb. 3 Ruilverkaveling Bathmen, Overzichtskaart landschap en bodem, Stichting voor Bodemkartering (1974).

- 1 Bathmensche Enk; rugvormig reliëf; agrarisch gebruik; houtwallen en solitairen; grote ruimtewerking
- 2 Bathmensche Broek; vlak reliëf; agrarisch gebruik; houtwallen en solitairen; grote ruimtewerking
- 4 Loo; vlak reliëf; agrarisch gebruik; houtwallen; klein tot middelgrote ruimtewerking
- 6 't Hemeltje; vlak reliëf; bos; loof- en naaldhout; geen ruimtewerking
- 7 Langenberg; duinvormig reliëf; bos; naald- en loofhout; geen ruimtewerking

Uit W.B. Kleinsman en G. Rutten, *Ruilverkavelingsgebied Bathmen : bodemgesteldheid en bodemgeschiktheid*, Wageningen 1974.

2. Geomorfologie en bodem

Geomorfologie

Het Hemeltje ligt in de zuidrand van Salland. Het natuurlijke reliëf van Salland is gevormd tijdens de voorlaatste en laatste ijstijd, respectievelijk het Saalien en het Weichselien. Tijdens het Saalien werd een deel van Nederland, waaronder Salland, bedekt door ijs uit Scandinavië. Gletsjers stuwden de wanden van rivierdalen op tot ruggen (stuwwallen) waardoor het bestaande reliëf werd versterkt. Toen het warmer werd, in de overgang naar het Eemien, en de gletsjers zich weer terugtrokken c.q. het ijs wegsmolt, bleven dikke pakketten keileem achter. Het onder het ijs afgezette keileem, is een mengsel van zand, klei, leem, grind en grotere keien en vormt voor water slecht doordringbare lagen. In de huidige tijd ligt het meeste keileem in de diepe ondergrond en is er weinig van te merken. Op sommige plaatsen ligt het keileem wel binnen 40 tot 120 cm diepte en heeft dan invloed op de bodemvorming, maar dit is ter plaatse van Het Hemeltje niet het geval.

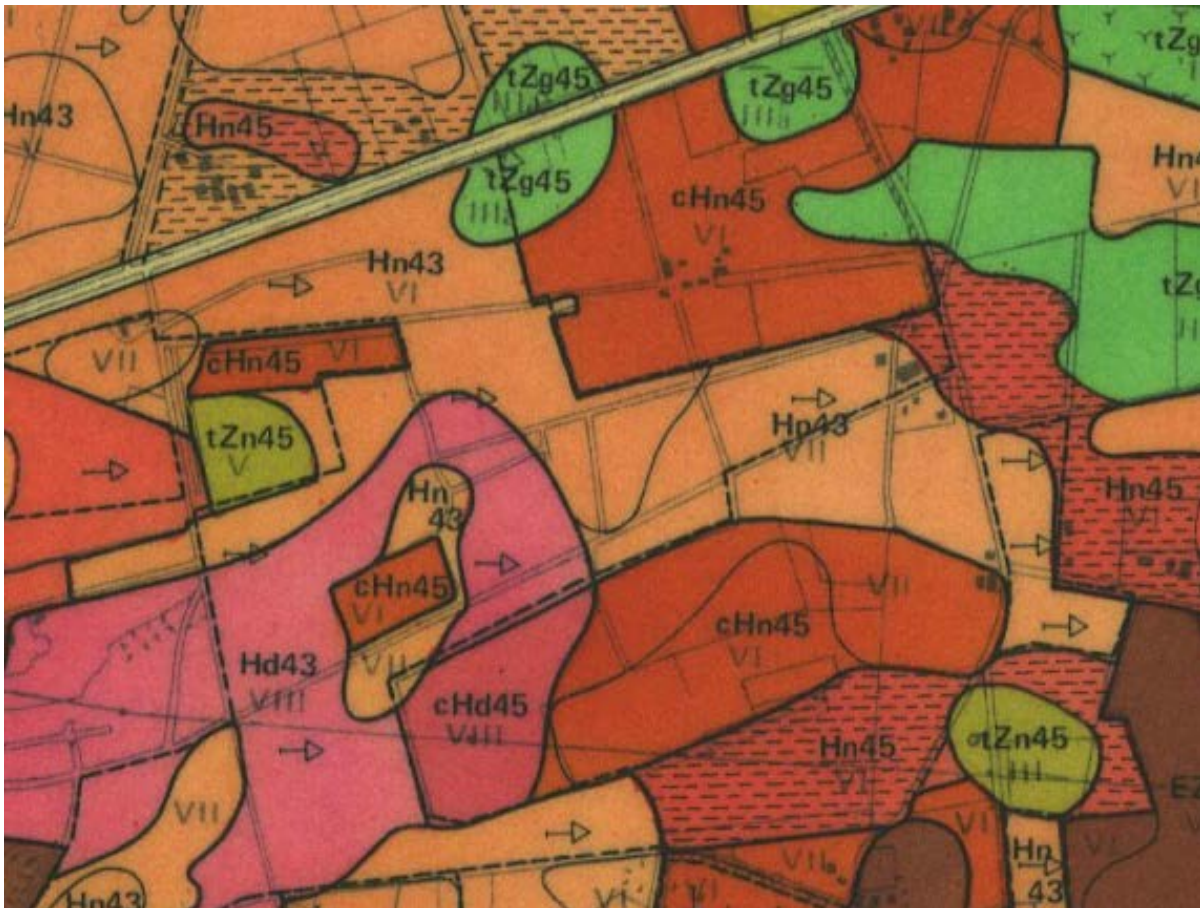
Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, was het land niet bedekt door ijs, maar waaiden sterke poolwinden over het land. Het landschap was een soort toendra of poolwoestijn met nauwelijks begroeiing. De wind kon daardoor vat krijgen op het oppervlakkige zand. Dat verstoof tijdens stormen en werd wanneer de wind weer ging liggen afgezet in metersdikke lagen. Het zand bedekte de stuwwallen en gletsjerdalen en zwakte de hoogteverschillen daartussen vaak weer af, omdat het in luwere laagten beter bleef liggen. Het dekzand vormde echter door de werking van de wind zelf ook ruggen, vergelijkbaar met langgerekte duinen, en dalen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een verstuiwingsperiode in het midden van het Weichselien en een verstuivingsperiode aan het einde. In het midden, tijdens het zogeheten Pleniglaciaal werd het "Oude dekzand" afgezet. Dit bestaat uit afwisselende laagjes lemig en niet lemig fijn zand. Aan het einde, tijdens het Laat-Glaciaal, werd het "Jongere dekzand" afgezet. Dit bestaat uit minder fijn, minder lemig zand.

Het dekzandrelief speelt een belangrijke rol bij de ontsluiting en ontginning van het natuurlijke landschap door mensen. De oude wegen, zoals de Oude Postweg, volgen voornamelijk de hogere en drogere dekzandruggen. Gunstige vestigingsplaatsen waren hogere terreinen, die niet overstromden en waar geen water stagneerde in de bovengrond. Voor de verbouw van gewassen kwam daarbij dat de fijnere, sterk lemige zandgronden geschikter waren dan de armere en sneller verdrogende grovere zandgronden. Kenmerkend voor het Sallandse dekzandlandschap is dat er geen geologische of bodemkundige aanwijzingen zijn voor het bestaan van meanderende beeklopen in het verleden. Het water stagneerde in de laagten en vormde uitgebreide moerassen. Pas in de late middeleeuwen begonnen mensen weteringen te graven om het water uit de dalvormige laagten te lossen. Dit verklaart het rechte verloop van de vele weteringen. De Schipbeek ten zuiden van Het Hemeltje is wel een natuurlijke beek, die deels is rechtgetrokken en genormaliseerd.

Bodem

De bodems die gevormd zijn in het dekzandlandschap worden behalve door het uitgangsmateriaal (fijner of grover zand, meer of minder lemig fijn zand), bepaald door de diepte van het grondwater en de langdurige natuurlijke begroeiing c.q. het langdurige agrarische gebruik van de grond.

Het Hemeltje ligt op dekzandgronden die volgens het classificatiesysteem van de bodemkaart van Nederland kunnen worden onderscheiden in verschillende enkelvoudige bodemeenheden. (Zie de bodemkaart.)

afb. 4 Ruilverkaveling Bathmen, Bodemkaart, Stichting voor Bodemkartering (1974).

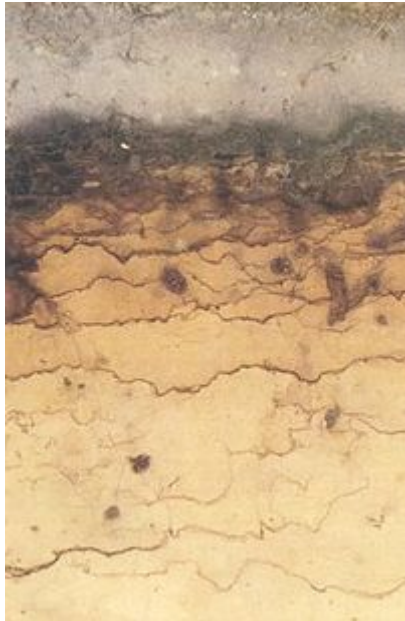
- cHd45 kamppodzolgrond
- cHn45 laarpodzolgrond
- Hd43 haarpodzolgrond
- Hn43 veldpolzolgrond (zwak lemig)
- Hn45 veldpolzolgrond (sterk lemig)
- tZg45 beekeerdgrond
- tZn45 gooreerdgrond

Uit W.B. Kleinsman en G. Rutten, *Ruilverkavelingsgebied Bathmen : bodemgesteldheid en bodemgeschiktheid*, Wageningen 1974.

Verreweg het grootste deel van het terrein bestaat uit podzolgronden. In wikipedia is een heldere beschrijving te vinden van de opbouw van podzols:

Een podzolbodemprofiel is herkenbaar door een toplaag van humusrijke grond, waaronder een bleekgrijze (uitspoelings)laag, daaronder een donkere (inspoelings)laag en geheel onderop de oorspronkelijke bodem. Een podzol is ontstaan door een eeuwenlang proces van uitspoeling en inspoeling in leemarm dekzand. Na de ijstijd (het huidige holoceen) raakte Noord-Europa als gevolg van het vochtiger wordende klimaat bedekt met bos. Afgestorven plantenmateriaal werd door organismen afgebroken tot humus en deze werd door bodemorganismen door de bovenste decimeters van de grond gemengd. Deze bovengrond (A-horizont) kreeg hierdoor een steeds donkerder kleur. In de loop van de tijd kwam een natuurlijk verzuringsproces op gang, waardoor een deel van de humus oplosbaar werd en met het infiltrerende regenwater de grond inspoelde. Op hun weg naar beneden namen de humuszuren alle ijzer- en aluminium mee, die als verweringshuidjes om de dekzandkorrels zaten, waardoor uiteindelijk alleen de

naakte kwartskorrels overbleven. Op deze manier ontstond een askleurige uitspoelingslaag (E-horizont). De humuszuren en meegevoerde ijzer- en aluminiumverbindingen zijn op enige diepte neergeslagen rondom en tussen de dekzandkorrels, waardoor een donkere inspoelingslaag (B-horizont) is ontstaan. De niet in dit proces betrokken onderlaag wordt de C-laag genoemd.

afb. 5 bodemprofiel van een podzol.

(De naam podzol is afgeleid van het Russische pod=onder en zola=as en verwijst naar de grijze, askleurige uitspoelingslaag).

De podzolgronden op 't Hemeltje worden op grond van hun kenmerken verder ingedeeld in kamppodzol, haarpodzol, laarpodzol en veldpodzol.

Kamppodzol

Kenmerkend hiervoor is een vrij dikke A horizont (de humeuze donkere bovenlaag) die meestal gevormd is onder heide. Dit stemt overeen met de plaats waar deze bodem is gekarteerd. De heide is hier nog niet zo heel lang geleden omgezet in bouwland en vervolgens weiland. Langs de bosrand is nog heide te vinden.

Haarpodzol

Wanneer de donkere inspoelingslaag licht is ontwikkeld, kan men spreken van een haarpodzol (dunne bruine laagjes). De invloed van het grondwater is vrij gering bij de vorming van haarpodzolen. Dit heeft te maken met een hogere ligging. Een haar is een hoge zandrug te midden van lage gronden. De humeuze bovengrond verweert bij deze droge gronden goed en is dunner dan 30 cm.

Laarpodzol

Laarpodzolen hebben een vrij dikke bovengrond van 30-50 cm dik. Ze worden vooral vlak bij dikke enkeerdgronden gevonden. (Dikke enkeerdgronden ontstaan geleidelijk door zeer langdurige ophoging van bouwlanden met mest en strooisel). Het kunnen bouwlanden zijn die nog niet zo heel lang in agrarisch gebruik zijn of bouwlanden die minder intensief bewerkt zijn. Bij Laarpodzolen is de invloed van het grondwater op de ontwikkeling van de bodem vrij groot.

Veldpodzol

Bij een veldpodzol staat de uitspoeling centraal. Het verplaatste ijzer kan niet opnieuw neerslaan. Als het ijzer niet (alleen) naar diepere lagen (B-horizont) wordt afgevoerd, maar ook lateraal in

de richting van een beekdal, dan kunnen daar onder invloed van een wisselende grondwaterspiegel gleyverschijnselen ontstaan. De voor gley kenmerkende roestvlekken kunnen uitgroeien en verharderen tot zogeheten ijzeroerbanken.

Er is oer beschreven in de inboedelinventaris van de schuur van het landgoed. De oer zat niet inbegrepen in de verkoop door middel van een veiling (akte 1817).¹

Op de bodemkaart gemaakt voor de ruilverkaveling van Bathmen zijn de veldpodzols nog ingedeeld in veldpodzols en sterk lemig en zwak lemig fijn zand. De mate van lemigheid is belangrijk voor de bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid, dus relevant bij een ruilverkaveling.

Behalve deze podzolgronden bevinden zich in het studiegebied ook nog gooreerdgronden en beekeerdgronden. Eerdgronden zijn minerale gronden (zand, klei, zavel, leem) met alleen in de bovenste laag een hoog gehalte organische stof (humus). Deze bovenste laag, het donkere eerdek, kan een cultuurdek zijn (door mensen opgebrachte organische stof) zoals bij enkeerdgronden of bestaan uit vergaan organisch materiaal afkomstig van de natuurlijke begroeiing.

Gooreerdgrond

Een goor is een vochtige laagte. Gooreerdgronden kenmerken zich door een donkere bovengrond en geen of slechts een zeer zwak ontwikkelde inspoelingslaag (B horizont). De vochtige laagte in het westen van 't Hemeltje was deels natte hei en werd deels gebruikt als hooiland en bouwland. Vanwege de grote grondwaterschommelingen zijn gooreerdgronden niet ideaal voor gebruik als bouwland (grondwatertrap V houdt in dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand < 40 cm beneden het maaiveld is en de gemiddeld laagste grondwaterstand > 120 cm).

Beekeerdgrond

Beekeerdgronden zijn hoofdzakelijk lage zandgronden in beekdalen en bijbehorende overstromingsvlakten. Ze hebben een zwarte humeuze bovengrond en zijn zeer roestig. In erg natte delen kan de bovengrond venig of moerig zijn doordat afgestorven plantmateriaal slecht afbreekt. De beekeerdgronden ten oosten en noorden van 't Hemeltje zijn feitelijk geen overstromingsgronden van beken, maar voormalige moerasbodems.

¹ 1817 Notaris H.G. Kronenberg ID 0864 inv.nr. 378 aanvr.nr. 21539

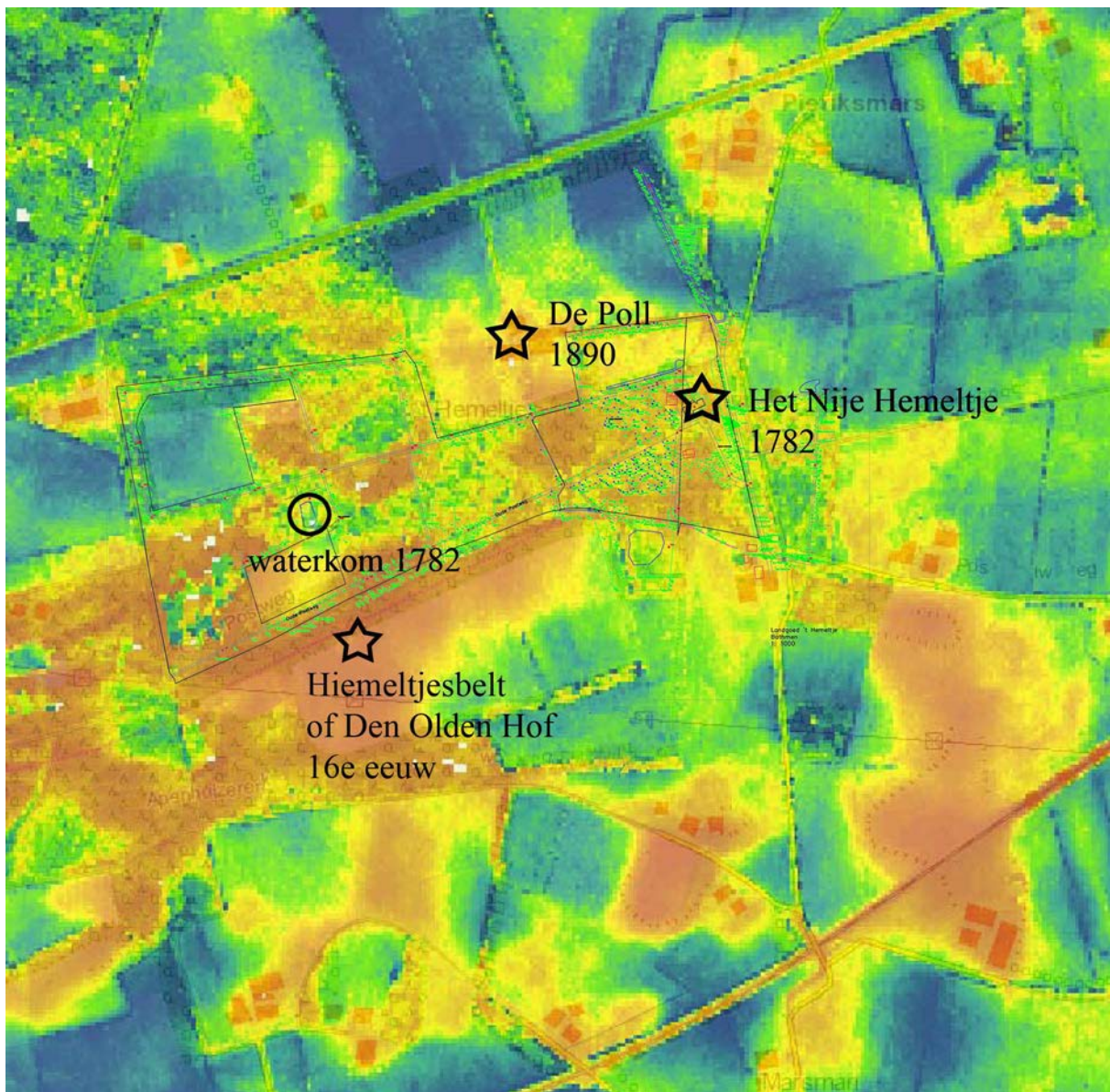
afb. 6 Kaartblad van de IJssellinie door H. van Hooff, 1783

Ten zuiden van 't Hemeltje ligt het Loebroek, het bos van Menop en dan de Schipbeek; De Apenhuizerenkweg is een lokale weg die langs het broek naar de Schipbeek en kasteel Arkelstein voert. (Apa is een oud Germaans woord voor water).

Ten noorden van 't Hemeltje ligt de Bathmener heide. De Oude Postweg loopt over de zandrug naar Holten.

Situatie terrein

Op een weiland ten oosten van 't Hemeltje laat het rondliggende profiel een dekzandrug zien. Op Het Hemeltje zelf is veel gegraven en vergraven en het profiel is bedekt met bos. De hoofdweg van Deventer naar Osnabrück liep aan de zuidkant langs 't Hemeltje. Deze weg was sinds het gebruik ervan voor de geregelde postbestellingen de officiële Postweg. Behalve de Postweg komen er op 't Hemeltje diverse andere rechte paden en lanen voor. Langs de paden en lanen liggen veelal greppels en dikwijls ook walletjes. De wallen zijn waarschijnlijk opgeworpen om diverse redenen. Het waren grenzen bv. tussen de Gooijermarke en de marke Bathmen en Loo; de wallen werden gebruikt als veekering of als wildwallen om het wild buiten de velden te houden. Bij het graven van een greppel, maakte men gelijktijdig een wal die om de veldjes en bospercelen lagen. De paden lagen verhoogd als dijkjes tussen greppels om het pad droog te houden.

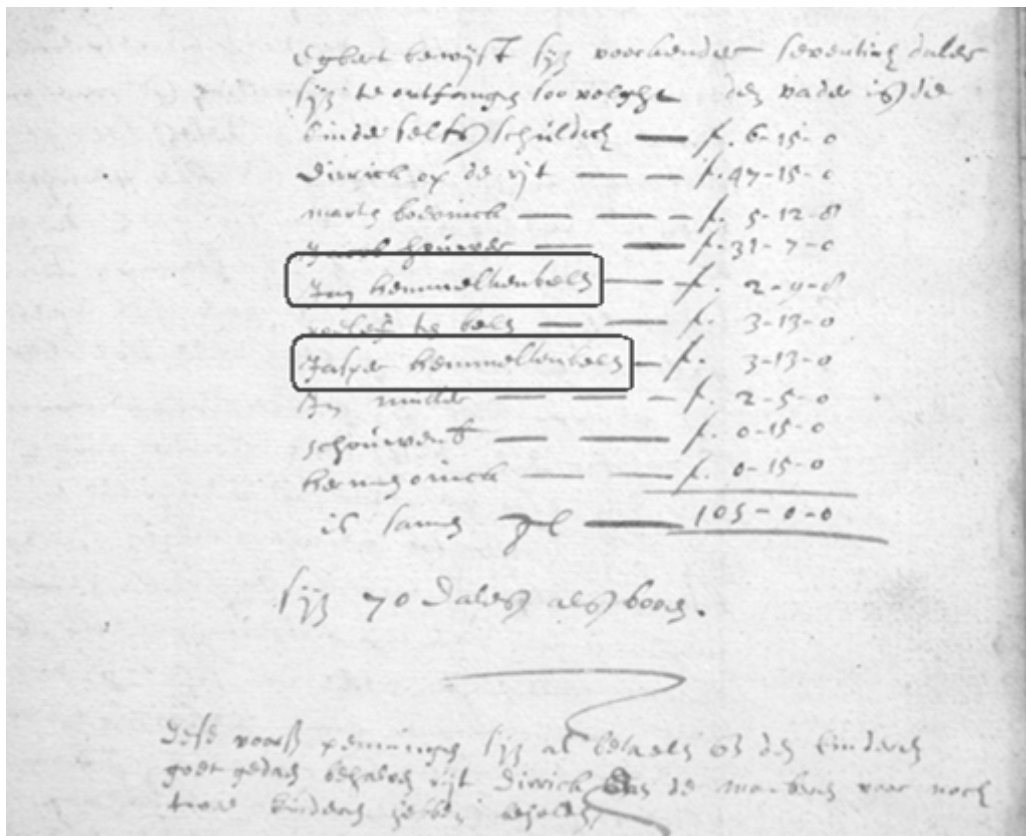

afb. 7 Algemene Hoogtekaart van Nederland, uitsnede van Het Hemeltje.
Boerderij Hiemeltjesbelt/Hemmelkenbelt of Den Olden Hof lag op de zandkop.

3. Geschiedenis van 't Hemeltje in fasen

De eerste geschiedschrijving over 't Hemeltje valt te lezen in een artikel van de hand van de heer Boonstra in *Oud Bathmen*, het verenigingsblad van de Oudheidkundige Kring Bathmen.² In dit rapport is de geschiedenis van 't Hemeltje in meer detail gereconstrueerd, gericht op de geschiedenis van het terrein van t Hemeltje, of liever zoals zal blijken van Hiemeltjesbelt of de Olde Hof (Oude Hemeltje) en van het Nije (nieuwe) Hemeltje.

3.1 Fase 1a Boerderij langs de Oude Postweg

afb. 8. Stuk van 10 december 1625 met de namen Jan en Jasper Hemmelkenbelt.

Egbert[Bertelinck] bewijst zijn voorkender [kinderen uit een eerder huwelijk] seventich daler zijn te ontfangen; o.a. van Jan hemmelkenbelt 2-9-8 en van Jasper hemmelkenbelt 3-13-0.

Een eerste vernoeming naar 't Hemeltje kan gelezen worden in de namen Jan en Jasper Hemmelkenbelt. Volgens Boonstra gaat het om de pachtboeren vader Jan en zoon Jasper die op het Hemeltje woonden. Beiden worden genoemd in de eerste akte die indirect de naam van het Hemeltje bevat, gedateerd 10 december 1625.³ Er worden in deze akte voogden aangesteld over de kinderen van Egbert Bertelinck en zijn overleden vrouw Jenneken Schouwenberg. Egbert heeft zijn kinderen 70 daalders nagelaten, die hij te vorderen had van een aantal personen,

² R. Boonstra, 't Hemeltje Een stukje geschiedenis, *Oudheidkundige Kring Bathmen* (1992), p. 11-16. Boonstra kende de locatie van de oudste boerderij niet.

³ SAB-Deventer (hierna NL-DvSA) ID 1502 - Schoutambt Bathmen, 1623-1811; Registers (en aanleggers) van vrijwillige gerichtshandelingen, inv.nr. 1 - 1623 Juni 18-1664 April 30, aanvr.nr. 200322. p. 73-74 (10 december 1625).

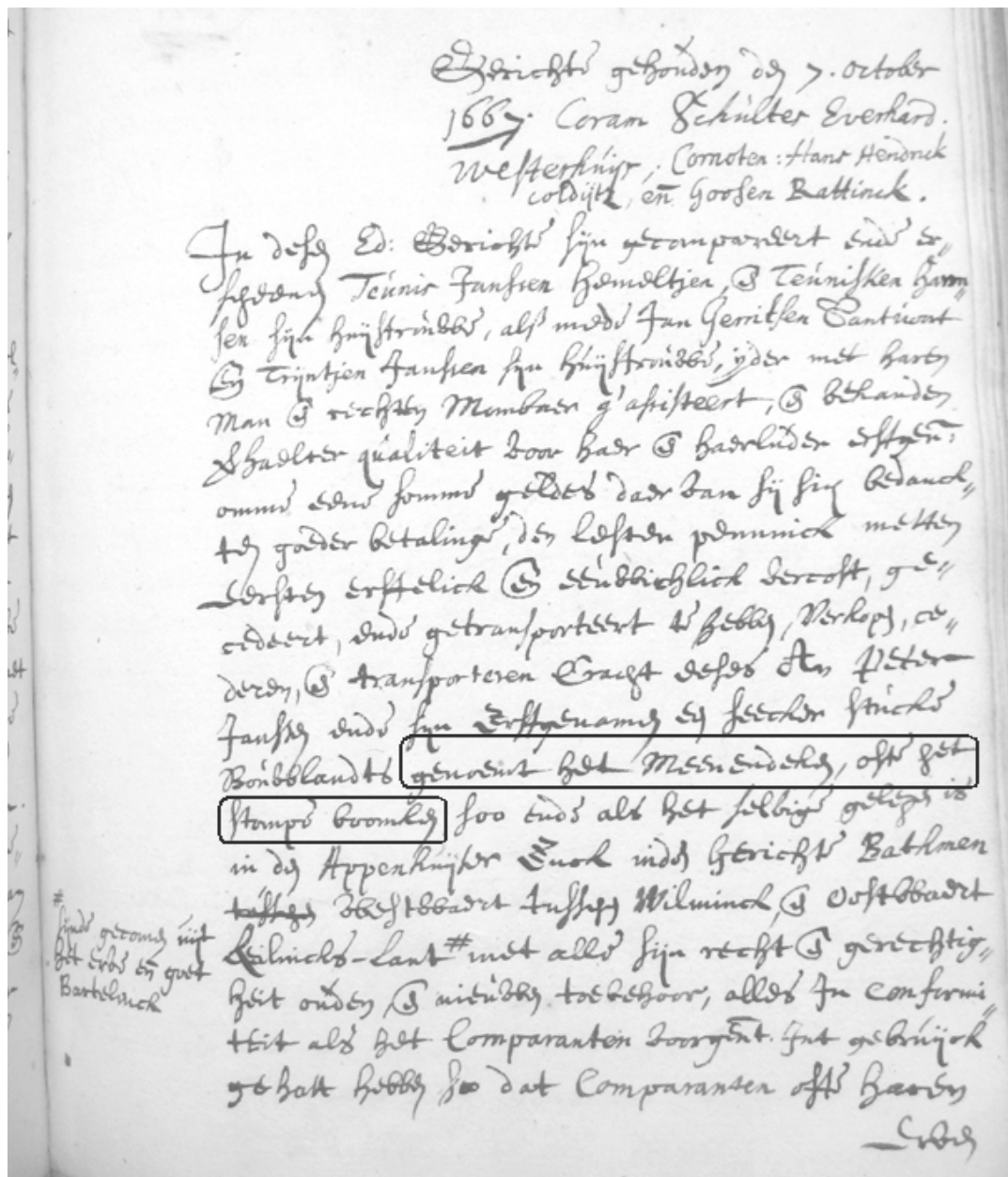
waaronder Jan Hemmelkenbelt en Jasper Hemmelkenbelt. Het is mogelijk dat Egbert Bertelinck de eerste eigenaar was.

Waarschijnlijk zijn de bewoners vernoemd naar de plek waar zij woonden en hebben zij vervolgens die naam aangenomen.

De boerderij Hemmelkenbelt lag op of bij een belt, een verhoging in het landschap, een heuvel(tje). De hoogtekkaart (afb. 7) laat zien dat een deel van 't Hemeltje, met name langs de Oude Postweg, hoger ligt dan de rest van het landgoed en haar omgeving.

De omgeving aan de westkant van het gebied, waar vermoedelijk Hemmelkenbelt of de later zo genoemde Olde Hof heeft gelegen, was verreweg het hoogste deel van het gebied.

De boerderij was niet gewaard (stengerechtigd), noch in de marke van Bathmen en Loo, noch in de Gooijermarken. Dat zou betekenen dat de boerderij niet tot de oudste, de middeleeuwse boerderijen behoorde, maar wel in de 16de eeuw gedateerd kan worden.⁴

afb. 9 7 oktober 1667, verkoop van een sekere stuks bouwlands genaamt het Meenendike ofte stompe boomke. Het archiefstuk uit 1667 (afb.9) handelt over de verkoop door twee echtparen, Teunis Janssen Hemeltjen en zijn vrouw en Jan Gerritsen Santvoort en zijn vrouw, van een stuk bouwland,

⁴ Boonstra (1992), p. 11.

genaamd het *Meenendike of stompe boompke*, gelegen in de Apenhuizerenk tussen *Wilminck* aan de westkant en *Reilincks-lant* ten oosten ervan. Koper was Peter Jansen. Het bouwland lag waarschijnlijk bij Apenhuizen ten westen van het huidige landgoed 't Hemeltje.

Later (in 1784) blijken er een Oude en een Nieuwe Hof te bestaan. Beide huizen zijn zichtbaar op de kaart door de landmeter H. van Hooff uit 1783. Boonstra kende deze kaart niet en van het huis op de kaart van 1783 is bovengronds geen spoor overgebleven. Het vraagstuk waar de oude en de nieuwe hof lagen, bleef voor hem dan ook een raadsel.

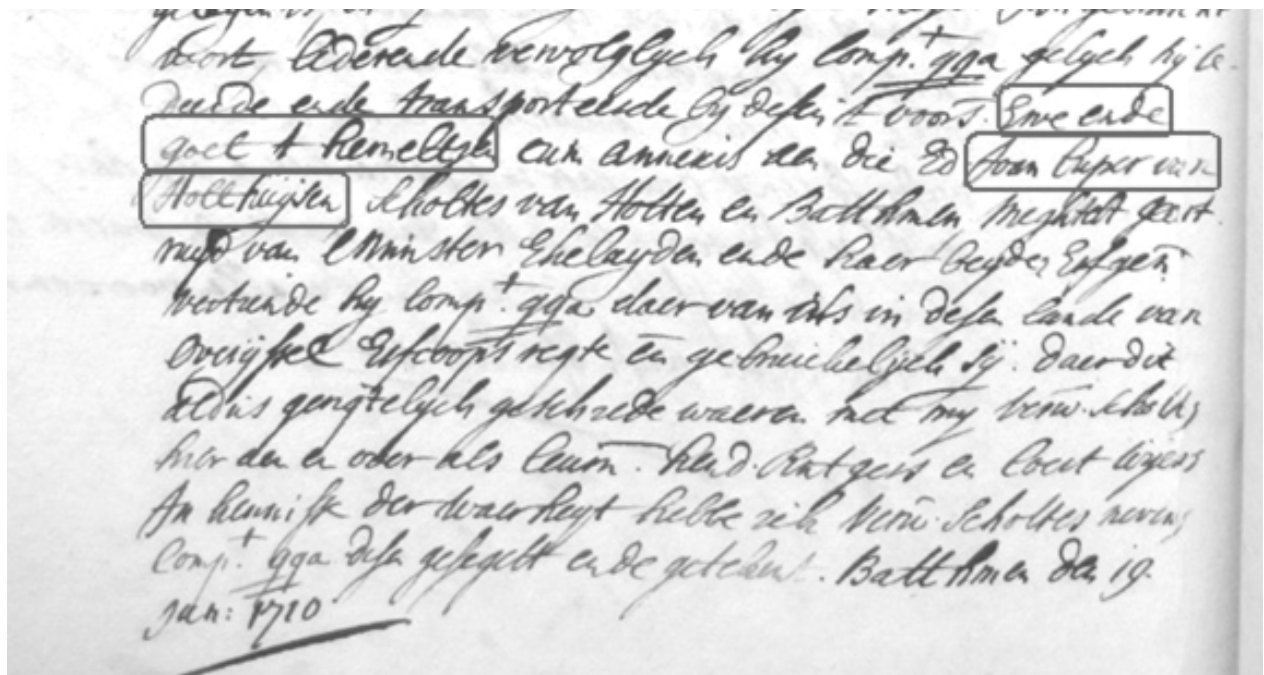
Het lijkt waarschijnlijk dat de archiefstukken tot 1778 betrekking hebben op de Olde Hof ofwel Hemmelkenbelt.

3.2 Fase 1b Landgoed in eigendom van stedelingen, boerderij en herberg? de Olde Hof

In 1682 wordt Christina Pots, weduwe van Albert van Warmeloo als eigenaresse van Erve 't Hiemeltje genoemd in het Kohier van het Vuurstedengeld. Het Hiemeltje heeft 2 vuursteden. In de boerschap Loo was het een uitzondering dat een huis meer dan één vuurstede had, hetgeen duidt op een groter huis dan voor een boerderij gebruikelijk was.

In 1685 duikt haar naam als "*kopersche*" van het goet Hemeltjenmet alle daer toe gehoorende recht en gerechtigheid op en dependentiën van dien, mede namens haar erfgenamen.⁵

Markerichter Anthonis van Steenberghe verkocht het Hemeltje namens de erfgenamen van de Gooijermarke. Christina Pots woonde niet op de boerderij. Het geslacht Podts of Pots behoorde tot de Deventer regentenfamilies. Dit geslacht bezit in de 17e en 18e eeuw ook andere erven in het schoutambt Bathmen.⁶

afb. 10 19 januari 1710, Christina Pots verkoopt erve ende goet t hemeltje cum annexis aan die Ed. Joan Cuper van Holthuijsen, Scholtes (schout) van Holten en Bathmen.

⁵ NL-DvSA-ID1502 - Schoutambt Bathmen, 1623-1811; Registers (en aanleggers) van vrijwillige gerichtshandelingen, inv.nr. 3 - 1683 Juni 5-1696 Maart 27, aanvr.nr. 200323 p. 13 (26 september 1685).

⁶ Boonstra (1992), p. 11.

Christina Pots en mede-erfgenamen verkopen 't Hemeltje in 1710 aan Joan Cuper van Holthuijsen (1672-1728?)⁷. Vanaf 1697 was Cuper schout van het Carspel Bathmen.⁸ Er is sprake van een *huijs*, een *bosch*, een *schuire* [schuur] enz. De *Meyer* ofwel de pachter heet Jan, een achternaam wordt niet vermeld.

Blijkbaar was er in 1710 een bos aanwezig. Van een eventuele herberg is nog geen aanduiding vernomen, anders dan de aanwezigheid van twee vuursteden. Een andere aanwijzing kan zijn het feit dat baron van Rechteren een gesloten testament overhandigt aan de schout Cuper van Holthuijsen, *getekent op 't Erve t hemeltje*. De afdracht vond plaats op 26 september 1724 om 9 uur 's morgens. Heeft baron van Rechteren geslapen op het buitengoed van schout Cuper of in de herberg 't Hemeltje?⁹

In 1727 wordt Joan Cuper van Holthuijsen Ontvanger van belastingen in het kerspel Holten en Bathmen. Hij geeft *erve ende goet 't Hemeltje met desselfs behuizinge en onderhorige landen en Holtgewas* en erve 't Wold als onderpand ter voorkoming van misbruik.¹⁰

Joan Cuper van Holthuijsen was getrouwd met Mechteld Geertruid van Munster.¹¹ Hun dochter Johanna Margaretha Cuper van Holthuijsen (Deventer 1709 - Deventer 1736) trouwde op haar beurt in 1727 met Mr. Johan Weerts (Deventer 1703 - Deventer 1775), burgemeester van Deventer.

In 1751 blijkt Mr. Johan Weerts eigenaar van 't Hemeltje te zijn, de pachter heette toen Willem Hemeltjen.¹² In 1736 stierf zijn 27-jarige echtgenote Johanna Margaretha, wat het waarschijnlijk maakt dat Johan al sinds 1736 eigenaar was. Het gezin Weerts woonde in Deventer, maar verbleef 's zomers veelal op het buitengoed Brinkgreve te Comschate.¹³

afb. 11 Mr Johan Weerts (1703-1775), Johanna Margaretha Cuper van Holthuijsen (1709-1736) en Johanna Margaretha Lemker (ca. 1730), geportretteerd door Gerhard Jan Palthe, part. coll.¹⁴

⁷ NL-DvSA Schoutambt Bathmen ID 1502, 1623-1811; Registers (en aanleggers) van vrijwillige gerichtshandelingen, inv.nr. 4 - 1626 Mei 6-1719 Februari 18, aanvr.nr. 200323 p. 101 (19 januari 1710).

⁸ idem noot 5 ID 1502, nr 3

⁹ NL-DvSA; ID 1502 - Schoutambt Bathmen, 1623-1811; Registers (en aanleggers) van vrijwillige gerichtshandelingen, inv.nr. 5 - 1719 Maart 4-1738 November 19, aanvr.nr. 200324; p. 19 (26 september 1724)

¹⁰ Schoutambt Bathmen ID 1502 inv.nr 5 aanvraag nr 200324

¹¹ <http://hdebie45.deds.nl/Genea/pages/Gen-Weerts.htm>

¹² Kohier van vuurstedengeld, HCO zwolle.

¹³ http://hdebie45.deds.nl/Genea/Egodoc-Weerts/Aantekeningen_Weerts/Aant_Weerts-1a.htm

¹⁴ Portraits database van Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie, IB-nummer 18250, 18251 en 18252: <http://ib.rkd.nl/showobject.mhtml?ib=18250>, <http://ib.rkd.nl/showobject.mhtml?ib=18251> en <http://ib.rkd.nl/showobject.mhtml?ib=18252>

Een van de kinderen uit het tweede huwelijk (1738) van Johan Weerts, met Johanna Margaretha Lemker (Deventer 1715 - Deventer 1772), is Margaretha Rudolphina Johanna Weerts (Deventer 1754 - Hasselt 1828). Zij trouwt in 1772, het jaar dat haar moeder overlijdt, met Dr. Coenraad Willem baron Sloet tot Lindenhorst (Deventer 1743 - Deventer 1809)¹⁵. Lindenhorst is een havezate te Vollenhove. Coenraad Willem baron Sloet was op twintigjarige leeftijd te Franeker gepromoveerd in de beide rechten. Vervolgens werd hij burgemeester van Deventer. Wegens zijn Prinsgezinde sympathieën was hij in 1787 gedwongen af te treden. Daarna bekleedde hij de functie van postmeester.¹⁶

3.3 Fase 2 Na 1775 uitbreiding landgoed, nieuw huis door C.W. baron Sloet

Na het overlijden van Mr. Johan Weerts in 1775 komt 't Hemeltje in het bezit van dochter Margaretha Rudolphina Johanna Weerts, gehuwd met bovengenoemde Coenraad Willem baron Sloet tot Lindenhorst. Baron Sloet zal vanaf 1778 tot 1804 telkens opnieuw gronden kielspitten (afbakenen) en aangraven. Dat bracht de Bathmer markegenoten zelfs tot razernij. Het Hemeltje lag in twee marken, de Gooijermarke (het grootste deel) en in de marke Bathmen en Loo, de plek van het huidige huis. De markeheren en markerechter vertegenwoordigden de markegenoten. De heren gingen gewoonlijk eens of enkele malen per jaar op inspectie door de markegronden. Bij een inspectie in 1778 door de heren van de Gooijer marke hebben zij de door Sloet aangegraven grond weer doen insmijten en de op het veld gezette dennen doen omhouwen. Uit de notulen van de vergadering van de Gooijer marke van 28 juni 1779 blijkt dat de twee stukken aangegraven grond samen 2143,5 vierkante roeden (ca 3,04 hectaren) groot zijn.¹⁷ Het aangegravene was weer "ingesmeeten". Sloet verzocht of hij deze grond mocht behouden, hetgeen zou worden toegestaan voor de dubbele prijs aangezien hij geen gewaarde van de Gooijer marke was. Dan verzoekt Sloet om een hele of halve ware te mogen kopen. Dat mag hij niet op grond van het bezit van Erf 't Hemeltje, maar hij mag wel van een ander een halve ware proberen over te nemen. Dat lukt hem niet in de Gooijermark. Gelukkig voor Sloet is er nog de marke Bathmen en Loo, waar hij vervolgens zijn kansen beproeft. Door aankoop op 27 oktober 1779 van een halve stem in de marke van Bathmen en Loo wordt 't Hemeltje een gewaard erf en krijgt Sloet stemrecht in de marke Bathmen en Loo. Hij was aanwezig op de markevergadering van 1780. Even later verzoekt hij de heren van de marke Bathmen en Loo om de voorgenomen afzettingen (kielspitten) en aangravingen te komen bekijken. Zij liggen "afzonderlijk" [afgezonderd van het oude Hemeltjen?] en aan de grens van de marke Bathmen en Loo. Pas op 24 december 1781 worden de kielspitten goedgekeurd.¹⁸

Op 22 juni 1780 zijn de heren van de Gooijer marke op verzoek van baron Sloet naar 't Hemeltje gereden en hebben gezien dat de *Heer Burgemeester Sloet* twee stukken grond had aangegraven, een stuk van 894 vierkante Roeden (1,27 ha) en van 140 [vierkante] Roeden (0,34 ha). Dit kan tegen betaling worden *geaccordeerd mits de **hooge en de laage Postwegen** daardoor niet belemmerd of geschonden worden.*¹⁹ In de vergadering van de Gooijermarke van 26 juni 1780 vraagt Sloet een stuk grond te kunnen pachten, dat dan nog wordt gepacht door Peter op den Paal.

¹⁵ <http://hdebic45.deds.nl/Genea/pages/Gen-Weerts.htm>

¹⁶ A.J. Gevers, A.J. Mensema en J. Mooijweer, *De havezaten in het land van Vollenhove en hun bewoners*, Canaletto Alphen aan den Rijn 2004, p.170

¹⁷ Gooijermark ID 0859, inv. nr M2, aanvraagnr 202217

¹⁸ Marke Bathmen en Loo, microfiches Oudheidkundige Kring Bathmen van HCO Zwolle toegangsnr 157, inv nr 118.

¹⁹ Gooiermark ID 0859 M2 aanvraag 202217

Vergadering Gooiermark 25 juni 1781²⁰ In de lange notulen worden de volgende vier punten genoemd:

1. De heren van de Gooiermark waren op inspectie onder andere naar Erve het Hemeltjen gereden, *ten einde te bezigtigen, in de eerste plaats, een **Considerabel stuk Veldgrond beginnende van de scheiding tusschen deze** [de Gooier] **en de Bathmer Marke en loopende van daar naar den Schouwenburg en de Pispot, welk stuk door de Heer Burgemeester Sloet aldaar buiten kennis van Heur Heeren was aangegraaven, en ook gedeeltelijk bepoot, en welk dezelve naderhand verzocht had te moogen behouden.***

Deze handelwijze was tegen de gewoonte in en had kunnen worden afgeslagen (afgestemd door de markevergadering) maar aangezien de marke er geen nadeel van had en Burgemeester Sloet met het aangegraven stuk grond zijn land in de Gooiermarke zou kunnen verbinden met zijn land in de marke Bathmen en Loo, is het geaccordeerd. (zie kaart met markegrens en namen afb.26 op p.35)

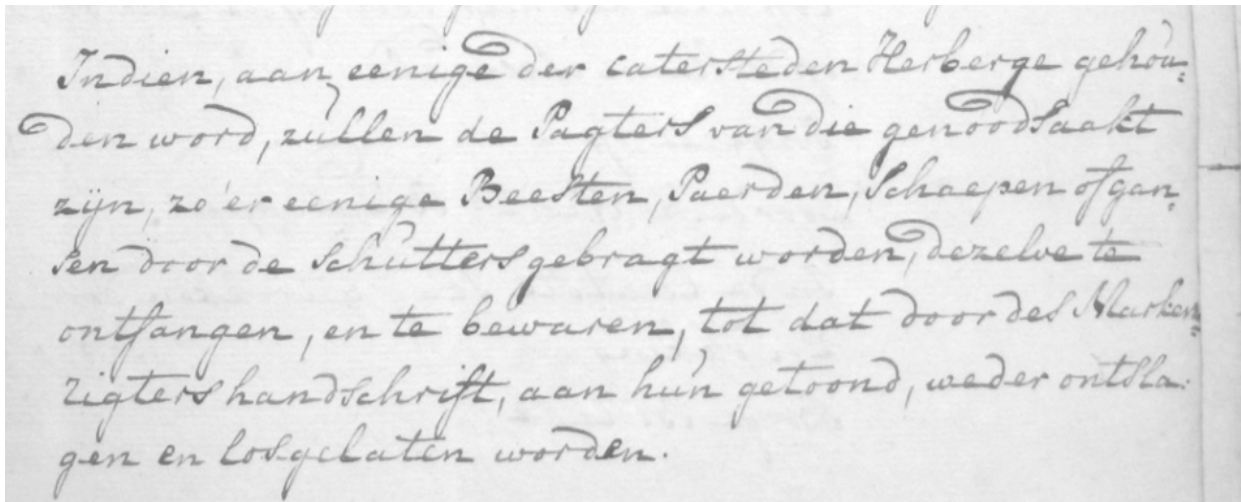
2. In dezelfde vergadering komt ter sprake dat een stuk aangegraven en weer dichtgesmeten grond door de lage weg ging; toch kon hij deze grond behouden indien hij de lage weg verder in orde zou brengen, (waarin hij zijn vaardigheid al had laten zien), *en [door] een **komme tot nodige afleiding van het water te leggen.*** De nieuwe weg moest dicht langs de sloot van het nieuw aangegraven stukje grond lopen.
3. Ten derde had Sloet nog een stuk grond aangevraagd, dat ook langs de lage weg lag. Dit *behoorde te worden geaccordeerd, edoch zo, dat niet verder zal mogen gaan dan de tegenwoordige kielspit, ten einde de daar kort bijeen lopende **lage weg, zo als dezelve thans loopt, blijve geconserveerd.***
4. *Dat eindelijk zij Heren alsnog hadden bevonden, dat de Heer Sloet voor aan de **oude Allee de grooten Weg met eenige beuken hadde bepoot, en dat zij eenige van dezelve, ter conservatie van het regt der marke, hadden doen removeren, doch dat zij egter begrepen, dat dit bepooten geen het minste nadeel aan den Weg konde toebrengen, en daarom zouden oordeelen, dat de Heeren Erfgenaamen dezelve, voor zo verre dezelve thans geschied is, zouden kunnen accorderen.***

Dit betekent dat: 1. Sloet een groot stuk grond had aangegraven en bepoot vanaf de oostgrens met de marke Bathmen en Loo naar het westen; 2. in plaats van de lage Postweg mocht hij een nieuwe weg maken met een waterkom ter afleiding van het water; 3. een ander stuk aangegraven grond langs de lage weg mocht niet worden uitgebreid, teneinde de weg te behouden; 4. het poten van beuken langs de Postweg werd toegestaan.

Drie maanden later, op de vergadering van de Gooijer marke van 3 september 1781, worden *catersteden verpact, voor zes jaren van midzomer St Jan 1782 tot St Jan 1788.* Bij die gelegenheid neemt Sloet de pacht over van het land, dat voorheen werd gepacht door Peter op den Paal, die 15 gulden betaalde, terwijl Sloet 21 gulden betaalt. In 1782 en in 1788 pachtte hij die grond opnieuw onder dezelfde voorwaarden.

Bij de pachtvoorwaarden van catersteden wordt melding gemaakt van een caterstede-herberg, waar, indien dieren door de Schutters (hulpen van de Schout) worden gebracht, zij niet mogen worden losgelaten dan na toestemming van de Markerigter. Dat kan betrekking hebben op de herberg de Pispot en de herberg van 't Hemeltje.

²⁰ idem

afb. 12. Pacht voorwaarden catersteden, GooijerMarke, notulen vergadering 25 juni 1781.

In de Marke Bathmen en Loo, op 24 december 1781, krijgen burgemeester Sloet en burgemeester Putman toestemming om de aangegraven gronden aan weerszijden van de weg te bepoten, omdat zij op zich hebben genomen de openbare weg vlak te maken: daar *Burgermr Sloet en Burgermr Putman hebben aangenoomen de gemeene weg tusschen beider zijds kielspitten en opgraavinge heenen schietende, tot genoeg van die van Bathmen te zullen planeeren en lijk maaken, voorbehoudens het recht van bepooten een iegelijk aan zijne zijde.*²¹

Vijf maanden later ontstaat een oproer van de markegenoten, waarover uit de processtukken het volgende blijkt. Zij besloten op 28 en 29 mei 1782 *bijeen te komen bij het huis van Jan Westerhuis en tesamen onder een vliegend vaandel en slaande trommen met schuppen, spaden en dergelijk gereedschap op te trekken ter insmijtinge van diverse aangegravene gronden. Zij gingen eerst naar de door burgemeester Sloet aangegraven gronden; ook sloten en wallen werden geruineert. ... Sonder dat de afmaningen van de Burgemr Sloet, die daar present was en de woedende menigte tot bedaaren sogt te brengen iets mogt helpen.* Vervolgens trok men naar Santvoort, het buiten van oud-burgemeester Putman.

Op 10 en 11 juni ging men weer op pad om aangegraven gronden dicht te gooien. *Dat deese selve lieden of het meerendeel der selve, eenige dagen naderhand en wel den 10 junij 1782 op een dergelijke wijze als te vooren zijn geconvoceert. En voorts op den 11. Junij, dus daags daar aan weder als voorheen dog sonder vaandel en trommels zijn opgekomen en op een baldadige en tumultueuse wijze zijn aan het werk gegaan met de uiterste verwoestinge aan te rigten, eerst op de aangravingen van burgemeester Putman. Vervolgens op het aangemaakte land van de Burgemr Sloet over de weg, die tusschen de voorengemelde nieuwe kamp en dese grond heen schiet, slooten en wallen te ruineren en in te werpen, waschende eiken, beuken, dennen en ander plantsoen uit de grond te halen, **de vijver** te vernielen, en wat dies meer is.* In een ander processtuk wordt bijna hetzelfde verwoord, maar wordt bovendien verteld dat zij hekken hebben weggehaald van het verder aangemaakte tegen de kamp van het Hemeltje en dat zij een grote hoeveelheid eiken- en beukenhakhout (*heisters*) en veel ander plantsoen hebben uitgetrokken, dat al twee jaar groeide. (Op 11 juni 1782 hebben woedende ingezetenen van Bathmen en Loo eerst vernielingen aangericht op de aangegraven gronden van Oud burgemeester Putman en daarna hebben zij *op deselve vernielende wijze huis gehouden op en aan het vorder aangemaakte van Burg. Sloet tegen de kamp van het Hemeltje, aldaar hekken uit de grond gehaald, een groote menigte eiken en beuken heisters,*

²¹ Proces oproer Bathmen ID 1502 inv.nr. 27-8 aanvr.nr. 200332

*waar van veele in het tweede jaar van haar gewasch stonden, alsmeede een menigte ander plantsoen hebben uitgetrokken en bedorven.)*²²

In de markevergadering van drie weken (1 juli 1782) later blijkt dat Sloet de lage weg heeft doorgraven en toch mag hij een klein hoekje grond behouden, indien hij een goede weg maakt en deze onderhoudt met aan weerszijden een sloot:

1 juli 1782 p.175 *"Dat in den voorleden jare aan den Heer Burgemeester Sloet aan de Noordzijde van 't erve 'tHemeltjen was geaccordeerd een klein hoekjen gronds onder conditiën als bij de Resolutie vermeld, en dat zij heeren thans hadden gezien dat welgem. Heer Sloet de **lagen weg** tegen de voorsz. resolutie **had binnen gegraven en dus het geaccordeerde merklijk vergroot**, weshalve zij heren hetzelve hadden laten insmijten; dan dat zij Heeren egter van advise zouden wezen, dat hetzelve aan den Heer Sloet op deszelfs verzoek, zoude kunnen worden toegestaan, te meer dewijl die Heer een gedeelte van een andere in den voorleden jare mede geaccordeerd stukje tegen het voorsz. hoekje aanschietende, had laten liggen, met verklaringe van hetzelve niet te pretenderen; edoch dat dit accorderen dan nog niet behoorde te geschieden, dan onder deze expresse conditie, dat de Heer Sloet buiten om den sloot van dit nieuwe aangegravene zoude moeten **maken een goeden weg aan wederzijden voorzien met enen sloot**, met aanneming om dezelve ook ten allen tijde in een goeden staat te zullen onderhouden, en onder verder mits, dat de Heer Sloet verder van alle aangraven renunciere."*²³

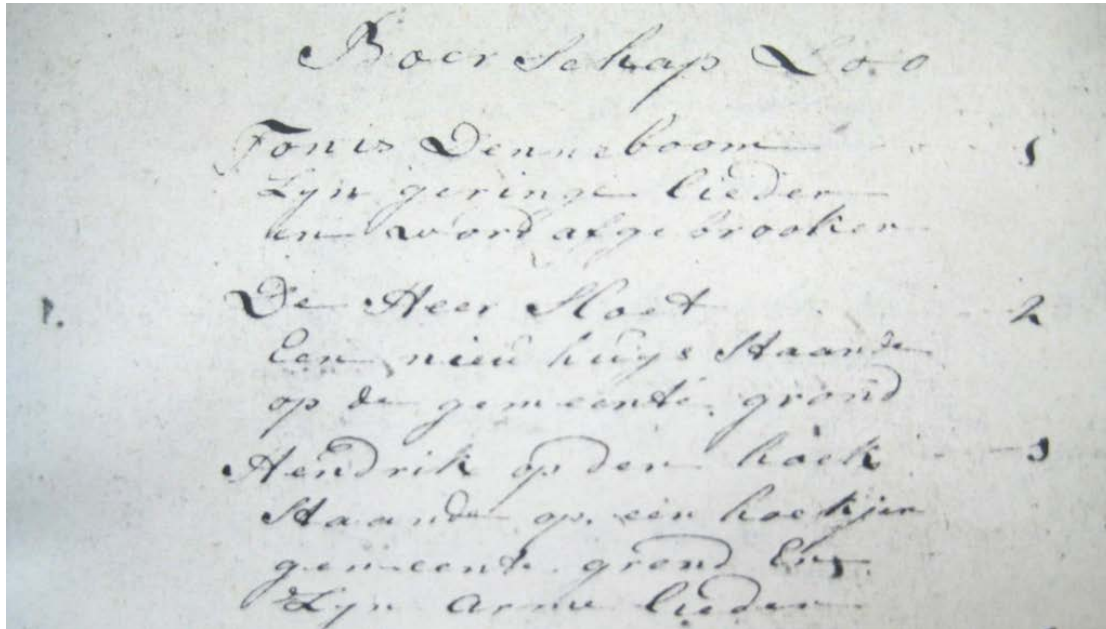
Zo bleef baron Sloet verder ontwikkelen, terwijl hem telkens het stuk grond werd toegestaan, als hij maar afzag van verdere aangravingen van de markegronden, hetgeen hij niet deed.

²² NL-DvSA; ID 0859 - Kerspelen, marken en buurschappen, 16e-19e eeuw; inv.nr. M.2 Resoluties van de erfgenamen en de goedsheren van de Gooiermark 1721-1797; aanvr.nr. 202217

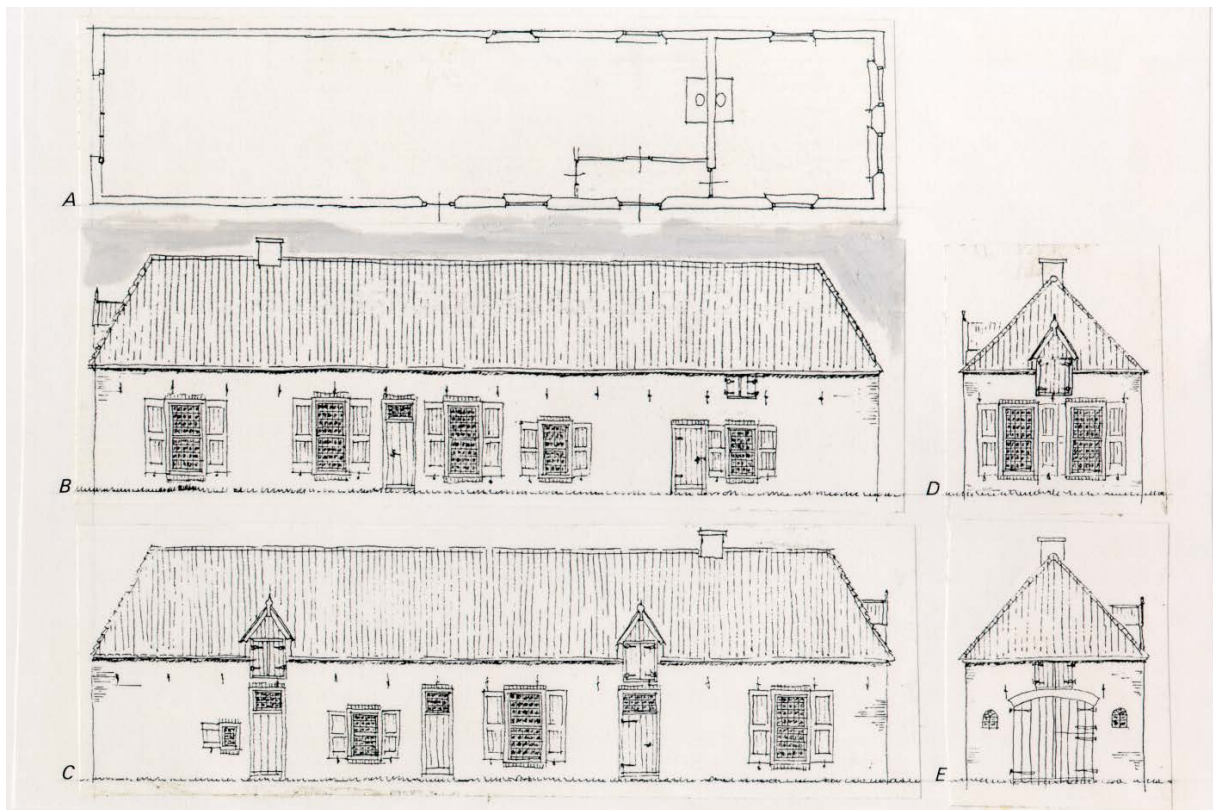
²³ Gooiermark ID 0859, invent. SM1 aanvraagnr 202200

Nieuw huis 't Hemeltje

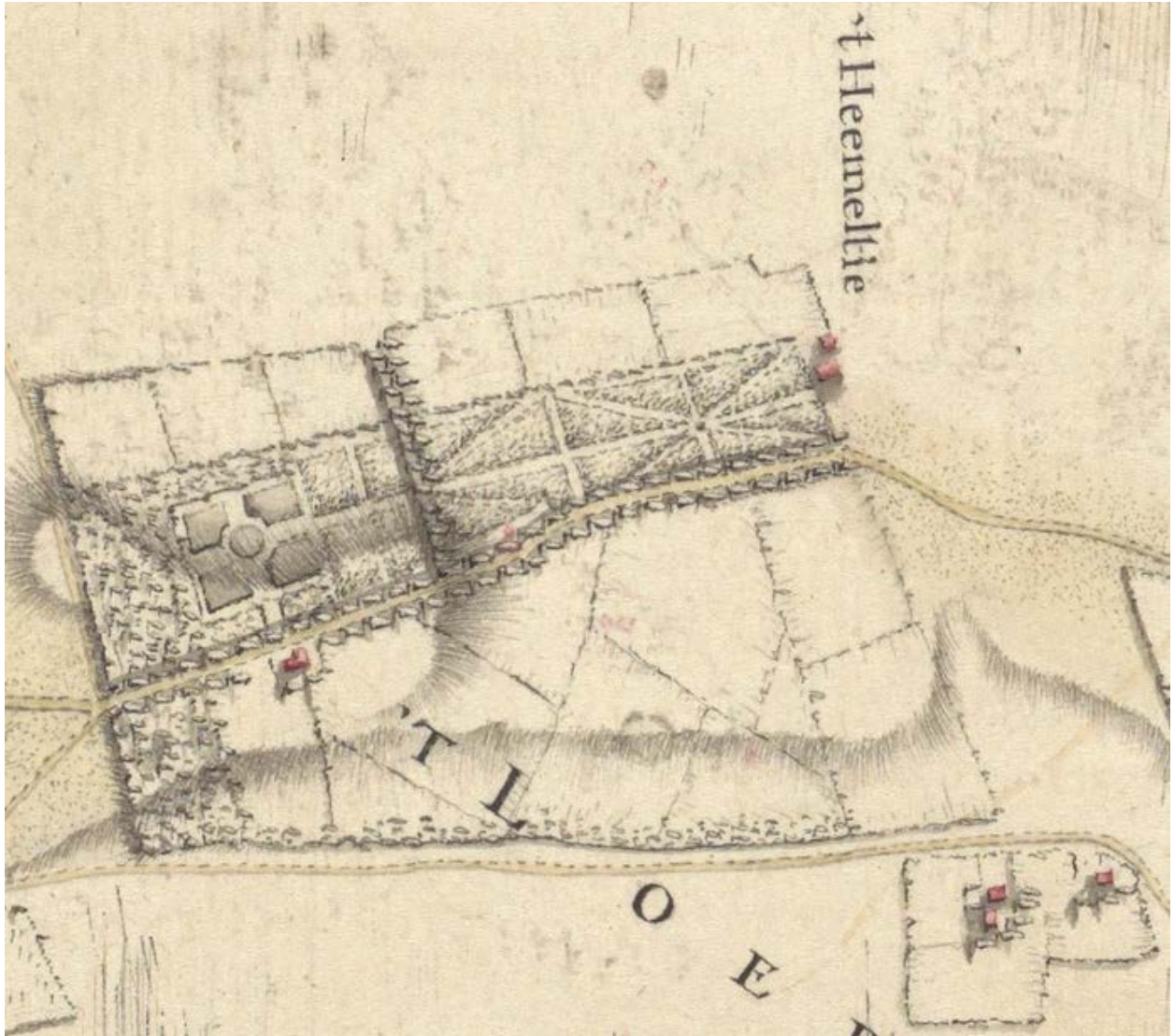
In het register 1784 van alle huizen en huisjes die niet voorkwamen in de eerdere kohiers vuurstedegeld van 1682 en 1749 staat er in de Boerschap Loo: *De Heer Sloet, Een nieu huijs staande op de gemeente grond*. Dat huis moet vóór of in 1784 zijn gebouwd. Voor het huis zijn 2 vuursteden opgegeven. Waarschijnlijk betreft dit het huidige huis 't Hemeltje, dat juist over de grens met de Gooijermark in de marke van Bathmen en Loo ligt.

afb. 13 Vuurstedetelling 1784: *De Heer Sloet Een nieu huijs staande op de gemeente grond*.

afb. 14 Reconstructietekening van 't Hemeltje door architect E.J. Geerdes, fotocollectie Historische Kring Bathmen.

Kaart 1783

afb. 15. Kaartblad van de IJssellinie door H. van Hooff uit 1783, met 't *Heemeltje* met sterrebos, lanen, tuin en vijver. Aan de zuidzijde de Postweg, parallel hieraan aan de noordzijde de laan genaamd Molenallee.²⁴

Het is opvallend dat juist in 1783 door de landmeter Van Hooff een kaart wordt gemaakt waarin 't Hemeltje als een groot landgoed is getekend met op twee plaatsen een huis, de plek van het oude Hemmelkenbelt of Olde Hof en het nieuwe *Heemeltje* aan de oostkant, het huidige huis met een huisje daar vlakbij. De grond is in grote lijnen gedeeld door de Dwarslaan met aan de westkant tegenover de Olde Hof een vierkante tuin met vier bedden en een rond perk in het centrum. Vanuit de westkant van het L-vormige huis kon men op de tuin kijken, dat moet dan de mooie kant zijn geweest. Om de tuin ligt bos, dat oud is aan de westkant en een jong of hakhoutbos aan weerszijden van de Dwarslaan. Langs de Postweg en de Dwarslaan staan laanbomen. Het hakhoutbos heeft 8 wegen die in een punt uiteengaan, een sterrebos, dicht bij het huidige huis. Op het eerste gezicht lijkt de kaart realistisch, maar bij het interpreteren van de kaart in vergelijking met de huidige situatie, blijkt dat in werkelijkheid het perceel van het sterrebos een gerend perceel is, smaller aan de kant van het huis dan aan de westkant.

²⁴ Topographische kaart van de linie van de IJssel vanaf Arnhem tot de Zuiderzee, van het land tussen Arnhem en Nijmegen en van de Wedde en West Woldingerland, H. v. Hooff 1783. Nationaal Archief, Den Haag, OSK Oorlog Situatiekaarten, 17e-20e eeuw, nummer toegang 4.OSK, inventarisnummer Y11

Voorts moest Sloet in 1781 een “komme” graven ter afwatering van de weg. Deze vijver staat niet op de kaart van 1783, terwijl hij nu nog aanwezig is.

Heeft de ingenieur-landmeter een fantasietuin bij Hiemeltjesbelt getekend - de kaart had een militaire functie en was dus niet primair bedoeld om details in kaart te brengen - of bestond de *waterkomme* nog niet? De “groote Weg” of Postweg had Sloet met beuken bepoot, deze staan juist wel aangegeven langs de Oude Postweg en ook langs de Dwarslaan.

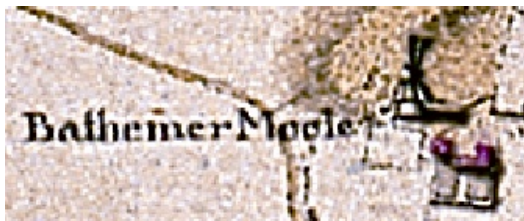
Zo lag er sinds de 16^e eeuw een boerderij die in de 17de eeuw een bos kreeg, terwijl eind 18de eeuw de aanleg van het landgoed werd gecompleteerd met een sterrebos en andere lanen in geometrisch verband. De Postweg vormt de zuidelijke begrenzing van de bossen en de tuin van de Olde Hof. De noordzijde van deze bossen en voormalige tuin wordt begrensd door een laan met de naam Molenallee.

Molenallee

De noordelijke laan langs het Sterrebos blijkt een laan te zijn die uitzicht bood op de Molen van Bathmen.

afb. 16. 1783 Kaartblad van IJssellinie door Van Hooff, met de *Bathemer Moole* en de zichtlijn over de open heide tussen het landgoed en de molen. Dat de zichtlijn en de Molen allee niet in elkaars verlengde liggen is een toenmalig gemaakt ‘tekentechnisch foutje’.

afb. 17. detail kaart 1783

De naam Molenallee duikt op in een latere verkooplijst met bomen, uit 1849. Het is een allee in het westelijke perceel met de tuin en vijver. De naam maakt duidelijk welke laan het is. Logica zegt namelijk dat de laan uitzicht moet bieden op een molen. Latere topografisch kaarten bieden houvast. Twee kilometer ten westen van 't Hemeltje staat de Bathmense Molen. Wanneer de Molen allee denkbeeldig wordt doorgetrokken eindigt de lijn net ten zuiden van de huidige windkorenmolen De Leeuw. Die molen dateert uit 1856, maar kent oudere voorgangers. Deze stonden wat zuidelijker.²⁵ Of wel, zeer waarschijnlijk in het zicht over de heide, van de Molen-allee van 't Hemeltje.

²⁵ <http://www.korenmolendeleeuw.nl/historie.html> en <http://www.molendatabase.nl/nederland/molen.php?nummer=789>

afb. 18. 1894 Topografische kaart waarbij het verlengde van een laan, de Molenallee, eindigt ten zuiden van de tegenwoordige molen De Leeuw (cirkel links).

De ondergetekende oud Burgemeester
 doet geeft ter voldoeninge aan de Publi-
 catie van Haar Ed. Mogende aan, dat hij
 onder het Schout ampt Bathmen in bezit
 is hebbende het Erve Hemeltjen genaamt
 met zijn hoge en lage Landeryn en hout-
 gewas, nevens zijne Wooning en aangegraven
 gronden. Doet in Verponding. ^{op den} 1-6-
 en Jaerlysche Contributie. ^{op den} 5-12-
 Vrijwillige gelyc ordinaas 2 6-4-"
 Gesaag 4-10-"
 Jaerlyks onderhoud voor zijn huis 500-:-
 Onderhoud van het huis van de boer 50-:-
 Twee' bergen en de schuur, hekken &c. 50-:-
 Voor het Jaerlyks onderhoud
 van heggen, sloten en verder vrugt 40-:-
 Onder reserve. deese Memorie
 van lasten te suppleren, indien
 men bevinden moegt eenige
 overgeslagen of te min gerekent
 zijn.
 C. W. Sloet.

afb. 19. 1794 Belastingaangifte van opstallen en gecultiveerde landen door oud Burgemeester baron C.W. Sloet. ²⁶

²⁶ 1794 ID 1502 aanvr.nr. 200336 NL-DvSA; ID 1502 - Schoutambt Bathmen, 1623-1811; Registers (en aanleggers) van vrijwillige gerichtshandelingen, inv.nr. 29

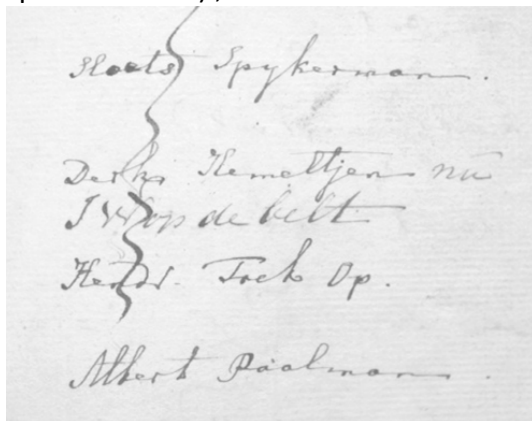
Olde Hof en het nieuwe huis of spijker van landgoed 't Hemeltje

Uit de volgende drie archiefstukken blijkt het bestaan van beide huisplaatsen.

't Hiemeltje of de Olde Hof blijft in gebruik bij de familie Hiemeltjen: 28 mei 1790, een akte (niet afgebeeld) getekend op 't Erve Hiemeltjen door J. Bolderink namens Jan Hendriksen Hiemeltjen, Hendrika Derksen Hiemeltjen en Harmen Derksen Hiemeltjen, erfgenamen van hun vader Derk Hiemeltjen die de boerderij met inboedel overdoet aan zoon Harmen Hiemeltjen op voorwaarde dat hij wordt onderhouden in eten en drinken, linnen en wollen klederen, weekgeld en een eervolle begrafenis. De lopende schulden zijn voor de zoon.²⁷

In een archiefstuk uit 1794 (afb.21) doet baron C.W. Sloet aangifte van zijn bezit voor de belasting. Baron Sloet gaf 100 gulden op voor *Jaarlijks onderhoud*[sic!] *voor zijn huis* en 50 gulden voor het *Onderhoud van het huis van de boer*, vermoedelijk de Olde Hof. (consequente spelling was toen niet belangrijk, ook eigennamen kenden diverse manieren van spelling.)

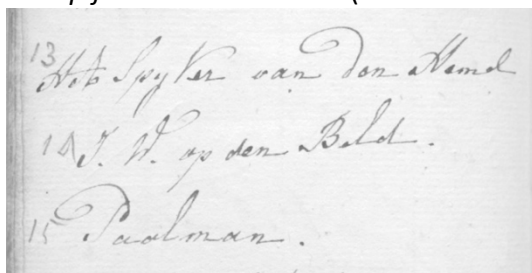
Uit de lijsten van Schouwplichtigen van de Markelse Schipbeek²⁸ blijkt opnieuw het bestaan van de twee huisplaatsen. In de lijst van 1802 staat: *Sloets Spijkerman* (de bewoner van het nieuwe huis of spijker van Sloet) en *Derk Hemeltjen nu J.W. op de belt* (de opvolger van Derk Hemeltjen op de Olde Hof) ;

afb. 20. 1802 schouwplichtigen Markelse Schipbeek.

In de lijst van 1810 staat:

Het Spijker van den Hemel (het nieuwe huis) en *J.W. op den Beld* (de bewoner van de Olde Hof).

afb. 21. 1810 schouwplichtigen Markelse Schipbeek.

²⁷ NL-DvSA-1502 - Schoutambt Bathmen, 1623-1811; Registers (en aanleggers) van vrijwillige gerichtshandelingen, inv.nr. 8 - 1777 Maart 11-1791 Maart 9, aanvr.nr. 200325 p. 195-196 (28 mei 1790).

²⁸ Lijst van schouwplichtigen van de Markelse Schipbeek, ID 0702, inv. 31, aanvraagnr. 27123

Schuld en scheiding

In 1801 betaalt baron Sloet 600 gulden aan de Gooijermark, hij heeft dan nog 1392 gulden schuld aan deze marke en 2000 gulden schuld aan J.C. Lemker. Ondanks zijn schuld vraagt Sloet aan de Markevergadering van 25 juni 1804 opnieuw 300 Roeden [0,8 ha] in de Gooijermark te mogen aangraven, hetgeen wordt geaccordeerd onder voorwaarde dat het gevraagde vooraf in ogenschouw wordt genomen door de markerichter en gecommiteerden.²⁹

In een ander archiefstuk van de Gooiermark wordt vermeld dat het hutje van Derk Lubberts achter het Hemeltje door Lubberts in 1805 is teruggezet naar de marke Bathmen en Loo, waar Lubberts vandaan gekomen was.³⁰ Mogelijk verplaatste hij zijn hut omdat Sloet de markegronden verder liet aangraven.

Het echtpaar Sloet-Weerts raakt in scheiding, een proces dat in 1807 nog niet is afgerond. 't Hemeltje wordt op 17 juli 1805 verkocht aan W. Willemink, met recht van terugkoop. Het *Erf en goed Hemeltjen* bestaan dan uit:

*landheers Spijker n.29 met de nieuwe gronden daaronder 12 schepel [1,74 ha] gezaij en 7533 Roeden [10,67 ha] zeer slegte aangegraven veldgrond: Voorts het Boerenhuis n.30 noch 50 schepel [7,25 ha] gezaij 2 morgen [1,7 ha] groengrond 3/5 morgen [0,51 ha] akkerhout en 1899 roeden [2,7 ha] slegte aangegraven veldgrond.*³¹

Bij elkaar opgeteld is het oppervlak van 't Hemeltje in 1805 dus 24,57 hectaren; bij het nieuwe huis 't Hemeltje hoort 12,41 hectaren, bij de Olde Hof Hiemeltjesbelt 12,16 hectaren.

In 1808 wordt 't Hemeltje teruggekocht door Margaretha Rudolphina Johanna Weerts.

In hetzelfde kohier staat de omnummering van huisnummer 29 naar 104 (het spijker) en van 30 naar 105 de boerenwoning. *Het spijker Hemelzigh* geheten, wordt gepacht door Jan Vrieleman en *De boer[derij] Hemeltien wordt gepacht door Derk Barvelink*. De naam *Hemelzigh* voor het nieuwe spijker kan erop duiden dat men zicht had op de oude boerderij Hemeltien en de oude naam nog niet was overgegaan op het nieuwe huis in de marke Bathmen en Loo.

In de levensbeschrijving van Anthony Winkler Prins, de auteur van de Encyclopedie, die er als kind omstreeks 1825 woonde, is ook sprake van Hemelzicht.³² Daarna wordt alleen nog de naam 't Hemeltje gebruikt.

Op 26 *sprokkelmaand* (september) 1811 wordt *erve en goed het Hemeltjen*, in onderpand gehouden voor de duizend gulden die Margaretha Rudolphina Johanna Weerts leende van Frederik Nolte.

In 1813 wordt het spijker bewoond door Roelof Sloet. In een akte gedateerd 12 juni 1813 bekend Margaretha Rudolphina Johanna Weerts duizend gulden schuldig te zijn aan haar zoon Roelof Sloet (Deventer 1778 - Wijhe 1854), landbouwer wonende in de gemeente Diepenveen.

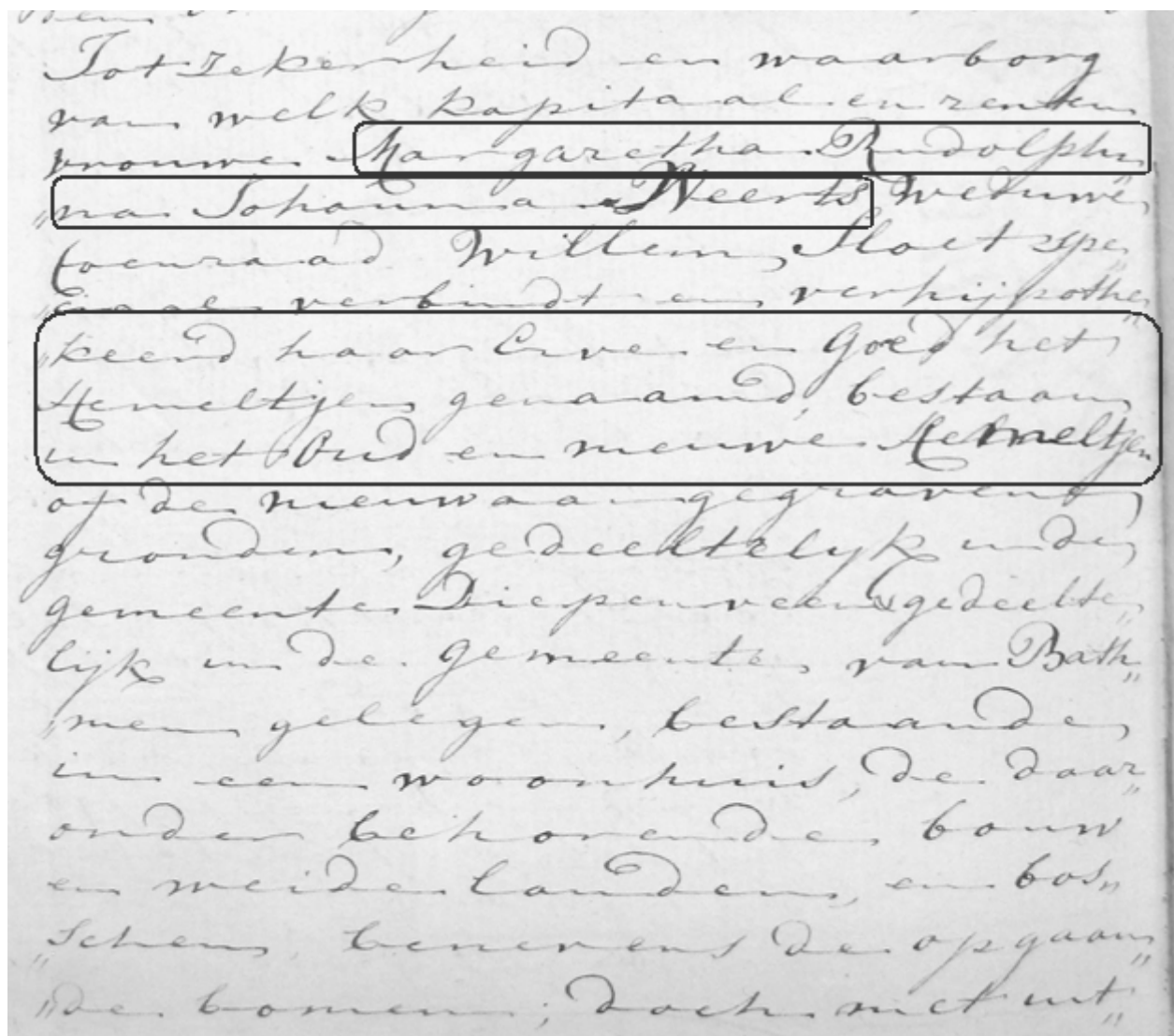
Bovendien worden in het stuk nog twee andere schuldeisers genoemd, Jan van Tricht jr en zijn vrouw Alida de Roller voor 1000 gulden en nog eens 4000 gulden, en Frederik Nolte voor 1000 gulden.

²⁹ NL- DvSA ID 0859 inv.nr. M.3 Resoluties van de Gooiermark 1798-1831, aanvr.nr. 202217

³⁰ map 1800-1801-1804 Gooier mark ID 0859 M3 202217

³¹ *Quohier des Schoutamts Bathmen van alle vaste Goederen, Erven, Kottarsteden, Huizen, en Losse Landen*, van 1807-1811, ID 1502 inv nr 31 aanvraag nr 200336

³² W. Holl, "Over een vroegere bewoner van 't Hemeltje", *Oud Bathmen*, Oudheidkundige Kring Bathmen (1993) p.5. Levensbericht van A. Winkler Prins, in *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde* (1909) p. 172. http://www.dbnl.org/tekst/_jaa003190901_01/_jaa003190901_01_0016.php

afb. 22 12 juni 1813, lening van 1000 gulden door Margaretha Rudolphina Johanna Weerts bij haar zoon Roelof Sloet met als onderpand haar Erve en Goed het Hemeltjen genaamd, bestaan in het Oud en nieuwe Hemeltjen;³³

Het onderpand bestaat uit haar Erve en Goed het Hemeltjen genaamd, bestaan in het Oud en nieuwe Hemeltjen of de nieuw aangegravene gronden, gedeeltelijk in de gemeente Diepenveen, gedeeltelijk in de gemeente van Bathmen gelegen, bestaande in een woonhuis, de daar onder behorende bouw en weidelanden, en bosschen benevens de opgaande bomen; doch met uitzondering van den keuken daarop voor korte jaren getimmerd achter het woonhuis en den berg, als welke gebouwen zij erkend en dat in eigendom toebehoren aan haren gemelde zoon Roelof Sloet die dezelve aldaar heeft doen bouwen terwijl hij het huis voor een gedeelte in huur gebruikte en bewoonde.

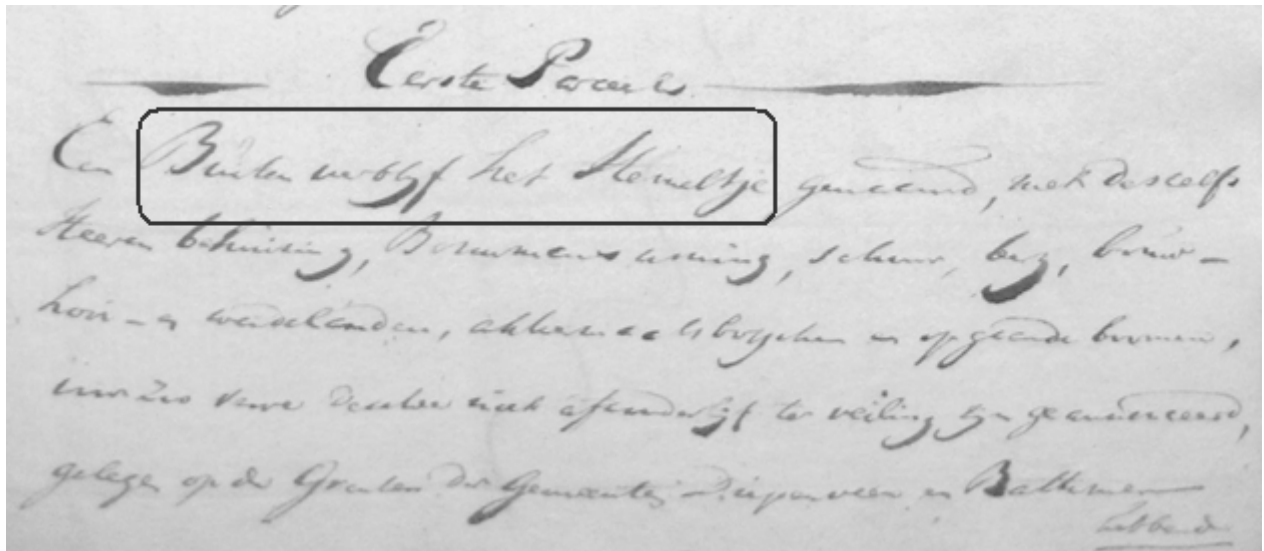
Zijnde 't voorzeide erve [t nieuwe Hemeltjen] in twee deelen gescheiden en door de grote weg en van rondsom aan 't gemene veld grenzende. De eigendom van dit erve behoort aan de comparante welke het zelve bij boedelscheiding heeft verkregen bij de compromiss orale scheiding tusschen haar en haren ehe man daar gesteld in den jare achttien honderd en zeven waarbij haar dit erve is toegedeeld.³⁴

³³ Notaris Jordens, ID 0864, inv 164, aanvraagnr 21405, akte 171

³⁴ idem

Veiling 1817 en aankoop door Jan van Tright jr

Wanneer 't Hemeltje in 1817 door Margaretha Rudolphina Johanna Weerts ter veiling wordt aangeboden is het dezelfde Jan van Tright jr (Zaltbommel 1787 - Wilp 1867) die het landgoed koopt. De akte van 17 juni 1817 omschrijft het geheel als: *Een Buitenverblijf het Hemeltje genaamd, met deszelfs Heerenbehuizing, Bouwmanswoning, schuur, berg, bouw-, hooi- en weidelanden, akkermaalsbosschen en opgaande boomen.*³⁵ Op de boerderij zit dan als pachter Teunis Blankena, gehuwd met Harmina Paalman.³⁶

afb. 24 17 juni 1817, veilingakte 805 met *Buitenverblijf het Hemeltje*.

De genoemde akte kent de zinsnede *zoo verre die boomen niet ter afzonderlijke veiling zijn geammendeerd*. Of te wel een deel van de bomen wordt afzonderlijk te koop aangeboden. De koper van het landgoed heeft het 'laatste' recht tot aankoop van de percelen bomen. Het landgoed wordt in zijn geheel verkocht aan Van Tright met de opstand van bomen. Deze zullen toen niet zijn gekapt.

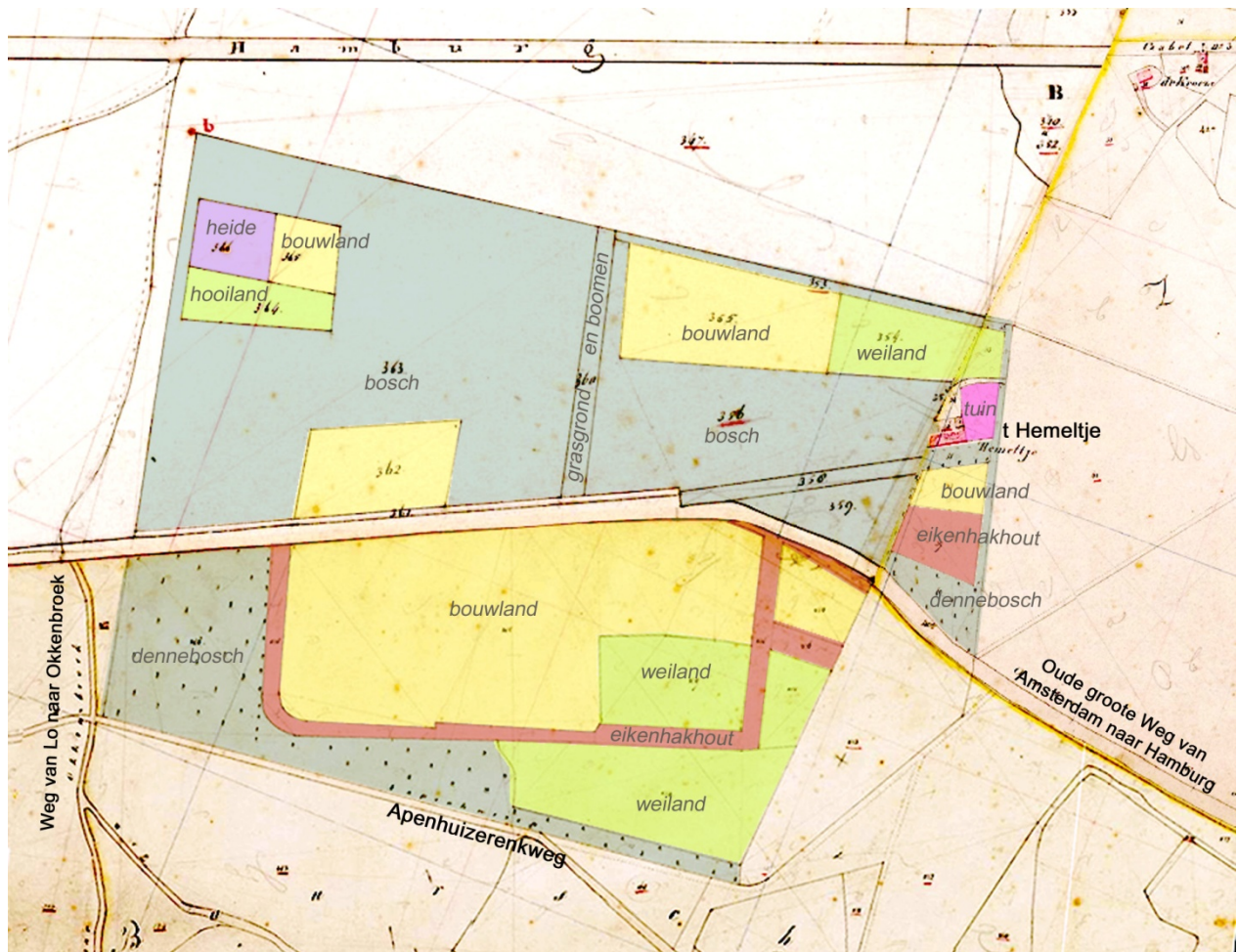
Jan van Tright jr. was koopman en fabrikant in verfwaren te Deventer. Hij trouwde in 1809 met Alida de Roller (Zutphen 1762 - Wilp 1844). Vanaf 1836 bestaat er tussen Jan en één van zijn zonen, Jan Gerrit van Trigt (Deventer 1809 - Deventer 1852), een Contract van Vennootschap. In 1845 wordt dit vennootschap omgezet in de Firma Van Tright en Zoon te Deventer.³⁷

³⁵ NL-DvSA; ID 0864 - Notarissen te Deventer; 07 - Notaris H.G. Kronenberg; inv.nr. 378 - 1817 (II), aanvr.nr. 21539; akte 805 (17 juni 1817).

³⁶ Boonstra (1992), p. 14.

³⁷ *Nederlandsche Staats-Courant*, 7 januarij 1845, p. 4.

3.4 Fase 3 1823 aanleg Holterweg; brand van de Olde Hof

afb. 25. 1823-1832 uit drie delen samengestelde en ingekleurde kadasterkaart.³⁸

In 1813 is een grote kaart gemaakt van de Postweg waarop 't Hemeltje heel klein staat aangegeven. Waarschijnlijk werd de kaart gemaakt in de zoektocht naar een nieuw tracé voor de weg Deventer-Hannover. In de bij de kaart behorende tekst wordt langs de Postweg *Auberge 't Hemeltje tusschen Bathmen en Holten* genoemd, zonder verdere specificatie.³⁹

In 1823 komt de nieuwe, verharde weg Deventer-Holten-Hannover ten noorden van het landgoed tot stand.

In datzelfde jaar wordt de kadastrale kaart van Bathmen getekend. De Olde Hof komt niet meer voor op de kadasterkaart die tot 1832 wordt bijgewerkt. Dan blijkt dat de Olde Hof in 1825 als verbrand staat opgegeven in de *Lijst van het getal der zielen onder de gemeente Bathmen*.

Loo 104: T. Paalman woont in Sloets spijker, idem J.Prins. 105 Hemeltien is verbrand.

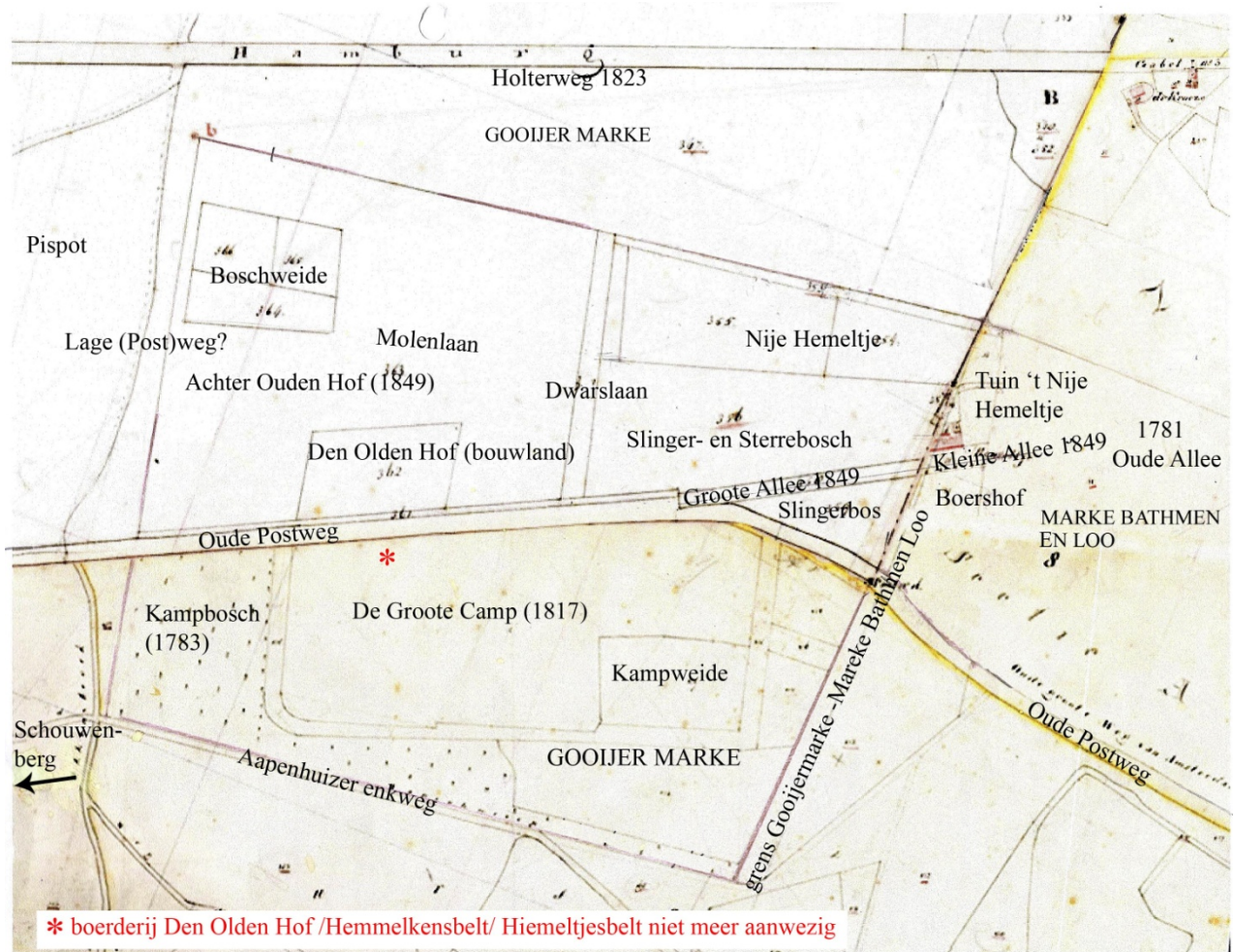
De gezinnen van Paalman (8 zielen) en Prins (4 zielen) wonen beide in het nieuwe huis.

De Olde Hof had zijn nevenfunctie van herberg verloren en is mogelijk in brand gestoken om geen belasting te hoeven betalen voor zo'n oude boerderij. In 1821 staat nr 105 namelijk al niet meer gemeld in de lijst van schouwplichtigen, terwijl nr 104 Hemeltje met Teunis Paalman wel schouwplichtig is.

³⁸ Afbeelding is samengesteld uit delen van Minuutplan Diepenveen sectie F blad 05 (Okkenbroek), Minuutplan Bathmen sectie A blad 01 (Lo en Apenhuizen) en Minuutplan Bathmen sectie A blad 03 (Lo en Apenhuizen), Verzamelplan met datering 1823.

³⁹ IS. van Dam, De weg van Deventer naar de Duitse grens via Enschede resp. Oldenzaal, als onderdeel van den heirweg van Parijs naar Berlijn in 1813.

<http://www.historischcentrumoverijssel.nl/NR/rdonlyres/643E4E00-F8FB-4696-8003-D170D5790924/0/09.pdf>

afb. 26 idem 1823-1832 kadasterkaarten waarin veldnamen uit 1832 of andere tijd (met jaartal) zijn toegevoegd.

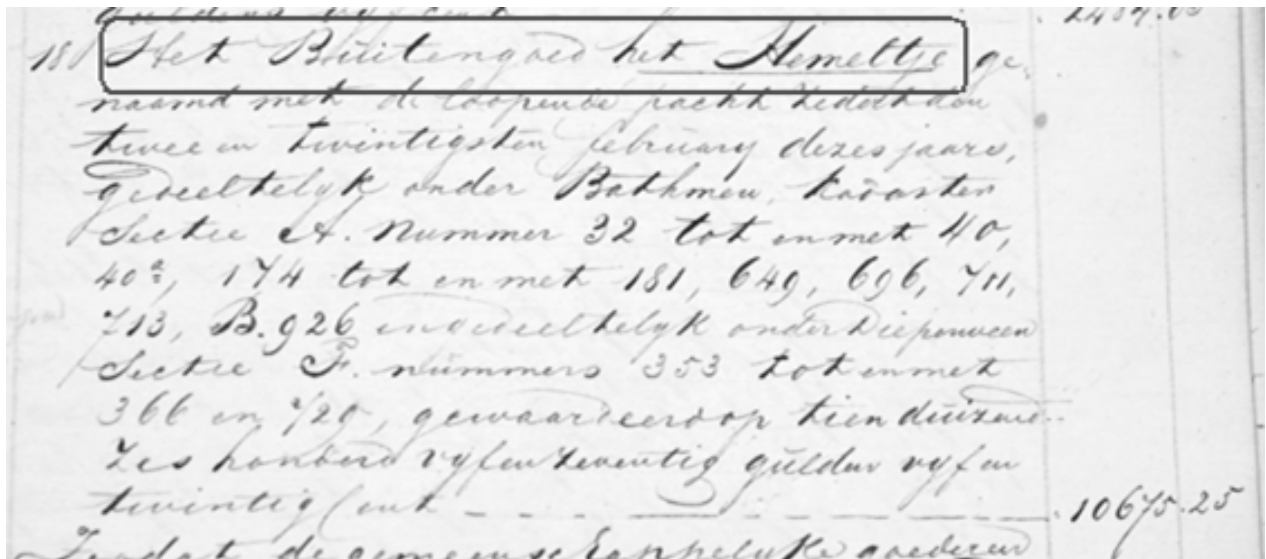
Uit de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafelen (OAT) van 1832 blijkt dat Jan van Tright jr. nog steeds de eigenaar van 't Hemeltje is. In het oostelijk deel van het landgoed staat een huis met schuur aangegeven, in de directe nabijheid de tuin, grasgrond, weiland, bouwland, twee dennenbosjes, het geheel omzoomd door een singel van eikenhakhout. Westelijk hiervan liggen percelen bos met daarbinnen een aantal min of meer rechthoekige weilandjes, bouwland, hooiland en heide. Ten zuiden van de Oude Postweg liggen weilandjes, een groot bouwland omzoomd met eikenhakhout en een dennenbos. Het landgoed is niet in landschapstijl omgevormd. Het oppervlak in 1832 was 36 ha 20 are en 50 centiare.⁴⁰

Waar de OAT in 1832 melding maakt van een huis en schuur, meldt het gemeentelijk woonregister van 1840 twee huisnummers: Loo 104 een spijker bewoond door een rentenierend echtpaar en Loo 105 de boerenwoning bewoond door Teunis Blankena, zijn zoon Gerrit Hendrik en diens vrouw Janna Klumper. Ook latere woonregisters maken melding van twee huisnummers: het spijker Hemeltjen en het boerenhuis Hemeltjen.⁴¹

⁴⁰ <http://watwaswaar.nl/>

⁴¹ Database met bevolkingsregistergegevens van Oudheidkundige Kring Bathmen. Met dank aan dhr. Wim Stegink

Kort voor of in 1844 is opnieuw sprake van grondaankopen. Ten noorden van het landgoed worden gronden van de Gooijermark aangekocht. De Holterweg vormt nu de nieuwe noordelijke afsluiting. Mogelijk is langs de westelijke grens een smalle strook van dezelfde Gooijermark aangekocht.⁴²

afb. 27 17 juli 1845, akte met *Het buitengoed het Hemeltje*, de daartoe behorende kadastrale percelen en de waarde van het landgoed: f 1067,24 gulden.

In 1844 overlijdt Alida de Roller, echtgenote van Jan van Tright jr. Een akte van 17 juli 1845 noemt Jan en de vijf kinderen Van Tright als erfgenamen, geeft een overzicht van alle bezittingen en de waarde, vermeldt de helft als erfdeel voor de echtgenoot, de andere helft voor de kinderen en vruchtgebruik van het totaal der bezittingen voor vader Jan van Tright jr.⁴³

Veiling 1849

Vier jaar later, in 1849, gaat het landgoed in de verkoop. Er is sprake van het *overgaan tot de veiling ter voorlopige toewijzing van Het Buitengoed Den Hemel*, op 21 juni 1849. Het landgoed staat dan kadastraal geregistreerd onder Jan Gerrit van Tright en mede-erfgenamen⁴⁴ en bestaat uit een *heeren-huis, bouwman's-huis, schuur, berg, bouw-, hooi- en weidelanden, akkermaalsbosschen en opgaande boomen, groot omstreeks 52 bunders*.⁴⁵

Lambert Tieleman de Roller (1791- Deventer 1851), broer van Alida de Roller, verschijnt als gemachtigde van de vijf kinderen Van Tright bij notaris Houck, *te kennen gevende dat zijne constituenten voornemens waren om in perceelen, kolommen en massa in het openbaar te veilen hun ... Landgoed het Hemeltje genaamd*.⁴⁶

⁴² <https://www.digilegger.nl>, enkel toegankelijk bij het Nationaal Archief en Regionaal Historische Centra / Archiefdiensten in de provinciehoofdsteden. Uit de digilegger blijkt ook dat in de periode 1833-18421 enige niet aan 't Hemeltje aangrenzende percelen in de marke van Batmen en Loo werden aangekocht.

⁴³ NL-DvSA; ID 0864 - Notarissen te Deventer; 11 - Notaris M.E. Houck; inv.nr. 470 - 1845, nrs. 2826-3111; aanvr.nr. 21600; akte 2980 (17 juli 1845).

⁴⁴ <https://www.digilegger.nl>.

⁴⁵ *Algemeen Handelsblad*, 8 juni 1849, p. 3

⁴⁶ NL-DvSA; ID 0864 - Notarissen te Deventer; 11 - Notaris M.E. Houck; inv.nr. 474 - 1849, nrs. 3807-3986; aanvr.nr. 21604; akte 3891 (12 juni 1849).

afb. 28 Algemeen Handelsblad, 8 juni 1849, p. 3.

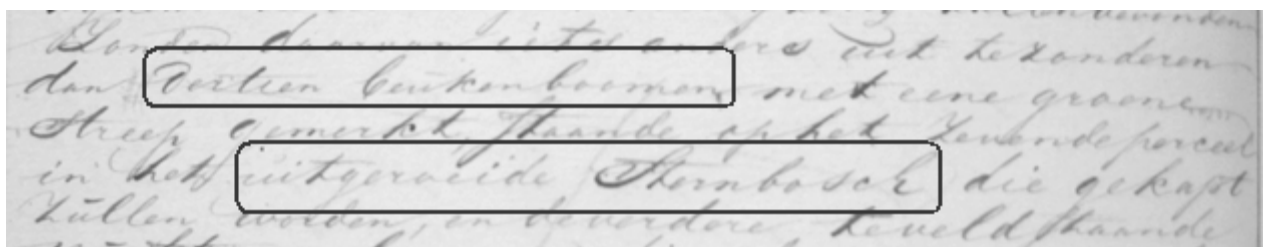
De akte van 21 juni 1849 vervolgt met een serie van 38 voorwaarden. De meest interessante zinsneden zijn:

De veiling zal geschieden bij afslag mijning en verhooging eerst ten voorloopige en later ter uiterlijke toewijzing... (artikel 1).

Op heden zullen de gronden in elf perceelen voorloopig worden geveild met uitbeding van de opgaande boomen, die afzonderlijk geveild zullen worden om gekapt te worden,... (artikel 2). Op den laatsten dezer maand zal de veiling ter uiterlijke toewijzing plaats hebben, eerst van de gronden zonder de bomen, in perceelen, in kolommen [meerdere percelen tezamen] en in massa, daarna de boomen afzonderlijk en eindelijk alle te zamen in een massa... (artikel 3).

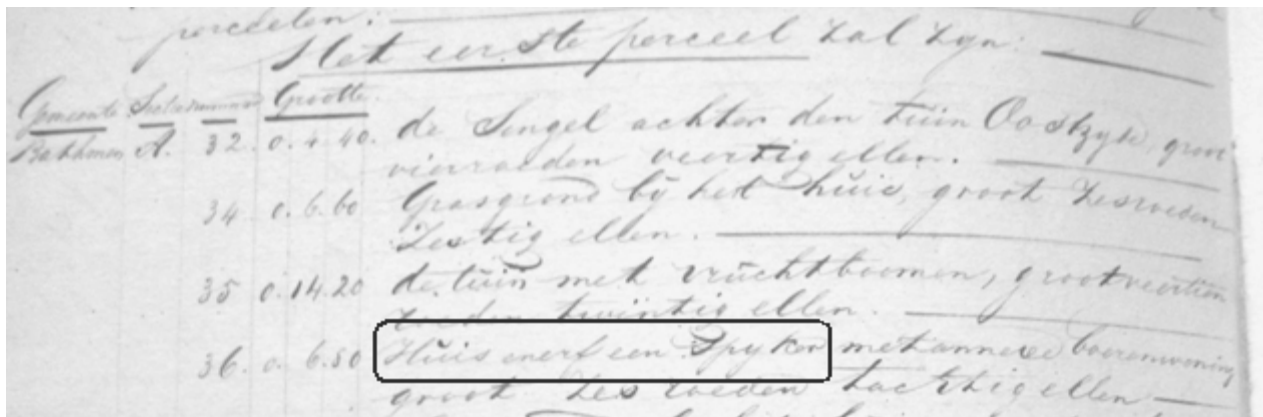
*... [de goederen worden verkocht in de staat] waarin dezelve zich tijdens de uiterlijke toewijzing zullen bevinden zonder daarvan iets anders uit te zonderen dan dertien beukenboomen met eene groene streep gemerkt, staande op het zevende perceel in het **uitgeroeide Sternbosch** die gekapt zullen worden... (artikel 9).*

De boomen zullen tweemaal in perceelen geveild worden in drie en zeventig perceelen, zoals die zijn vermeld op eene gedrukte lijst welke aan deze akte is vastgehecht... (artikel 24).

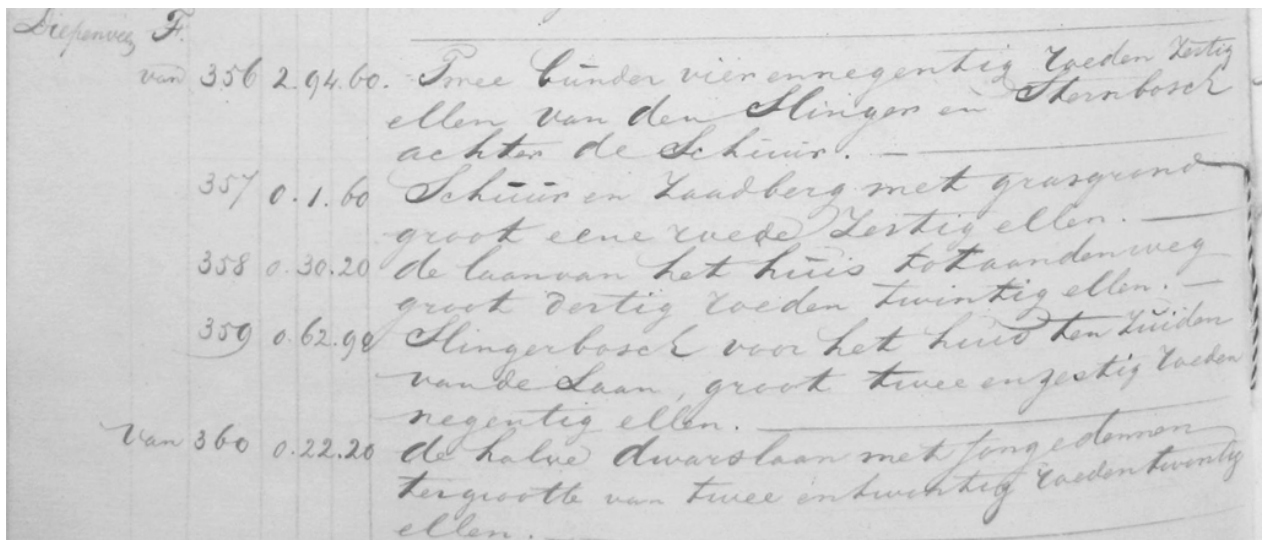

afb. 29. Juni 1849, akte met dertien beukenboomen op het zevende perceel in het uitgeroeide Sternbosch die gekapt zullen worden.

Er is sprake van een Sterrebos dat is gerooid; er staan nog 13 beuken die gekapt zullen worden.

afb. 30. Juni 1849, het eerste perceel met o.a. nr 35: de tuin met vruchtbomen, 36 Huis en erf een Spijker met annexe boerenwoning, 38 boershof met vruchtbomen (zie bijlage pagina 60).

afb. 31. Juni 1849, percelen westelijk van het huis, Perceel 356: 2 bunder 94 roeden 60 ellen van den Slinger en Sternbosch achter de Schuur; Schuur en Zaadberg [hooiberg]; de laan van het huis tot aan den weg 30 roeden 20 ellen; Slingerbosch voor het huis ten zuiden van de Laan, groot 62 roeden 90 ellen; de halve dwarslaan met jonge dennen 22 roeden 20 ellen.

Na de voorwaarden volgen de elf percelen, met de kadastrale gemeente, sectie, kadastraal (perceel)nummer, grootte en een perceelbeschrijving.

Iedere perceelbeschrijving sluit af met de naam van de voorlopig nieuwe eigenaar, na het mijnen en hogen. Volgens artikel 1 zal de *uiterlijke toewijzing* later geschieden.

En tot slot is er nog de gedrukte [veiling] *Lijst der boomen op het Landgoed HET HEMELTJE*. (zie p.40-41). De veiling van bomen vond enige dagen later plaats, op 30 juni 1849: *veiling en verkoop van eenige perceelen boomen, om te vellen staande op gronden van het landgoed het Hemeltje*.⁴⁷ De gedrukte lijst geeft de 73 percelen weer, met de kadastrale gemeente, kadastraal (perceel)nummer, soort en aantallen bomen en een beschrijving waar deze staan, bijvoorbeeld op de *groote Allee of de Molenallee*.

⁴⁷ NL-DvSA; ID 0864 - Notarissen te Deventer; 11 - Notaris M.E. Houck; inv.nr. 474 - 1849, nrs. 3807-3986; aanvr.nr. 21604 (28 juni 1849).

afb. 32. Topografische kaart 1847, dan bestaat de Paalmansweg.

De toenmalige situatie is weergegeven in de topografische kaart 1:25.000. De donkere plekken zijn bos, de witte bouwland en de lichtgroene veldgrond, soms weiland, soms hei. De Paalmansweg was toen aangelegd, de Haalmansweg is pas later gemaakt, zichtbaar op de kaart van 1894-1907 (p.44)

De detaillering van deze militaire kaart is niet dusdanig dat het Sterrebos hierop is weergegeven, terwijl het volgens de veilingstukken nog wel bestond in 1849. De bocht in de Oude Postweg is buiten gebruik; de grote Allee is duidelijk zichtbaar.

LIJST der BOOMEN op het Landgoed *HET HEMELTJE*
onder *Bathmen* en *Diepenveen*, zoo als dezelve in
perceelen verkocht zullen worden, ten huize van
den kastelein *DUIJM* te *Deventer*, op Zaterdag den
30 Junij 1849, des voormiddags na tien uren.

Kadas- trale Nummers.	Volg- num- mers.	Soort en Getal.	Waar staande.
Diepenveen, 358	1	12 Beuken en 2 Eiken	de groote allee (zuidzijde).
"	2	14 Beuken	id. id.
"	3	15 Beuken	id. (noordzijde).
"	4	15 Beuken	id. id.
356	5	11 Beuken en 3 Eiken	in de Slingerbosch.
"	6	14 Beuken	id.
Bathmen, 34	7	2 zware Beuken	bij den Berg.
37	8	23 zware fijne Dennen	voor het Huis.
Diepenveen, 359	9	42 fijne Dennen	in de kleine allee van Huis.
"	10	74 fijne en 6 grove Dennen en 5 Beuken	Slingerbosch zuidzijde van de groo- te Allee.
"	11	82 fijne en 6 grove Dennen, 9 Beuken en 6 Eiken	id. id.
Bathmen, 40	12	79 grove Dennen	in de bosch achter des Boershof.
"	13	74 id.	id. id.
"	14	158 id.	id. id.
"	15	151 id.	id. id.
"	16	126 id.	id. id.
"	17	178 id.	id. id.
"	18	74 id.	id. id.
"	19	58 id.	id. id.
"	20	70 id.	id. id.
"	21	80 id.	op den Singel oost tegen des Boershof.
"	22	72 id.	id. id.
"	23	62 id.	id. id.
32	24	51 id.	Singel oost tegen den Tuin.
Diepenveen, 356	25	88 fijne en 66 grove Dennen en 4 Beuken	in de Slingerbosch achter de Schuur
"	26	105 fijne en 150 grove Dennen en 10 Beuken	id. id.
"	27	153 fijne en 180 grove Dennen en 8 Beuken	id. id.
"	28	231 grove en 14 fijne Dennen	id. id.
363	29	17 Beuken, 7 Eiken, 5 grove en 7 fijne Dennen	op de Molen allee.
"	30	28 grove Dennen	op den Singel (westzijde).
"	31	26 id.	id. id.
"	32	45 id.	id. id.

afb. 33. 1849, *Lijst der Boomen op het landgoed Het Hemeltje*, staande op de groote allee, kleine allee, Slingerbosch aan de zuidzijde van de groote Allee. Ook wordt de Molen allee genoemd.

	Kadas- trale Nummers.	Volg- num- mers.	Soort en Getal.	Waar staande.
Diepenveen, 363	33	45	grove Dennen	op de Singels.
"	34	31	id.	id.
"	35	35	id.	id.
"	36	23	id.	id.
"	37	36	id.	id.
"	38	28	id.	id.
"	39	46	id.	in het boschje bij de singels.
"	40	37	id.	id.
"	41	65	id.	id.
"	42	46	grove en 1 fijne Den en 2 Eiken	id.
"	43	50	grove Dennen	op de Singel (noordzijde).
"	44	44	id.	id. id.
"	45	32	id.	id. id.
"	46	44	grove en 4 fijne Dennen en 1 Beuk	voor den olden Hof.
"	47	64	grove en 7 fijne Dennen	voor den Vijver.
"	48	34	grove en 19 fijne Dennen en 1 Beuk	id.
"	49	70	grove en 14 fijne Dennen	id.
"	50	22	grove en 16 fijne Dennen	id.
"	51	35	fijne en 1 grove Den, 14 Beu- ken en 5 Eiken	id.
"	52	15	Eiken, 12 Beuken, 15 fijne en 10 grove Dennen	om den Vijver.
"	53	27	fijne en 4 grove Dennen, 19 Beuken en 7 Eiken	achter den Vijver.
"	54	70	grove en 5 fijne Dennen en 3 Beuken	boschje bij den olden Hof.
"	55	50	grove en 6 fijne Dennen en 2 Beuken	id. id.
"	56	104	grove en 3 fijne Dennen, en 3 Beuken	achter het bosch op Oud Hemeltje.
"	57	108	grove Dennen en 1 fijne	id. id.
Bathmen, 181	58	50	grove Dennen	in de Kampbosch.
"	59	59	id.	id.
"	60	42	id.	id.
"	61	55	id.	id.
"	62	47	id.	id.
"	63	67	id.	id.
"	64	57	id.	id.
"	65	60	id.	id.
"	66	86	id.	id.
Diepenveen, 353	67	74	id.	Dennen op de Singel ten oosten van het Neije Hemeltje (noordzijde).
"	68	78	id.	id.
"	69	72	id.	id.
"	70	88	id.	id.
"	71	91	id.	id.
"	72	89	id.	id.
"	73	94	grove en 1 fijne Den	id.

Gedrukt bij J. DE LANGE, te DEVENTER.

afb. 34. 1849, vervolg Lijst der Boomen op het landgoed Het Hemeltje, p. 2. met de namen olden Hof, Oud Hemeltje, Kampbosch, Neije Hemeltje.

3.5 Fase 4 1849 tot 2012

De kadastrale legger van 1850 maakt duidelijk dat Johan Eilard Borgerink Fenema en zijn zusters Johanna Lidia Fenema en Maria Fenema de nieuwe eigenaren zijn.⁴⁸ Joan Eijlard Borgerink Fenema, getrouwd met Maria le Cavelier (Bathmen 1823 - Bathmen 1889), woont eerst nog in Amsterdam en later in Deventer. Behalve de ongehuwde zusters Johanna Lijdia Fenema (Deventer 1790 - Deventer 1862) en Maria Fenema (Deventer 1803 - Deventer 1880) is er nog een zus, namelijk Johanna Charlotta Fenema (Deventer 1794 - Rotterdam 1870).⁴⁹

afb. 35 in februari en april 1860 wordt Landgoed Het Hemeltje te huur aangeboden.

Op grond van de kadastrale legger lijkt het eigendom net voor of in 1862 over te gaan op enkel de twee zusters en als Johanna Lijdia in 1862 overlijdt wordt haar naam in de legger doorgehaald en is Maria de enige eigenaar.⁵⁰

Vervolgens (1863 en 1870) staat Sierach Bartholomeus Criellaert⁵¹ als mede-eigenaar genoteerd en Cornelis Criellaert als vruchtgebruiker, beide wonende te Arnhem.⁵²

⁴⁸ De kadastrale legger is per kadastrale gemeente op naam van de eigenaar ingericht. Per eigenaar worden onder een leggerartikel alle percelen genoemd die hij of zij in die ene gemeente bezit. Daarbij worden ook de namen van eventuele mede-eigenaren en vruchtgebruikers genoteerd. Per perceel worden de oppervlakte, het gebruik, de klassering en de belastbare opbrengst vermeld. Van de eigenaar zijn in ieder geval naam, woonplaats en beroep genoteerd. In latere leggers wordt soms ook zijn adres vermeld.

Wanneer een perceel van eigenaar verandert worden alle gegevens van dat ene perceel doorgestreept en onder het leggerartikel van de nieuwe eigenaar opnieuw opgeschreven. Bij de verdeling van een stuk grond, de splitsing van een perceel, worden de gegevens eveneens in hun geheel doorgehaald, ook als een deel van het perceel in handen van dezelfde eigenaar blijft. Die laatste gegevens worden onder een nieuw volgnummer opnieuw genoteerd. Te raadplegen via <https://www.digilegger.nl>.

Hier betreft het de kadastrale gemeente Bathmen, sectie A, artikel 331 en kadastrale gemeente Diepenveen, sectie F, artikel 717.

⁴⁹ <http://www.pondes.nl/>

⁵⁰ <https://www.digilegger.nl> ; kadastrale gemeente Bathmen, sectie A, artikel 575 en kadastrale gemeente Diepenveen, sectie F, artikel 1120.

⁵¹ Sirach Bartholomeus Criellaert stamt uit Rotterdam, zijn vader Johannes Eliza Criellaert bezat de buitenplaats De Tempel te Rotterdam. Ook de vader van genoemde Fenema's stamde uit het Rotterdamse (en stierf in Deventer).

⁵² <https://www.digilegger.nl> ; kadastrale gemeente Bathmen, sectie A, artikel 575 en kadastrale gemeente Diepenveen, sectie F, artikel 1120.

Sirach Bartholomeus Criellaert (Rotterdam 1790 - Rotterdam 1870) was getrouwd met de genoemde Johanna Charlotta Fenema. En Cornelis Criellaert (Rotterdam 1820 - Arnhem 1888) was één van hun kinderen.⁵³

Zoals gezegd gaf het gemeentelijk woonregister uit 1840 twee huisnummers: voor het spijker Hemeltjen en het boerenhuis Hemeltjen. Kadastraal ligt deze perceelsplitsing vast met het administratieve dienstjaar 1873. Dit houdt in dat de feitelijke splitsing vóór 1873 plaatsvond, maar in dit geval wel erg ver voor het dienstjaar.

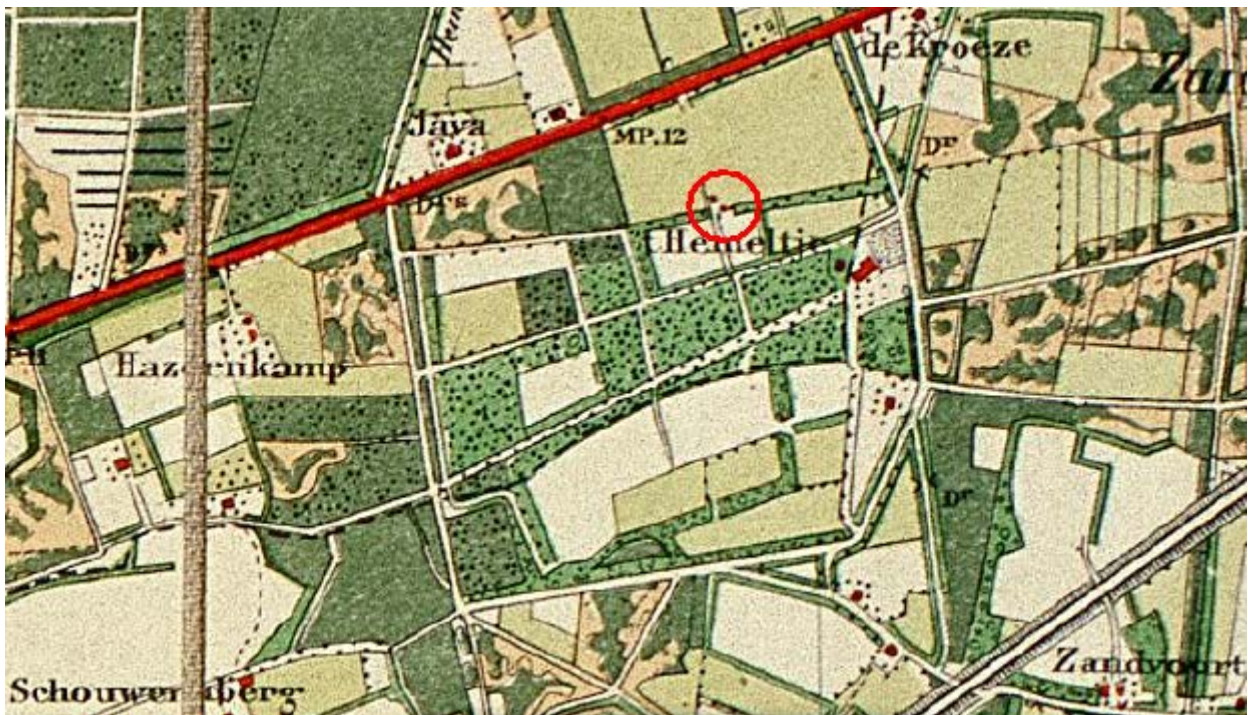
In de veilinggegevens uit 1849 was al sprake van een schuur en zaadberg in het perceel met de aanduiding *Sternbosch*.

In 1874 laat *Aaltje Brillman weduwe van Teunis Blankena landbouwster wonende onder Bathmen*, inventaris opmaken van de boerderij ten behoeve van haar vier minderjarige kinderen⁵⁴. De boedelinventaris begint in de keuken, sieraden en kleding worden hier ook opgesomd, vervolgens de inventaris van *het zijkamertje, in de kelder, op de jongenskamer, op de deele, op de kelderzolder, in de schuur*. De geschatte waarde van alles bedraagt f1840,70. Lasten:

. aan *Mejufrouw Fenema te Deventer voor achterstallig pacht tot Sint Peter jongstleden dertien honderd vijf gulden een en een halve cent*.

2. *Dezelfde voorlopende pacht van afdien dag tegen twee honderd vijftig gulden 's jaars. etc* (zie digitale bijlage archiefstukken deel 3)

Een perceelsplitsing in het jaar 1875 resulteert in de administratieve vastlegging in het kadaster: een schuur en erf is de beschrijving van het afgesplitste perceel.

afb. 36 Topografische kaart 1894-1907: huis, schuur en erf in de singel en het weiland waarin later de boerderij De Poll werd gebouwd.

⁵³ <http://www.genlias.nl>

⁵⁴ 1874, 01-05-1874, Stadsarchief Deventer, rood 301 groen 21501, akte 6 stuk 301

Een laatste opvallende splitsing (dienstjaar 1890) is die van het meest noordelijke perceel, parallel aan de Holterweg. *Huis, schuur en erf* groeiden uit tot de boerderij De Poll (Holterweg 136).⁵⁵

In de decennia daarna zijn allerlei nazaten Criellaert en door huwelijk Sypkens met hun nazaten eigenaar (tot soms 14 verschillende gelijktijdige eigenaren), in wisselende samenstelling en verschillende omvangsverhoudingen (van de helft tot 1/60ste deel).⁵⁶ Bij geen van de Criellaerts, Sypkens of nazaten staat Bathmen of Diepenveen als woonplaats aangegeven in de kadastrale leggers. Dit duurde voort tot de eerste helft van de zeventiger jaren van de 20ste eeuw. Dan vermeldt de kadastrale legger Cornelis Smits (1915-?) als eigenaar (tot 1974?). Na hem (1985/86?) volgt de NV Levensverzekering Maatschappij 'Utrecht', later AMEV Levensverzekering NV en tegenwoordig ASR Levensverzekering NV (ASR Nederland) geheten. In 1983 is H. Ruijsch eigenaar en bewoner van 't Hemeltje. Vervolgens was de heer E.H. Ruys uit Linschoten de eigenaar van 't Hemeltje van 1991-2001. Hij pachtte de jachtgrond van de AMEV en liet de bosvijver vergroten.

afb. 37 waterkom, vermoedelijk gegraven in 1782, in een van de vakken in het carré, als afwatering van de Molenallee; vergroot ca 1990 door E.H. Ruys, foto 2011.

⁵⁵ Boerderijnaam als op Boerderijnamenkaart Gemeente Diepenveen, T.A. Kloosterboer en A.J. Mulder.

⁵⁶ <https://www.digilegger.nl>. Hendrik Ludolf Sypkens (1889- Apeldoorn 1971) is de laatste Sypkens als mede-eigenaar. In of voor dienstjaar 1973 is er sprake verkoop aan Cornelis Smits.

afb. 38 't Hemeltje omstreeks 1900, foto collectie Historische Kring Bathmen.

E. Ruys was eigenaar van kaasfabriek Koninklijke ERU. Hij liet het huis restaureren en verbreden door architect E.J. Geerdes. In januari 1992 was de eens *“onbewoonbaar verklaarde woning”* gereed.

Naar aanleiding van dit heuglijke feit heeft Boonstra zijn archiefonderzoek kort samengevat en gepubliceerd met de bevindingen en een reconstructietekening van Geerdes daaraan voorafgaand.

Vandaag de dag is ASR Levensverzekering NV eigenaar van de boerderij aan de Holterweg 136 en aangrenzende graslanden. En sinds 2001 bezit Jhr Mr Th. Sandberg de oostelijke percelen met het voormalig Sterrebos en het huis 't Hemeltje; Stichting IJssellandschap bezit de westelijke percelen van landgoed 't Hemeltje.

afb. 39 Grote Kamp op de plaats waar de Olde Hof heeft gestaan en alleen een dikke beuk resteert.

afb. 40 Kaart 1783 gecombineerd met de ingemeten kaart van 2011. Ten westen van het huis met de nadrukkelijk vermelde naam 't Heemeltje stond een ander huis getekend zonder naamsvermelding. Het westelijke huis stond in de as van het carré, de vierkante tuin waarvan een rond perk het middelpunt was.

4 Conclusie, reconstructie van de geschiedenis

Fase 1 Olde Hof of Hiemeltjesbelt

De plaats waar de 16de eeuwse Olde Hof of Hiemeltjesbelt stond, is nu alleen herkenbaar aan een bijzonder dikke beuk (afb.39). Dit is waar de geschiedenis van landgoed 't Hemeltje begon. De boerderij lag op een hoge dekzandkop aan de zuidzijde van de Postweg, aan de noordrand van de Groote Camp, een groot bouwland. Waarschijnlijk waren het de bewoners van deze boerderij die Hemmelkenbelt heetten (archiefstuk van 1625); tussen 1667 en 1790 woonden er pachters met de achternaam Hemeltjen.

Aan de noordkant van de Oude Postweg lag een carré van vier perken met een rond perk in het midden, in de as van de toegang tot de Olde Hof. Deze traditionele vorm kende men al in de middeleeuwen en renaissance. In 1640 werd een vergelijkbare aanleg gemaakt door de graaf van Kuylenborg bij zijn zomerhuis bij Culemborg. Om de vier perken of het carré lag een bos.

Christina Pots, weduwe van Albert van Warmelo, kocht in 1685 grond uit de Gooijermarke en mogelijk liet zij een bos aanleggen. Er zal een kamer voor de eigenaar des huizes zijn geweest op deze boerderij met die voorname carréaanleg omgeven door hakhoutbos, zoals op kaart gezet in 1783. Gezien de ligging aan de doorgaande weg waarover vanaf de tweede helft 17de eeuw een regelmatige postdienst werd onderhouden, is het goed mogelijk dat deze boerderij ook de functie van herberg had. In 1724 kwam baron van Rechteren om 9.00 uur zijn gesloten testament overhandigen aan schout en toenmalig eigenaar van 't Hemeltje Joan Cuper van Holthuijsen. In het reglement van de Gooijermarke van 1782 staat een aanwijzing over het niet loslaten van dieren die naar de herberg zijn gebracht. Dit geeft geen zekerheid over het bestaan van een herberg op de Olde Hof, want het reglement van de Gooijermark van 1782 kan evenzeer gelden voor caterstede-herberg de Pispot. Eveneens kan het betrekking hebben op het dan nieuw gebouwde huis 't Hemeltje.

De dochter van Cuper huwde de Deventer burgemeester Weerts, die omstreeks 1750 eigenaar van het Hemeltje was. Zijn dochter Margaretha Weerts huwde met Dr C.W. baron Sloet tot Lindenhorst, die tot 1787 burgemeester van Deventer was. Daarna werd hij benoemd tot postmeester.

Fase 2 Huidige huis het Hemeltje en geometrische aanleg van lanen

Er was al bos aanwezig, voordat het echtpaar Sloet-Weerts tussen 1779 en 1782 grond uit de Gooijermarke liet ontginnen en beplanten met beuken- en eikenhakhout, dennen en ander heestergewas. In 1780 werden allées en dijken opgemaakt. Gelijktijdig, omstreeks 1780-1782 liet burgemeester C.W. baron Sloet een nieuw buitenhuis, een zogeheten spijker of spieker, bouwen, 't (Nije) Hemeltje, aan de markegrens in de marke Bathmen en Loo. Het verlengde van de Postweg, de Groote Allee die ervoor langs liep, had Sloet bepoot met beuken. Ten noorden daarvan achter de schuur lag een Sterrebos en aan de zuidkant van de Groote Allee een slingerbos. Langs en door het bos lagen lanen, waarvan er één zicht gaf op de molen van Bathmen, de Molenallee. In 1787 verwierf baron Sloet de functie van postmeester. Het lijkt waarschijnlijk dat hij de eventueel aanwezige functie van herberg heeft verplaatst van de Olde Hof naar het nieuwe huis 't Hemeltje.

In 1804 vroeg Sloet nog een stukje grond van 0,8 hectare te mogen aangraven. In 1805 besloeg 't Hemeltje 24,5 hectaren, waarvan bij 't nieuwe Hemeltje een akker van 1,74 ha en 10,67 ha "zeer slegte aangegraven veldgrond" en bij de Olde Hof een akker van 7,25 ha, 1,74 ha grasgrond,

Afb. 41 De noordelijke laan met oude eiken ten noorden van het huis Het Hemeltje.

0,51 ha akkerhout(hakhout) en 2,7 ha *slegte aangegraven grond*; beide huizen hadden iets meer dan 12 hectaren, maar de Olde Hof had een grote akker, terwijl bij het nieuwe spieker't Hemeltje slechts een kleine akker lag en veel slechte aangegraven grond. De bevestiging van de aanwezigheid van een herberg wordt gevonden in een tekst bij de kaart van 1813. Toen lag langs de Postweg: *Auberge 't Hemeltje tusschen Bathmen en Holten*⁵⁷. De naam "Hemeltje" op de kaart van 1813 staat geschreven op de plek van het huidige huis, rechts naast het landgoed dat met slechts enkele strepen wordt aangeduid.

Margaretha Weerts was inmiddels gescheiden van C.W. baron Sloet en leende geld met 't Hemeltje als onderpand. Uit het archiefstuk blijkt dat in 1813 zowel de oude boerderij als het nieuwe spieker 't Hemeltje bestonden:

Onderpand(akte 12 juni 1813 p. 28) is *haar Erve en Goed het Hemeltjen genaamd bestaan in het Oud en nieuwe Hemeltjen of den nieuw aangegraven gronden, gedeeltelijk in de gemeente Diepenveen, gedeeltelijk in de gemeente van Bathmen gelegen bestaande in een woonhuis, de daar onder behorende bouw en weidenlanden en boschen benevens de opgaande bomen; doch met uitzondering van keuken daarop voor korte jaren getimmerd achter het woonhuis en den berg, als welke gebouwen zij erkend en dat in eigendom toebehoren aan haren gemelden zoon Roelof Sloet die dezelve aldaar heeft doen bouwen terwijl hij het huis voor een gedeelte in huur gebruikte en bewoonde. Zijnde 't voorzeide erve in twee deelen gescheiden en door de grote weg en van rondsom aan 't gemene veld grenzende. De eigendom van dit erve behoort aan de comparante welke het zelve bij boedelscheiding heeft verkregen...*

Zoon Sloet was landbouwer bij het nieuwe spieker. Door hem werd het bouwland en het weiland *Nije hemeltje* ingericht. In 1817 verkoopt Margaretha Weerts via een veiling haar Buitenverblijf

⁵⁷ zie literatuur I.S. van Dam, *De weg van Deventer naar de Duitse grens*, met kaart in te zien via internet.

het Hemeltje met zijn herenhuis en boerderij aan één van de schuldeisers, de Deventer koopman Jan van Trigt jr (oppervlak en koopsom zijn niet vermeld).

De kadasterkaart van 1823-1832 (zie afb.26) vertoont een situatie waarbij een nieuwe laan is aangelegd langs de noordkant van het landgoed. De lange lanen worden in tweeën gedeeld door een dwarslaan. Ook de Holterweg is zichtbaar op deze kaart.

Fase 3 Aanleg Holterweg (zie kaart 1823)

In 1823 werd de nieuwe, verharde weg Deventer-Holten-Hannover aangelegd ten noorden van het landgoed. De Olde Hof (met mogelijk een voormalige herberg) was afgebrand, tussen 1817 en 1821. Hij werd niet herbouwd. Ook de herberg bij het huis 't Hemeltje werd overbodig. Sinds de veiling van 1817 was Jan van Tricht jr eigenaar van het landgoed. Waarschijnlijk heeft hij de herberg opgeheven. Wat in 1825 nog "Sloets spijker" werd genoemd was toen gedeeld in een woning van de familie *Paalman met 8 zielen* en een woning van de familie *Prins met 4 zielen*.

Het landgoed had in 1832 een oppervlak van 36 hectaren en bestond uit bos, dennenbos en bouwland omgeven door eikenhakhout. In het bos lagen twee rechthoekige weilandjes en een groter bouwland (rechts); ten zuiden van de Postweg een groot bouwland omzoomd met hakhout en dennenbos (zie bijlage 1).

Van Tricht breidde het grondgebied van 't Hemeltje in 1844 uit tot aan de Holterweg door aankopen uit de Gooijermark. Inmiddels werd het spieker in het voorhuis door de eigenaar gebruikt of verhuurd, in 1825 aan de familie Prins. Het achterhuis werd omgebouwd tot boerderij. De vijf kinderen Van Tricht lieten in 1849 het landgoed veilen. De veilingstukken en het veilingaffiche vertellen veel over de toenmalige houtopstanden in de bospercelen en langs de lanen. Het geheel (46 ha) werd gekocht door de familie Fenema, die het landgoed 't Hemeltje door huwelijk en verervingen tot 1974 in de familie hield. Cornelis Smits was de volgende eigenaar, waarna in 1982 het landgoed werd verkocht aan Levensverzekering Maatschappij Utrecht, later AMEV, nu ASR levensverzekeringen NV. In 1983 is de heer H. Ruijsch eigenaar van 't Hemeltje. De heer E. H. Ruys was sinds 1991 de volgende eigenaar, die in 2000 een groot deel verkocht aan de Stichting IJssellandschap en in 2001 een deel aan Jhr Mr Th. Sandberg. De heer E.H. Ruys liet het onbewoonbaar verklaarde huis herstellen. In 1992 is de woning gerestaureerd en vergroot tot het huidige huis.

Dankzij de mogelijkheid om archiefonderzoek te doen, weten we nu veel meer over dit 16de eeuwse landgoed langs de Oude Postweg. Landgoed 't Hemeltje werd grotendeels eind 18de eeuw ontgonnen en ontworpen in een geometrische structuur met aanleg van een Molenallee, een grote tuin bij de Olde Hof en een sterrebos bij het nieuwe huis of spijker 't Hemeltje van circa 1780. De Olde Hof brandde omstreeks 1817 af en verdween in de vergetelheid.

De bouwlanden, weilanden en bospercelen liggen binnen de Middeleeuwse wegen en de 18de eeuwse geometrische laanstructuur van het landgoed 't Hemeltje.

afb. 42 't Hemeltje in 1986, eigenaar H.J. Ruysch, foto M.H.M. Volkers collectie Historische Kring Bathmen.
De dikke eiken en beukenhaag bestaan nog.

afb. 43 't Hemeltje, januari 2012

5. Huidige situatie 2012

5.1 Huis

Het huis 't Hemeltje is in 1991 verbouwd. De bevindingen van de architect E.J. Geerdes zijn weergegeven in een artikel met reconstructietekeningen en foto's voor de Historische kring Bathmen, voorafgaand aan het artikel door Boonstra, die Geerdes verzocht zijn bevindingen over het historische gebouw vast te leggen. Hij komt tot de vaststelling dat de aanbouwen aan het voorhuis aan de noordwestzijde en aan de deel van de boerderij aan de zuidoost kant, van later datum zijn dan de kern: een langhuis dat slechts twee ramen breed was. Oude buitenmuren zijn binnenmuren geworden of weggehaald. Nieuwe gebinten op de deel bevestigen dat. Geerdes waagt zich niet aan dateringen maar hij meent dat het langhuis functioneerde als herberg, getuige de diverse ramen in zijn reconstructietekeningen (afb.14) en de westelijke helft van de herberg die in de 19de eeuw werd omgebouwd tot deel.

5.2 Terrein

De Oude Postweg is nog steeds een zandweg met oude eiken erlangs. Waar hij ook wel 'Groote Allee' werd genoemd, is één van de eikenbomen geboord op jaarringen en blijkt omstreeks 117 jaar oud (geplant als 5 jarige boom).⁵⁸ Dat betekent dat de laan, waarin in 1849 vooral beuken voorkwamen, omstreeks 1900 is herplant. Een representatieve eik uit het sterrebos is ongeveer 167 jaar oud⁵⁹ (stamomtrek 2.94), geplant kort na de veiling van 1849. Verder is daar een groep oude beuken te vinden, hoogte 33 tot 34,5 meter. De beukencirkel bij het midden van het sterrebos wordt geschat op 75/90 jaar, 26 m hoog, geplant ca 1930.

Het Slingerbos ten zuiden van de 'Groote Allee' is van ongeveer diezelfde leeftijd of iets jonger. Van het Slingerbos (Stichting IJssellandschap) ten westen van het sterrebos (eigendom Sandberg) is niets meer herkenbaar. Het is nu productiebos met een beplanting van Douglassparren. Voor bijna al het bos en de lanen geldt dat de oudere bomen zijn vervangen door nieuwe aanplant, waarbij met de soortkeuze en plantwijze geen rekening is gehouden met de cultuurhistorische betekenis van het terrein. Slechts een aantal opvallend dikke eiken en beuken is gespaard.

De Molenallee ligt er relatief gaaf bij, zonder laanbomen.

De noordelijke laan is onderbroken door het erf van boerderij De Poll. Het oostelijk deel van die laan ligt op het grondgebied van de heer Sandberg. De eiken erlangs zijn niet op jaarringen geteld, maar kunnen ook dateren van omstreeks 1850. Halverwege het weiland staat een extra dikke eik, vermoedelijk een samengestelde boom, die er opvallend uit moest zien om volgens landschappelijke stijl het weiland te verfraaien. Zo staan er op een aantal plekken nog bijzonder dikke beuken, met name bij de plaats waar de Olde Hof is verdwenen. Het vijvertje (afb 42) is waarschijnlijk de waterkom, gegraven in 1782 en omstreeks 1990 vergroot tot een andere vorm. De ruimte van de tuin is beplant met bos. Dit heeft de herkenbaarheid van de vijver, die paste in een perk van het carré, als historisch relict verstoord.

⁵⁸ HEM02. Gemeten ringen: 104

Boring gaat ca 17 mm langs de kern -> geschatte gemiste ringen: ca 8 (geschat uit gemiddelde dikte oudst gemeten ringen). Kiemjaar tot 150 cm boorhoogte: ca 5

Geschatte ouderdom boom: 117 jaar (104+8+5)

Plantjaar: 112 jaar geleden (schatting)

⁵⁹ HEM01 Gemeten ringen: 149

Boring gaat ca 13 mm langs de kern -> geschatte gemiste ringen: ca 13 (geschat uit gemiddelde dikte oudst gemeten ringen). Kiemjaar tot 150 cm boorhoogte: ca 5

Geschatte ouderdom boom: 167 jaar (149+13+5)

Plantjaar: 162 jaar geleden (schatting)

Afb. 44 De Grote Camp met de bomenrand langs de Oude Postweg en de hoge beuk waar rechts het huis Olde Hof of het Olde Hemeltje heeft gestaan.

Afb. 45 De Oude Postweg, hier ook wel Groote Allee genoemd (in 1823), met links het voormalige slingerbos en rechts het sterrebos, 2011

De Paalmansweg heeft ter hoogte van het Hemeltje een beplanting van oude eiken, een dubbele rij aan de kant van het huis. Aan de overkant van de weg lag een stuk heide grond met wat verwaalde bomen en een singel er omheen (kaart 1894), voordat het geheel werd bebost. Een dubbele eik op de zuid-oost hoek en een rand *Robinia pseudoacacia* toont aan dat ook dit bosje er mooi uit moest zien in het landschapsbeeld van 1900.

5.3 Wat bestaat nog uit de verschillende periodes

Middeleeuwen:

De Oude Postweg is een middeleeuwse weg, een doorgaande weg van Deventer naar Duitsland die de naam Postweg kreeg door het gebruik als officiële postroute. Het huis 't Hemeltje werd ca 1780 gebouwd langs deze weg. Nu staan er eiken uit ca. 1900 langs de weg.

Ten zuiden van het Hemeltje ligt de Apenhuizerenkweg, ook een middeleeuwse weg, die op de kaart door Van Hooff, 1783, naar de Schipbeek en kasteel Arkelstein leidt en dan doodloopt.

Geometrische aanleg met sterrebos

Het westelijke huis, de Olde Hof, stond in de as van de vierkante tuin, waarvan een rond perk het middelpunt was. De ronde vijver in een van de vier perken en enkele greppels aan de noordoost kant van deze tuin zijn nog terug te vinden. Het kleine perceel bouwland Olde Hof aan de noordzijde van de Oude Postweg is nog open (niet bebost).

Het huis 't Hemeltje is vermoedelijk gebouwd kort na 1780 aan de Oude Postweg. Hierlangs staan meer dan 100 jaar oude eiken.

Achter het huis lag een sterrebos. Het perceel daarvan is nog gaaf, maar het sterpatroon ontbreekt.

De Molenlaan, een zichtas naar de oude molen van Bathmen, komt ten noorden van het huis uit. Van de laanbeplanting resteren nog rijen eiken (tweede generatie).

Van de noordelijke laan, waar de boerderij De Poll omstreeks 1890 midden in werd gebouwd, is het oostelijke deel nog een weg tussen rijen oude eiken en greppels. Langs het westelijke deel staan oude beuken langs de noordelijke greppel. Regelmatig zijn er gaten waarneembaar langs de weg waar die op een dijk ligt. Vermoedelijk zijn dit zandgaten, waarvan het zand werd gebruikt om de weg aan te leggen of op te hogen.

Direct ten noorden van de Molenlaan ligt een grasland in een natte laagte, vroeger bestaand uit hooiland, bouwland en heide (zie kaart 1823). Later werd aan de noordzijde nog een stuk heide omgezet in bouwland. Meer recent is de houtwal tussen beide percelen over een grote lengte opgeruimd. Het complex is nu één perceel grasland.

Elementen van landschappelijke aanleg

Van de landschappelijke aanleg resteren elders nog wel bijzondere boomgroepen en solitaire bomen. Bijvoorbeeld de extra dikke beuk en de groep oude beuken bij de voormalige woonplaats Olde Hof en de dikke eik langs de westkant van het veld ten noorden van het huis 't Hemeltje.

afb. 46 Schematische weergave van de structuur van landgoed 't Hemeltje in 1783, het hoogtepunt van de aanleg.

5.4. Cultuurhistorische waardering 't Hemeltje en conclusie

Landgoed 't Hemeltje is van regionale betekenis wegens:

algemeen:

- zijn ligging en bewoningsplekken langs de Oude Postweg,
- de archeologische vindplaats van de 16de eeuwse boerderij en mogelijk de herberg Hemmelkenbelt of Olde Hof,
- het huis en de herberg 't Hemeltje van ca 1780 langs de Oude Postweg,

structuren

- de geometrische structuren van het landgoed met
- lanen en paden met wallen en greppels erlangs,
- diepe greppel, latere grens gemeenten Diepenveen en Bathmen
- boomsingels die bouwland of weiland omsluiten,
- de structuren van het verdwenen carré met vier perken van de Olde Hof met vijver (1781) en greppels.
- door lanen omsloten bospercelen, waarvan er één een slingerbos was.

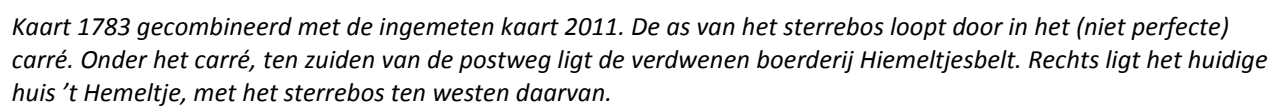
onderdelen

- oude eiken langs de Oude Postweg en de Molenallee,
- oude beukengroepen die herinneren aan de enkele toegevoegde 'versieringen' in landschappelijke stijl.

Conclusie

Het parkbos dat eens voor sier en productie van eikenhakhout en ander hout (beuk, eik, den en fijnspar) werd geplant, is gewijzigd in productiebos van voornamelijk douglas, den en fijnspar. De (vermoedelijk) middeleeuwse weg de Oude Postweg, verlengd in de Groote Allee, de Molenallee en de Noordelijke laan zijn herkenbaar aanwezig. Ten zuiden van het Hemeltje ligt de middeleeuwse Apenhuizerenkweg, die ook al op de kaart door Van Hooff, 1783, is te zien.

De structuren van het gehele gebied zijn nog zo gaaf aanwezig, dat het realistisch is door gericht beheer deze oude structuren in beeld te houden en weer beter in beeld te brengen.

6. Renovatie Sterrebos van 't Hemeltje

Inleiding

Vooruitlopend op de ontwikkelingsvisie voor het gehele landgoed is voorgesteld (maart 2012) de historische lanen- en padenstructuur van 't Hemeltje te herstellen en aanvullende maatregelen uit te voeren die samen leiden tot:

- beleefbaarheid van de cultuurhistorie van het terrein;
- verhoging van de landschappelijke waarden van het terrein;
- verhoging van de recreatieve waarden van het terrein;
- instandhouding van de economische waarde van het terrein.

Een sterrebos maakte onderdeel uit van de historische lanenstructuur. Het ligt geheel op het grondgebied van de Jhr Mr Th. Sandberg.

Het is de wens dit sterrebos te hernieuwen, op zo'n manier dat de hoofdas van het sterrebos doorloopt in het deel van het landgoed 't Hemeltje, dat eigendom is van Stichting IJssellandschap.

Historie

Ten westen van het huis 't Hemeltje, dat omstreeks 1780 werd gebouwd, is in diezelfde tijd ook een sterrebos aangelegd. De zuidrand van het sterrebos wordt gevormd door de Groote Allee, een brede laan, onderdeel van de Postweg van Deventer naar Duitsland. De weg liep ten zuiden van het huis. Op 't Hemeltje was een herberg. Een oudere boerderij (Hiemeltjesbelt of Olde Hof) stond ten zuiden van de Postweg aan de rand van de Groote Camp. Een enorme beuk duidt nog de plaats van deze verdwenen woonstede aan. Het echtpaar Sloet-Weerts had het hele landgoed in bezit en liet omstreeks 1780 een nieuw huis bouwen, het huidige Hemeltje. Baron C.W. Sloet was een van de Deventer burgemeesters en sinds 1787 postmeester.

Bewijs van het bestaan van het sterrebos is niet alleen de kaart van 1783, maar ook de vermelding van "den Slinger en Sternbosch achter de Schuur" beplant met beuken in de veilingstukken van 1849. Er stonden slechts vier boomsoorten op de percelen van 't Hemeltje eik, beuk, grove dennen en fijne dennen (sparren).

Huidige situatie

Op het perceel van het sterrebos staan nu douglassparren aan de westkant en eiken en beuken aan de kant van het huis. Enkele eiken dateren van omtrent 1850 (jaarringtelling middels boring) en een groep beuken in de zuidoosthoek is mogelijk van dezelfde leeftijd. Andere beuken zijn jonger, mogelijk daterend van 1900. In 1900 zijn eiken aan de zuidrand van het sterrebos langs de Groote Allee geplant. Bij het midden van het bos staat een cirkel van beuken, geplant ca 1900.

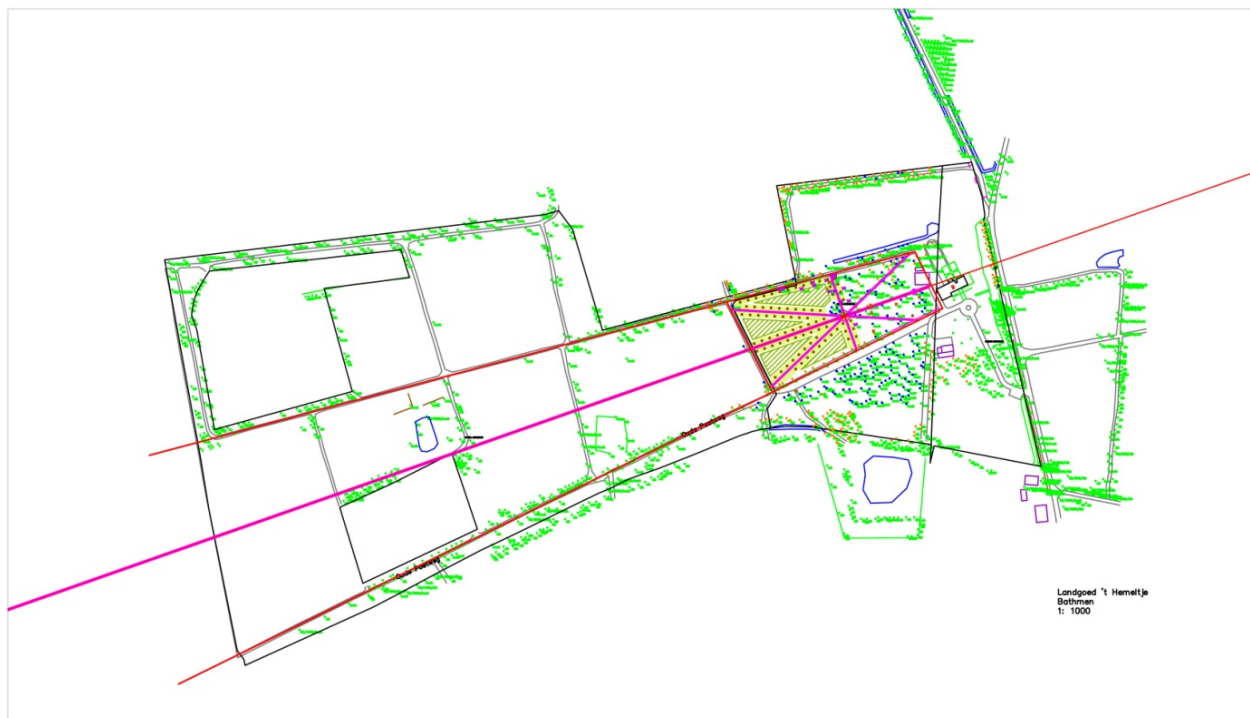
Planvorming

Het is de bedoeling het sterrebos te hernieuwen met behoud van de 100 en 150 jarige eiken en beuken.

Uitgangspunten

De centrale as van het sterrebos loopt over het hele landgoed.

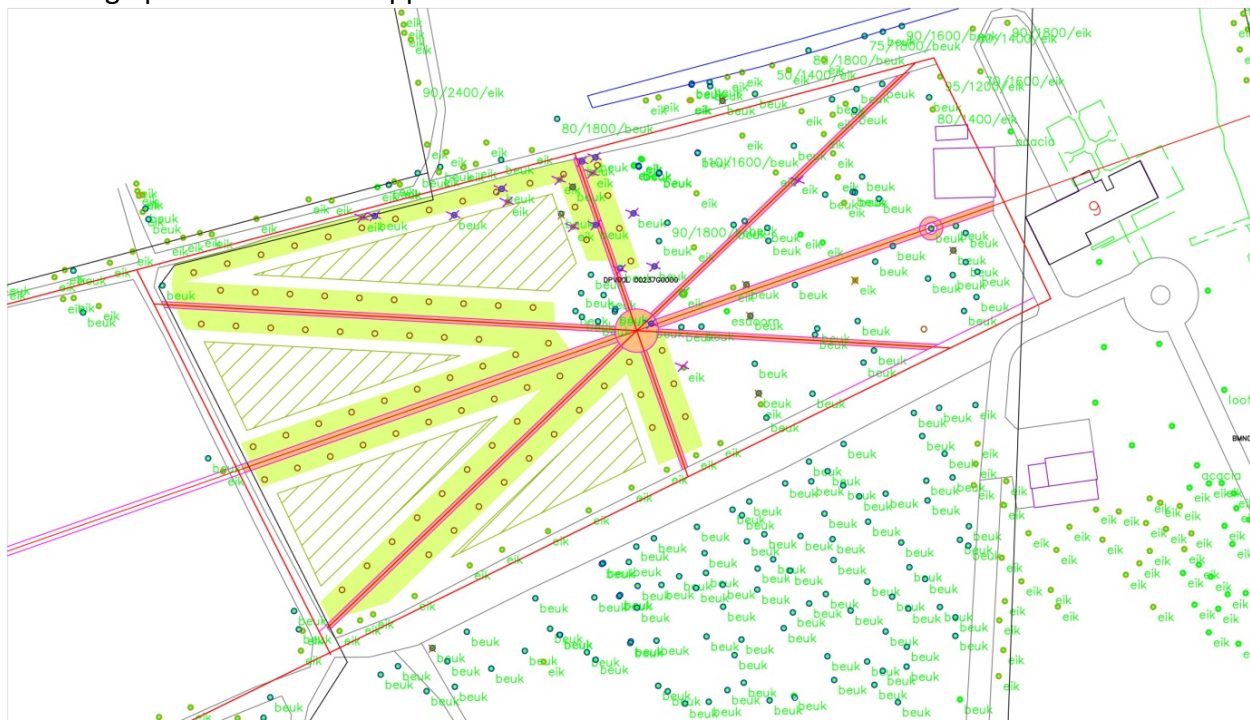
De as van de Postweg loopt over het hele landgoed.

't Hemeltje - assenstelsel 21 maart 2012

— as van bestaande en/of te herstellen laan of pad

Tekening optimale variant. Kappen: 17 bomen. Planten: 80 bomen.

't Hemeltje Bathmen - vernieuwing sterrebos, fase 1 variant optimaal planten 21 maart 2012

Albers Adviezen, Utrecht & Anja Guinée —Landschapsarchitectuur

- nieuw zandpad/bospad breedte hoofdpad = 6 Rijnlandse voeten (1,884m), breedte overige paden = 4 Rv (1,256m), diameter pleintje = 30 Rv (9,327m) totaal oppervlak paden = 865 m²
- nieuw aan te planten eik plantafstand langs laan = 2 Rijnlandse roeden (7,535m) totaal aantal = 80
- te kappen beuk of eik totaal aantal = 17
- nieuw aan te planten (na kappen douglassparren, soorten zie toelichting) totaal oppervlak = ca. 2180 m²
- in te zaaien nieuwe kruidlaag (zaadmengsel n.t.b.) totaal oppervlak (geen harde grenzen) = ca. 2450 m²

Rijnlandse roede = 3,767358 m
Rijnlandse voet = 0,319465 m
1 Rijnlandse roede = 12 Rijnlandse voeten

De as van de Molenlaan loopt over het hele landgoed.

De dwarsas van het sterrebos heeft een hoek van 90 graden met de hoofdas.

Varianten

Op basis van deze uitgangspunten zijn drie varianten getekend, waarbij de aanzet van de beide diagonale lanen verschilt. Er is gekozen voor de variant waarbij de dwarsas midden tussen de bestaande 100 jarige eiken van de grote laan uitkomt. In deze variant wordt ook de dwarslaan van het Sterrebos geheel beplant en wordt een rij bomen geplant langs de noordrand van het sterrebos, langs de Molenlaan. In totaal worden 17 bomen (eiken en beuken) gekapt en 80 geplant.

Beplanting

Er is gekozen voor aanplant van **eiken** omdat:

- het bos ten zuiden van het sterrebos een beukenbos is,
- de soort aansluit bij de eikenbeplanting van de Postweg en de Molenlaan,
- na kap van het Douglasbos er voldoende licht-ruimte is om eiken te kunnen planten.

Voorgesteld wordt zomereik (*Quercus robur*) te gebruiken voor de lanen van de hoofdas en dwarsas alsmede de noordrand en winterik (*Quercus petraea*) toe te passen in de diagonale lanen.

In een cultuurhistorisch volkomen juiste heraanleg van het sterrebos hoort er tussen de lanen hakhout te groeien. Omdat hakhout relatief intensief beheer vereist (om de 5 à 7 jaar afzetten) en het geoogste hout moeilijk verkoopbaar is (het kan gebruikt worden voor energieopwekking, maar er is geen afnemer voor in de regio), is gekozen voor een invulling met overwegend **heesters van inheemse soorten** als hazelaar, Gelderse roos, meidoorn, vogelkers. Heesters voorkomen evenals hakhout dat men van de ene in de andere laan kan kijken (waardoor de zichtassen direct hun verrassingseffect krijgen en ook op termijn behouden), ze zorgen voor maximale ruimte voor de ontwikkeling van de kronen van de nieuwe eikenlanen en ze bieden voedsel en nestgelegenheid voor vogels en andere dieren.

Te planten soorten, van klein naar groot (boomvormers in het midden van de vakken):

- rood peperboompje (*Daphne mezereum*) 0,3-1,2 m
- rode kornoelje (*Cornus sanguinea*) 1-3 m
- Gelderse roos (*Viburnum opulus*) 1,5-3 m, op vochtiger plekken
- wilde kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*) 1,5-6 m
- tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*) 2-5 m
- koraalmeidoorn (*Crataegus rhipidophylla*) 2-6 m
- eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*) 2-10 m
- hazelaar (*Corylus avellana*) 1-7 meter
- gewone lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) -15 m
- gewone vogelkers (*Prunus padus*) -15 m

Kruidlaag Het plan beoogt ook het zaaien van een gras-kruidenmengsel onder de bomen (soorten voor bosranden, zandgrond, matig voedselrijk, matig vochtig tot vochtig). Het doel daarvan is om binnen korte tijd een nieuwe ecologisch waardevolle kruidlaag te doen ontstaan.

7. Documentatie

Kaarten

1783 Hottinger kaart

1813 Carte Figuratieve, C. van der Meer te Zwolle, onder toezicht van Hoofdingenieur J.E. Wildeman (in 1932 in archief Hof van Espelo, Rijksarchief Den Haag)

1823

Minuutplan Diepenveen sectie F blad 05 (Okkenbroek)

Minuutplan Bathmen sectie A blad 01 (Lo en Aapenhuizen)

Minuutplan Bathmen sectie A blad 03 (Lo en Aapenhuizen)

1841 Kaart van de Prov. Overijssel verdeeld in arrondissementen en regterlijke kantons door F. de Sterbecq, 1841 (titel in Frans en Nederlands (part. collectie) 't Hemeltje aangegeven als kasteel/chateau even als Den Beld, Elmerink, Beekvliet e.a.

Literatuur

Albers, L. De Deventer landgoederen, beschrijving en waardering, Gemeente Deventer, 2011 (online versie: <http://edepot.wur.nl/184028>)

Boonstra, R., Een stukje geschiedenis, *Oud Bathmen*, Oudheidkundige Kring Bathmen (1992) p.11-16

Boonstra, R. *Veldnamen in Bathmen*, Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, reeks 'Veldnamen in Overijssel' nr.4. Matrijs 1987

Boswallen, Stichting Probos, Wageningen, 2011

Bouwer, Klaas, *Voor profijt en genoegen, de geschiedenis van bos en landschap van de Zuidwest-Veluwe*, Matrijs Utrecht, 2008

Dam, van IS, De weg van Deventer naar de Duitse grens via Enschede rep. Oldenzaal, als onderdeel van den Heirweg van Parijs naar Berlijn in 1813, *Overijsselse Historische Bijdragen* (1934). p. 65-88 (online versie: <http://www.historischcentrumoverijssel.nl/NR/rdonlyres/643E4E00-F8FB-4696-8003-D170D5790924/0/09.pdf>)

Geerdes, E.J., 't Hemeltje, enkele notities omtrent verbouwing c.q. restauratie, *Oud Bathmen*, Oudheidkundige Kring Bathmen (1992), p. 3-10

Haartsen, A en L. Albers, *Cultuurhistorische waarden in het buitengebied van Deventer*, 2009, p.46

Horsten, Frits. H., *Doorgaande wegen in Nederland, 16e tot 19e eeuw*, Amsterdam, 2005.

Noordhoff, *Inventaris van het rechterlijk archief Schoutambt Bathmen*, SAB Deventer.

Petersen, J.W., *Reizen is tol betalen*, Aalten 2002

Rondom, een tocht door de tijd in Oude Molen, M. Struijs, J. de Krijger, H. Hakkert, Buurtvereniging Oude Molen 2011.

Teeling, Ing. P.S., *Landmeters van de Kadastrering van Nederland*, Uitgave van de Hoofddirectie van de Dienst van het Kadaster en de Openbare Registers, 1984, p. 27-28

Bijlage1 Veldnamen in 1832-1849

We weten precies waar, welke boomsoorten en hoeveel bomen per soort er stonden in 1849.

Perceelnamen zijn:

Groote allee

Kleine allee

Molen allee

Dwarslaan

Boershof met singel van grove dennen aan de oostkant

Tuin met singel van grove dennen aan de oostkant

Slingerbosch achter de schuur

Slingerbosch zuidzijde van de groote Allee

bosje bij den olden Hof

om den vijver (15 eiken, 12 beuken 15 fijne, 10 grove dennen)

bouwland den olden hof = oud hemeltje

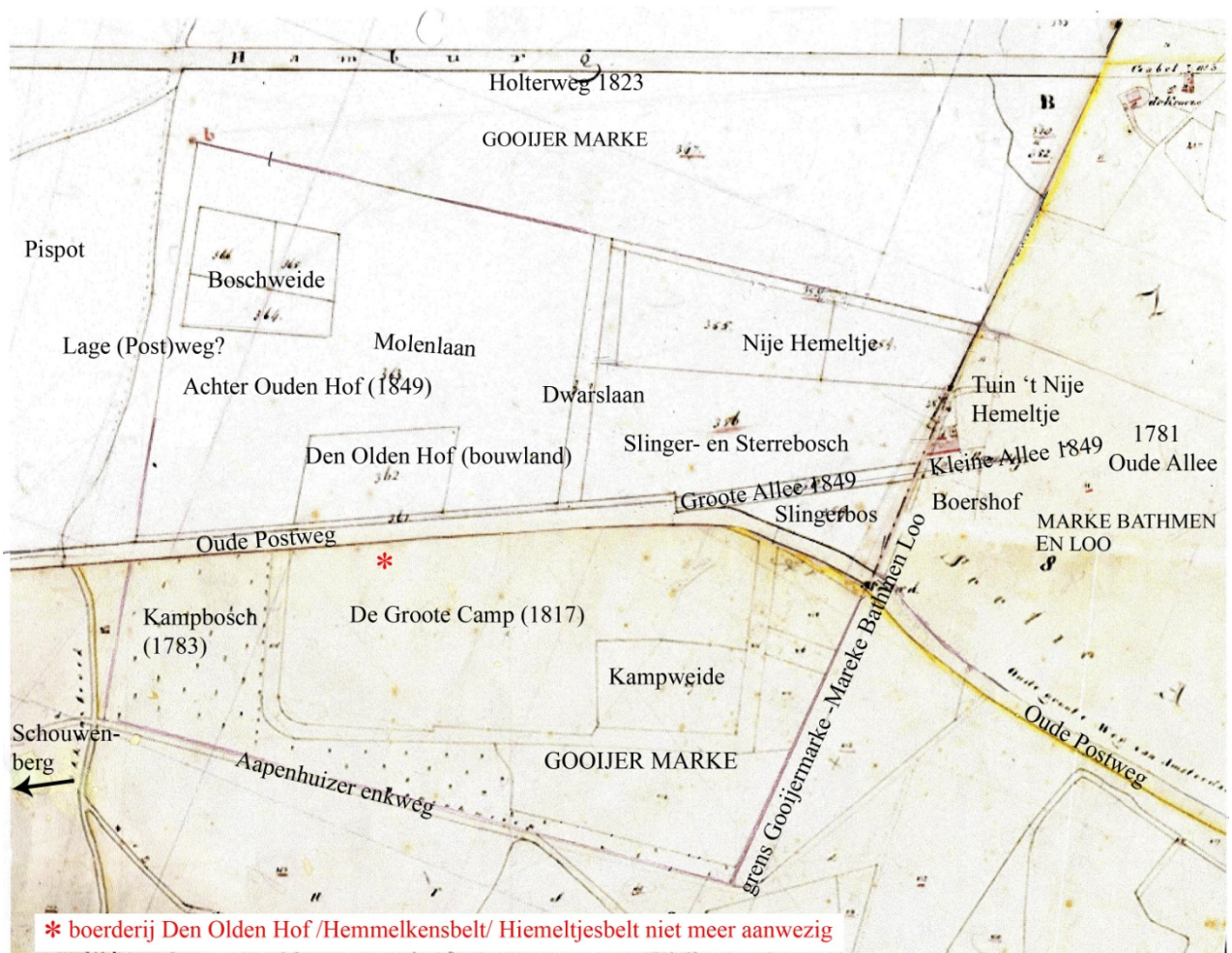
bouwland Nije Hemeltje

weiland Nije Hemeltje (nog zonder gebouw)

Boschweide

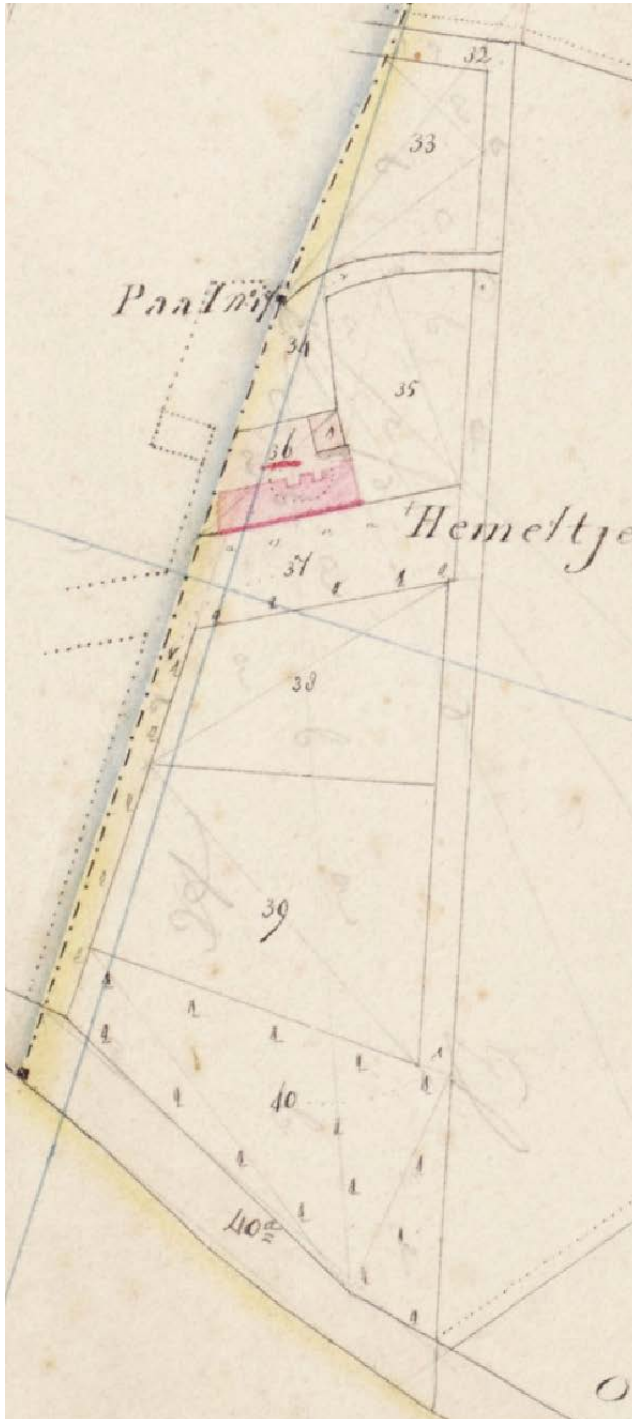
Kampbosch

Alleen het sterrebos ontbreekt als naam, terwijl die naam wel voorkomt in het archiefstuk van 1849.

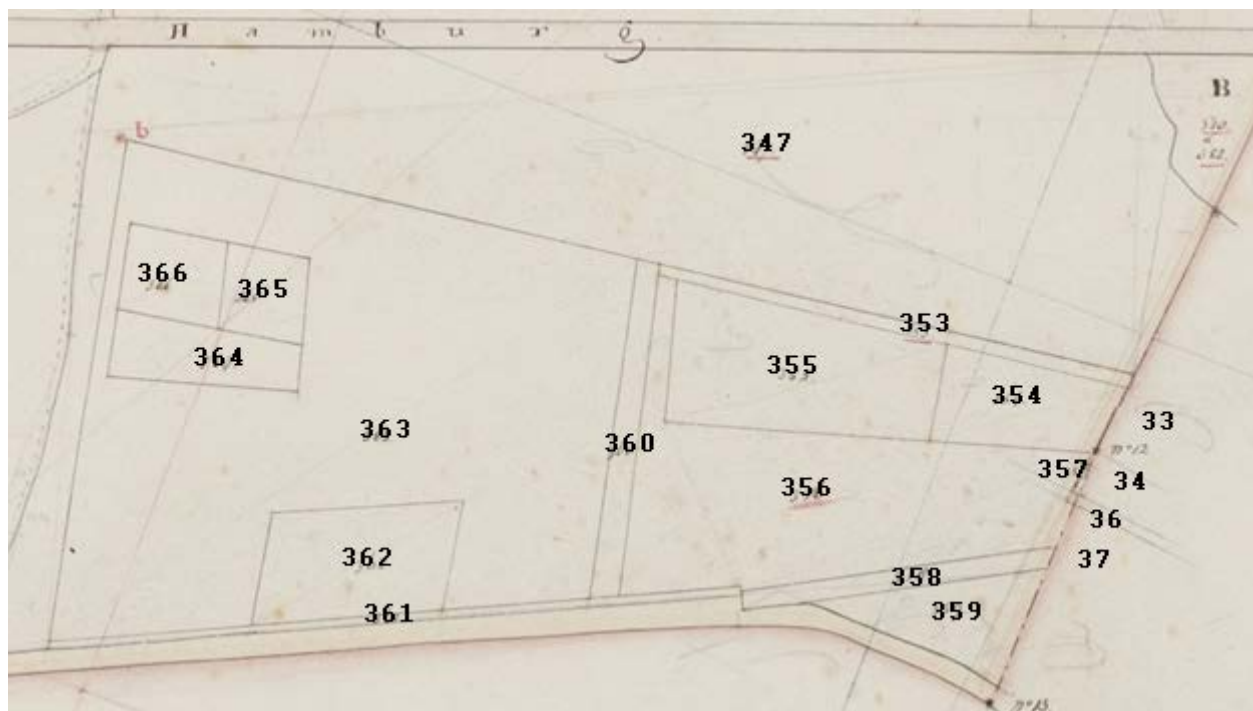
Afb. 47 Toponiemen in kaart 1823-1832

De beschrijvingen bij de verkoopperecelen van grond en bomen in 1849 kunnen gelegd worden op de perceelnummers van de kadasterkaart van 1832; dat geeft de opstand van de verschillende percelen in 1849 (het nummer is het kadastraal perceelnummer):

- 32 singel achter den tuin oostzijde,
bestaande uit opgaand
dennebosch
- 33 weiland het nije Hemeltje
- 34 grasgrond bij het huis/bij den
(hooi)berg , 2 zware beuken
- 35 tuin met vruchtboomen
- 36 huis en erf een spijker
- 37 grasgrond bij het huis, met zware fijne
dennen
- 38 boershof met vruchtboomen
- 39 eiken en beuken achter de boershof
- 40 dennenbosch en singel
- 40a eikenplantsoen op den oudenweg tot
aan de grenspaal

afb. 48 1823, detail Minuutplan Bathmen sectie A blad 01
(Loo en Aapenhuizen).

afb. 49 1823, detail Minuutplan Diepenveen sectie F blad 05 (Okkenbroek).

afb. 50 1823, detail Minuutplan Bathmen sectie A blad 03 (Loo en Aapenhuizen).

- (347 heide van de marke van Gooijer)
- (173 heide van de marke van Bathmen)

Perceelnummer	Oppervlakte 1832			Omschrijving 1849
	ha	a	ca	
32		4	40	singel achter den tuin oostzijde, bestaande uit opgaand dennebosch
33		14	60	weiland het nije Hemeltje
34		6	60	grasgrond bij het huis/bij den (hooi)berg , 2 zware beuken
35		14	20	tuin met vruchtboomen
36		6	80	huis en erf een spijker
37		18	20	grasgrond bij het huis, met zware fijne dennen
38		23	40	boershof met vruchtboomen
39		38	40	eiken en beuken achter de boershof
40		50	60	dennenbosch en singel
40a		18	80	eikenplantsoen op den oudenweg tot aan de grenspaal
353		28	20	singel oost en noord van het nije Hemeltje, grove dennen
354		73	80	weiland het nije Hemeltje (met rechts eerder genoemde 33 weiland het nije Hemeltje)
355	1	60	20	bouwland het nije Hemeltje
356	3	10	20	Slinger en Sterrenbosch, beuken (rechts eerder genoemde 36 huis en erf een spijker)
357		1	60	schuur en zaadberg met grasland (met rechts eerder genoemde 34 grasgrond bij het huis/den berg)
358		30	20	laan van het huis tot aan den weg, de groote allee, 56 beuken en 2 eiken
359		62	90	slingerbosch voor het huis ten zuiden van de laan, grove en fijne dennen
360		42	80	dwarslaan met jonge dennen
361		29	0	laantje met jonge eiken
362	1	1	50	bouwland den ouden hof
363	8	57	0	achterste bosch om den Ouden hof en vijver / Molenallee / Oud Hemeltje, grove en fijne dennen en wat beuken en eiken
364		53	0	weiland de boschweide
365		34	40	weiland de boschweide
366		42	30	weiland de boschweide
174	1	92	40	weiland de nije weide
175		36	30	weiland de Kleine weide
176		14	60	akkerhout tusschen de Kleine kamp en weide
177		46	20	bouwland de Kleine kamp
178	1	67	30	akkerheggen om de groote kamp
179	1	1	90	weiland de Kampweide
180	6	52	60	bouwland de Groote kamp met zaadberg
181	3	86	10	dennen en eikenbosch aan de zuidwesthoek achter de Groote Kamp
Totaal in 1832	36	20	50	In veiling van 1849 zijn een aantal perceel opgedeeld aangeboden, maar de totale oppervlakte komt overeen met de gegevens uit 1832.

In 1849 is een aantal percelen toegevoegd:

perceelnummer 729: 6 ha 80 a 50 ca = de uitbreiding tot Holterweg;

perceelnummer 649: 1 ha 79 a 60 ca = weiland bij Pieriksmars;

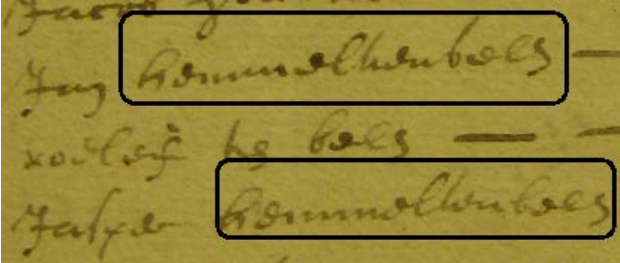
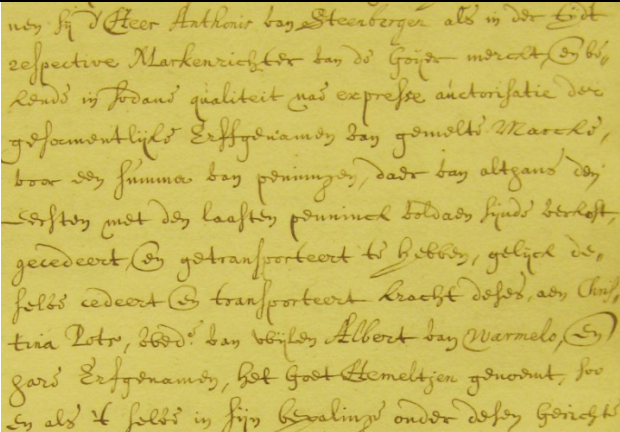
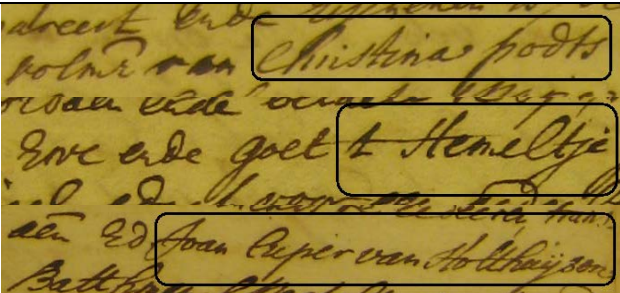
perceelnummer 696: 2 ha 57 a 10 ca = heide bij Sandvoort.

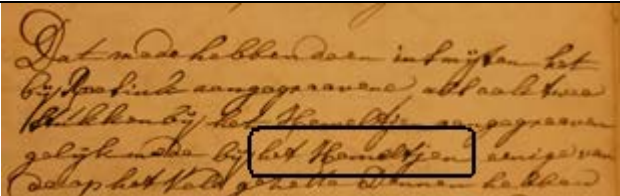
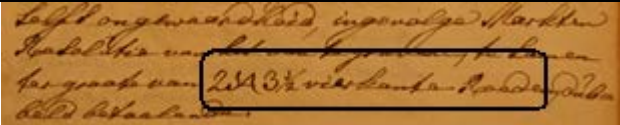
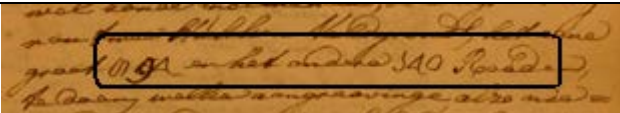
Totaal in 1849: 46 ha 37 a 10 ca.

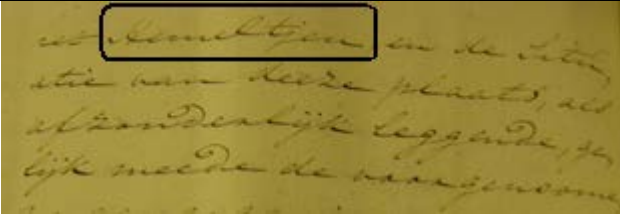
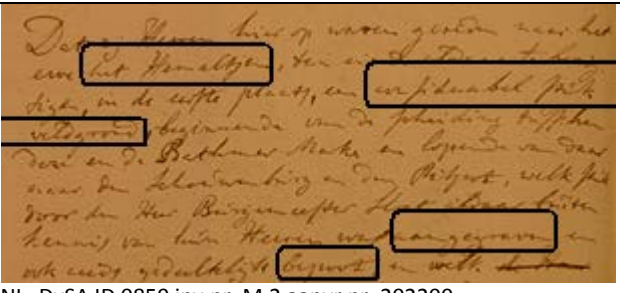
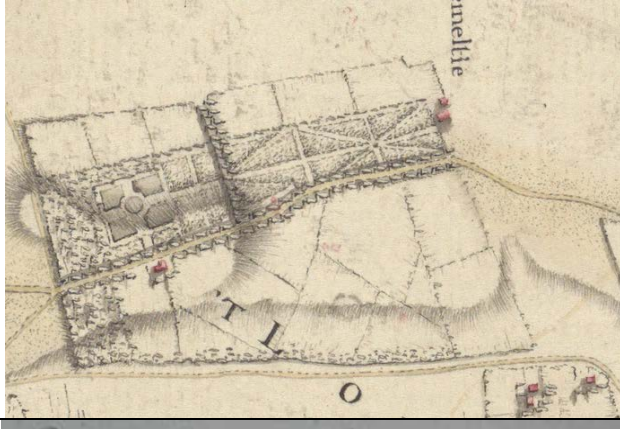
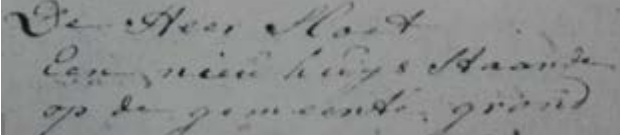
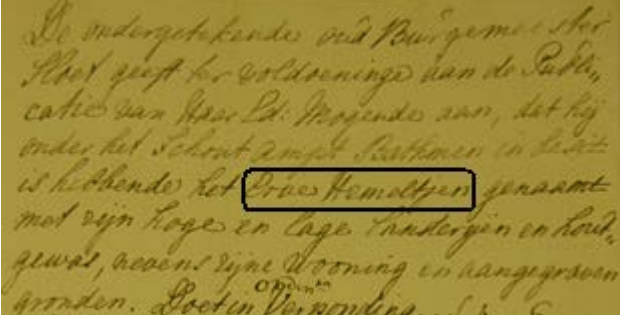
Bijlage 2 Chronologie van eigenaren en gebeurtenissen

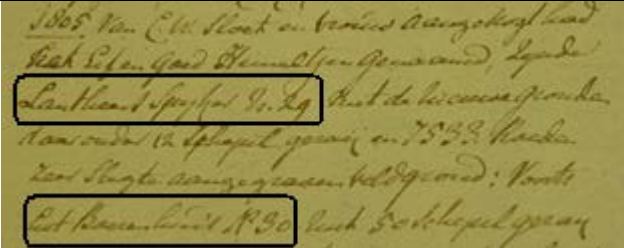
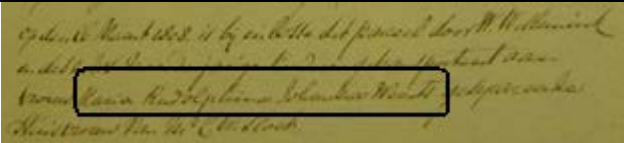
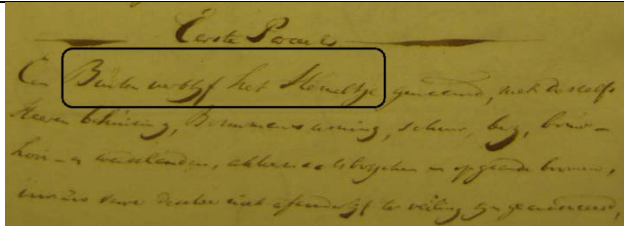
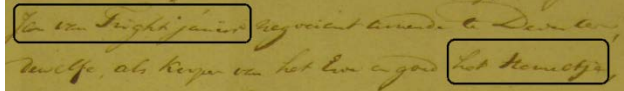
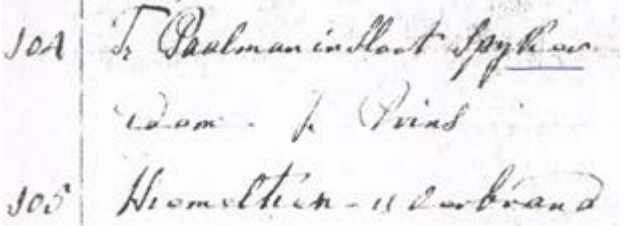
NL-ZIHCO = Historisch Centrum Overijssel Zwolle (HCO)

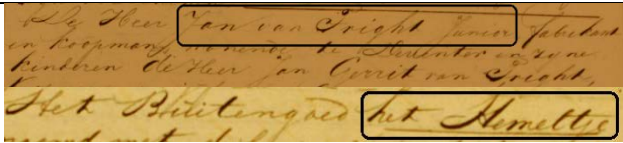
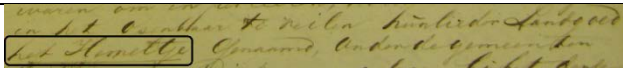
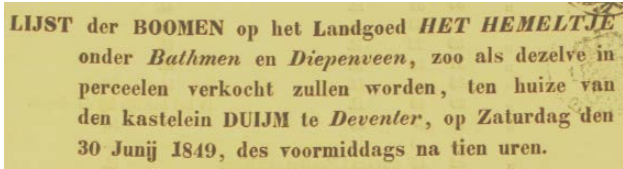
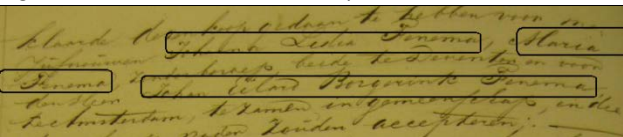
NL-DvSA = Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek Deventer (SAB)

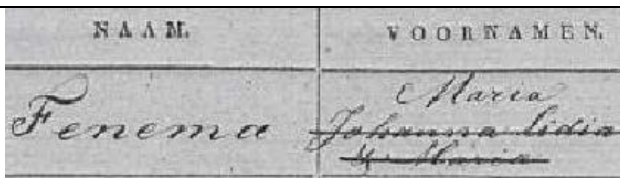
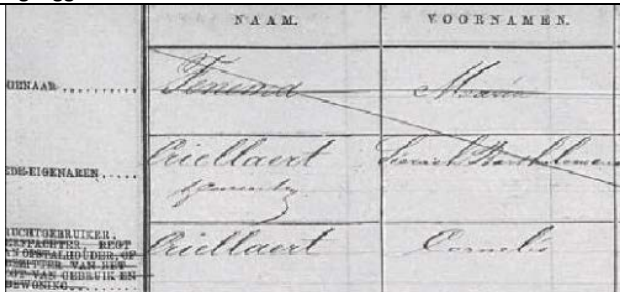
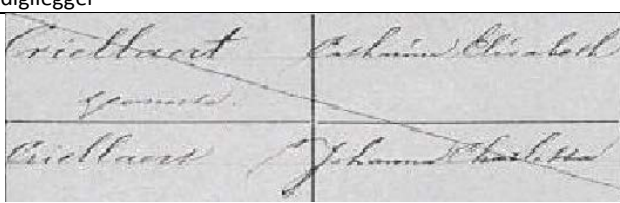
Jaar	Eigenaren , pachters en gebeurtenissen	Bron
Fase 1a Boerderij langs de Oude Postweg		
1625	Jan hemmelkenbelt en Jasper hemmelkenbelt zijn geld verschuldigd aan Egbert Bertelinck , mogelijk de eerste eigenaar van boerderij Hemmelkenbelt.	 NL-DvSA ID 1502 inv. nr. 1 aanvr.nr. 200322
Fase 1b Landgoed in eigendom van stedelingen, boerderij en herberg? de Olde Hof		
Aankoop 1682		
1682	Christina Pots, Vrouw Wed Warmeloo eig es van erve 't Hiemeltje; Loo ; 2 vuursteden Gebr. Wed. in 't Hemeltje	NL-ZIHCO Toegang 3.1 inv. nr. 2569 en 2570
1685	Anthonis van Steenberghe..., Markenrichter van de Gooijer markt ... verkocht, gecedeert, getransporteert aan Christina Pots weduwe van Albert van Warmelo en hare erfgenamen, het goet Hemeltjen genoemd	 NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 3 aanvr.nr. 200323
Verkoop – aankoop 1710		
1710	Verkoop van Christina Podts van Erve ende goet 't Hemeltje; Koop door Joan Cuper van Holthuijsen (1672-?), scholtes (schout) van Holten en Bathmen en Mechteld Geertruid van Munster: een huis, een zaadberg, een schuur, akker- en weideland, bos en woeste gronden. Bij den tegenwoordige meijer Jan in gebruik.	 NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 4 aanvr.nr. 200323
1727	Huwelijk, in 1727, van Johanna Margaretha Cuper van Holthuijsen (1709-1736) met Mr. Johan Weerts (1703-1775), burgemeester van Deventer.	genealogische sites

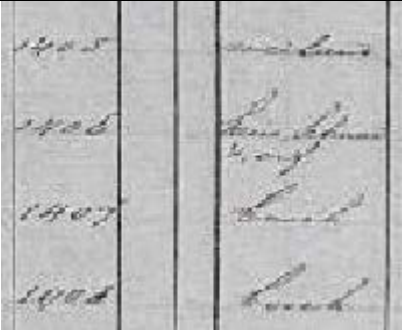
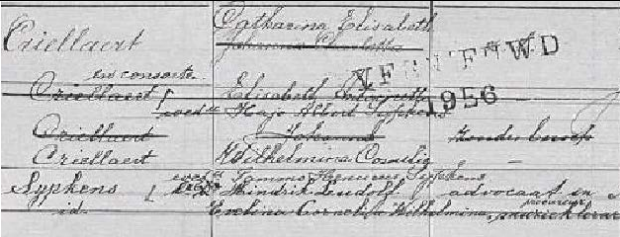
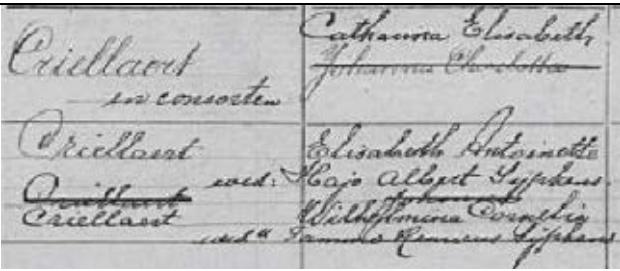
Overlijden – vererving 1736		
1736	Overlijden van Johanna Margaretha Cuper van Holthuisen; waarschijnlijk vererving op Mr. Johan Weerts.	genealogische sites
1751	<i>Burgemeester Weerts eig ; Willem Hemeltjen gebr ; 2 vuursteden</i>	Boonstra aantekeningen NL-ZIHCO Toegang 3.1 inv. nr. 2578
1772	Huwelijk van Margaretha Rudolphina Johanna Weerts (1754-1828) met Coenraad Willem, Baron Sloet tot Lindenhorst (1743-1809).	genealogische sites
Fase 2 Na 1775 uitbreiding landgoed, nieuw huis door C.W. baron Sloet		
Overlijden – vererving 1775		
1775	Overlijden van Mr. Johan Weerts. Waarschijnlijk vererving op Margaretha Rudolphina Johanna Weerts en Coenraad Willem, Baron Sloet tot Lindenhorst.	genealogische sites
1778 (in verslag 1779)	Gooiermark Bij inspectie in 1778 doen insmijten ..., als ook twee stukken bij het Hemeltjen aangegraaven gelijk mede bij het Hemeltje eenige van de op het Veld gezette Dennen hebben doen omhouwen.	 NL- DvSA ID 0859 inv.nr. M.2 aanvr.nr. 202217
1779	Marke Bathmen en Loo 27 oct 1779, ...Wibbelink voorgedragen hebbende dat ... halve whare van 't Erve Wolter: .aan de Heer Burg Sloet hadden overgedaan versoekende ...van de Heer Burg Sloet ...halve whare op het Erve hemeltje	Microfiches markeboeken Marke Bathmen en Loo NL-ZIHCO Toeg. 157 inv.nr. 118
1779, 28 juni	Gooiermark: Dat de Heer Burgemeester Sloet verzogt hadde, door hem aangegravene bij het Hemeltjen...te samen ter groote van 2143 ½ vierkante Roeden...	 NL- DvSA ID 0859 inv. nr. M.2 aanvr.nr. 202217
1780, 26 juni	Gooiermarke in ogenschouw genomen de kielspit bij het Erve het Hemeltjen ... aangraaving van twee stukken veldgronds, het eene groot 894 en het andere 140 roeden...	 NL- DvSA ID 0859 inv.nr. M.2 aanvr.nr. 202217

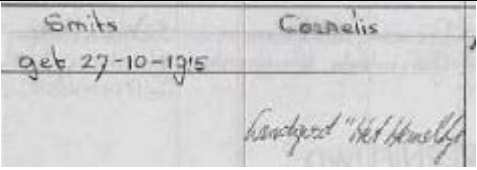
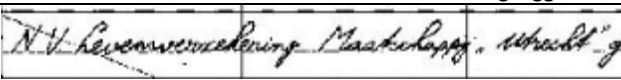
1781, 24 dec (bezoek winter 1780/81)	Marke Bathmen en Loo ... ten verzoeken van den Heer Burgerm Sloet, hebben bezigtigt de voorgenomene aangraavingen en kielspittinge bij deszelfs plaats genaamt het Hemeltjen...	 NL-ZIHC Toeg. 157 inv.nr. 119 / NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 27-8 aanvr.nr. 200332
1781, 25 juni (na bezoek 18 juni)	Gooiermarke gereeden naar het Erve het hemeltjen, ten einde aldaar te bezigtigen,... een Considerabel stuk Veldgrond beginnende van de scheiding tusschen deze [Gooiermarke] en de Bathmer Marke en loopende van daar naar den Schouwenburg en de Pispot, .. was aangegraaven, en ook gedeeltelijk bepoot.	 NL- DvSA ID 0859 inv.nr. M.2 aanvr.nr. 202200
1782, 1 juli	Gooiermarke heeren thans hadden gezien dat welgem. Heer Sloet de lagen weg tegen de voorsz. resolutie had binnen gegraven en dus het geaccordeerde merkelyk vergroot ...	NL- DvSA ID 0859 inv.nr. M.2 aanvr.nr. 202200
1783	Kaartblad van de IJssellinie door H. van Hooff uit 1783 (onderdeel van de kaartenserie van Hottinger), met 't Heemeltje met sterrenbos, lanen, tuin en vijver.	
1784	Aanvulling op de vuurstede lijst van de nieuwe huizen: De heer Sloet. Een nieuw huys staande op de gemeente grond. 2 vuursteden.	 NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 31 aanvr.nr. 200336
1794	oud Burgemeester Sloet geeft aan ... in bezit is hebbende het Erve Hemeltjen genaamt met zijn hoge en lage landerijen en houtgewas, nevens zijne woning en aangegraven gronden.	 NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 29 aanvr.nr. 200336

1805	Loo huisnNr29 en N 30 Het Erf Hemeltjen, ofwel het Spijker N29 en het Boerenhuis N30. Aankoop door Willem Willemink van No 29 Lanth.. Spijker met de nieuwe gronden en het boerenhuis No 30. Met recht op terugkoop voor Sloet-Weerts.	 NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 31 aanvr.nr. 200336
1808	bij een inlosse ... getransporteert aan vrouw Maria Rudolphina Johanna Weerts gesepareerde huisvrouw van Mr. C.W. Sloet	 NL- DvSA ID 1502 inv.nr. 31 aanvr.nr. 200336
Veiling – aankoop 1817		
1817	Publiekelijke veiling: Buitenverblijf het Hemeltje genaamd, met deszelfs Heerenbehuizing, bouwmanswoning, schuur, berg, bouw-, hooi- en weidelanden akkermaalsbosschen en opgaande boomen.	 NL- DvSA ID 0864 inv.nr. 378 aanvr.nr. 21539
1817	Aankoop door Jan van Tright, koopman te Deventer.	 NL- DvSA ID 0864 inv.nr. 378 aanvr.nr. 21539
Fase 3 1823 aanleg Holterweg; brand van de Olde Hof		
1823	Aanleg van straatweg Deventer- Duitsland met drie tolhuizen	Advertenties <i>Nederlandsche Staatscourant</i> van 1822 en 1823 (zie archief stukken 3)
1823	Kadastrale minuutplannen watwaswaar.nl	
1825	Loo 104 (voorheen L 29) bewoond door T. Paalman in Sloet Spijker, 8 zielen Idem J. Prins 4 zielen (met zoon Winkler Prins) Loo 105 (voorheen L 30) Hiemeltien is verbrand [dus voor 1825]	 Lijst van het getal zielen onder de gemeente Bathmen.pdf
1840	Spijker (Loo 104) bewoond door een rentenierend echtpaar; Boerderij (Loo 105) Blankena en	Gemeentelijk woningregister, Bevolkingsregister 1840

	personeel.	
1830-1855	1847 Topographische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden op de schaal: 1 : 50.000.	 watwaswaar.nl
1844	Overlijden van Alida de Roller (1762-1844), vrouw van Jan van Tright jr.	genealogische sites
1845	Na overlijden van Alida de Roller krijgt Jan van Tright het vruchtgebruik van alle bezittingen (incl. kindsdeel), waar onder het Hemeltje.	 NL- DvSA ID 0864 inv.nr. 470 aanvr.nr. 21600
tot 1849	Eigenaar Jan Gerrit van Tright (1809-1852, zoon van Jan van Tright) en mede-eigenaren.	 digilegger
Fase 4 1849 tot 2012		
Veiling – aankoop 1849		
1849	Lambert Tieleman de Roller namens 5 kinderen Van Tright is voornemens in het openbaar te veilen hun lieder Landgoed het Hemeltje. Lambert Tieleman de Roller (1791-1851) was broer van Alida de Roller (moeder van de vijf kinderen).	 NL- DvSA ID 0864 inv.nr. 474 aanvr.nr. 21604
1849	Veiling van Het Buitengoed Den Hemel, met Heeren-huis, bouwman's-huis, schuur, berg, bouw-, hooi- en weidelanden, akkermaalsbosschen en opgaande boomen, groot omstreeks 52 Bunders. Huis en erf een Spijker met annexe boerenwoning aldus akte.	 Algemeen Handelsblad 08-06-1849 p. 3
1849	Aankoop Landgoed het Hemeltje (percelen en bomen) voor f 10.125 door Derk Dolderman, koetsier, namens mej. Johanna Lidia Fenema, Maria Fenema ... en voor den Heer Johan Eilard Borgerink Fenema te A'dam, in gemeenschap...	 NL- DvSA ID 0864 inv.nr. 474 aanvr.nr. 21604

	Aankoop door Johan Eijlard Borgerink Fenema (1800-1878) en zijne zusters Johanna Lidia (1801-1862) en Maria Fenema (1803-1880).	
1850-1860	Bevolkingsregister noemt <i>Spijker van Hemeltjen</i> (Loo 104 Loo 37) met verschillende opeenvolgende bewoners van elders. <i>Boerenhuis Hemeltjen</i> (Loo 105 Loo 36) staat met Blankena als bewoner.	Bevolkingsregister
1860	Landgoed Het Hemeltje wordt te huur aangeboden. <i>Nieuw Amsterdamsch handels- en effectenblad</i> 09-02-1860 (13-02-1860, 07-04-1860, 11-04-1860)	
1860	Bevolkingsregister noemt enkel Loo 36 met Blankena's als bewoners.	Bevolkingsregister
1862	Eigenaren Johanna Lijdia Fenema & Maria Fenema ; zussen van Johan Eijlard Borgerink Fenema. Johanna Lijdia overlijdt in 1862.	 digilegger
1862/63	Eigenaar Maria Fenema. Mede-eigenaar Sierach Bartholomeus Criellaert (1790-?), getrouwd met Johanna Charlotta Fenema (1794-1870), zus Johan Eijlard Borgerink Fenema). Vruuchtgebruik Cornelis Criellaert (1820-1888, zoon van Sierach Bartholomeus Criellaert).	 digilegger
1873	Kadastraal perceel 36, vanouds <i>huis en erf een spijker</i> wordt gesplitst in percelen: 1343 en 1344. Beide gebruik: <i>huis en erf</i> .	 digilegger
1882/1890	Eigenaar Catharina Elizabeth (1842-1896; dochter van Sierach Bartholomeus Criellaert). Mede-eigenaar Johanna Charlotta Criellaert (1858-?; dochter Cornelis Criellaert).	 digilegger

1889/90	Splitsing van kadastraal perceel 353 in vier delen. Perceel 1404 met gebruik <i>huis, schuur en erf</i> . De veilinginfo uit 1849 duidt dit en aangrenzende percelen met <i>nije Hemeltje</i> aan. Voorloper boerderij De Poll	 digilegger
1890-1899	Bevolkingsregister noemt enkel Loo 39, 40 als 1 adres.	Bevolkingsregister
1895	Eigenaren Catharina Elizabeth Criellaert en Johanna Charlotta Criellaert (doorgehaald) en consorten . Mede-eigenaren: Elisabeth Antoinette Criellaert (doorgehaald) Wed. Hajo Albert Sijpkens (doorgehaald) 1/6 Johanna Criellaert (doorgehaald) 1/3, eerder 1/6 Wilhelmina Cornelia Criellaert wed Tammo Henricus Sijpkens 1/3, eerder 1/6 Hindrik Ludolf Sijpkens 1/6 Evelina Cornelia Wilhelmina Sijpkens (doorgehaald).	 digilegger
1900-1909	Bevolkingsregister noemt enkel No 40, 41 als 1 adres. Bewoond gezin Niemeijer met personeel.	Bevolkingsregister
1944/1945	1/3 eigenaar Catharina Elizabeth Criellaert en consorten 1/3 Wilhelmina Cornelia Criellaert, wed. Tammo Henricus Sijpkens 1/3 Mr. Hindrik Ludolf Sijpkens	 digilegger
1957/58	eigenaar Catharina Elizabeth Criellaert (1/3) Johanna Charlotta Criellaert ¼ (doorgehaald) en consorten Mede-eigenaren: 1/3 Elisabeth Antoinette Criellaert, eerder 1/4 Wed. Hajo Albert Sijpkens , eerder ¼ Johanna Criellaert; doorgehaald 1/3 Wilhelmina Cornelia Criellaert, Wed. Tammo Henricus Sijpkens	 digilegger
1957/58	Eigenaar Mr. Hindrik Ludolf Sijpkens , advocaat en procureur, Apeldoorn.	 digilegger

1958/59 Na 1973	Mr. Hindrik Ludolf Sijpkens ; doorgehaald dd 1973 Fam Sijpkens , zie archief deel 3	digilegger
1968	Hendrik Jan Ruijsch en Egbertdina Veneklaas	Boonstra aantekeningen
Verkoop – aankoop		
1973/74	Cornelis Smits (1915-?)	 digilegger
1982/84	NV Levensverzekering Maatschappij 'Utrecht' ; later AMEV Levensverzekering NV;	 digilegger
1983	Bewoner eigenaar H. Ruijsch	
voor 1992	E.H. Ruys (Linschoten) ; van de Koninklijke ERU (Egbert RUys) (kaasfabriek)	Mevr Ruysch-Veneklaas, Rietakker 8, 0570-541443 andere familie E. Ruysch Eru-smeerkaas in Woerden
	ASR Levensverzekering NV	
2000	Stichting IJssellandschap	
2001	Jhr Mr Th. Sandberg	

Bijlage 3 digitaal: Foto's van Archiefstukken